

Vodič za skrbnike djece bez pratnje, stranih državljana u Republici Hrvatskoj

Ministarstvo za demografiju,
obitelj, mlade i socijalnu politiku

UNHCR
The UN Refugee Agency

HRVATSKI CRVENI KRIŽ

Nakladnik:

Hrvatski Crveni križ
Ulica Crvenog križa 14
10 000 Zagreb
Telefon: +385 1 4655 814
e-adresa: redcross@hck.hr
Internetska adresa: www.hck.hr

Za nakladnika:

Robert Markt, dipl. oec.

Autori:

Grupa autora

Uredništvo:

Mirjana Vergaš, UNHCR, Agencija UN-a za izbjeglice.
Ivana Zadro, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
Sanja Pupačić, Hrvatski Crveni križ

Lektura:

Nikola Lunić

Fotografija na naslovnici:

Nives Vudrić

Dizajn i grafička priprema:

Urednik d.o.o.

Tisak:

Kerschoffset

Zagreb, 2016.

ISBN 978-953-7537-34-0

Vodič se izradio u okviru projekta „Community Services to Asylum Seekers and Beneficiaries of International Protection“ koji financira UNHCR, Agencija UN-a za izbjeglice.

© Sva prava pridržana. Nijedan dio ove publikacije ne smije se kopirati, tiskati, prezentirati ili prenositi elektroničkim ili mehaničkim putem, preslikavanjem, snimanjem ili na bilo koji drugi način bez prethodne dozvole autora.

**Vodič za skrbnike djece
bez pratnje, stranih državljana
u Republici Hrvatskoj**

SADRŽAJ

Uvod	7
Djeca bez pratnje u sustavu socijalne skrbi	9
<i>Ivana Zadro, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu skrb</i>	
Prihvat djece bez pratnje u Prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite	14
<i>Anita Dakić, Ministarstvo unutarnjih poslova</i>	
Postupak odobrenja međunarodne zaštite za djecu bez pratnje	19
<i>Sandrina Sršan, Ministarstvo unutarnjih poslova</i>	
Provedba Uredbe (EU) BR. 604/2013 (dublinski postupak) u slučaju djece bez pratnje, stranih državljana	25
<i>Ana Mindak Milašin, Ministarstvo unutarnjih poslova</i>	
Integracija djece bez pratnje kojima je odobrena međunarodna zaštita	31
<i>Lana Vučinić, Ministarstvo unutarnjih poslova</i>	
Integracija djece bez pratnje u odgojno-obrazovni sustav Republike Hrvatske	36
<i>Ivana Pilko Čunčić, Ministarstvo znanosti i obrazovanja</i>	
Djeca bez pratnje u postupku odobrenja međunarodne zaštite i praksa Hrvatskog pravnog centra	39
<i>Tatjana Holjevac, Hrvatski pravni centar</i>	
Psihološka podrška djeci bez pratnje	44
<i>Sanda Lovrić Rupčić, Gradsko društvo Crvenog križa Karlovac</i>	
Skrbnička zaštita djece bez pratnje	51
<i>Rosana Stanko, Centar za socijalnu skrb Kutina</i>	
Djeca bez pratnje - Iskustvo Hrvatskog Crvenog križa	58
<i>Branko Orišković i Mario Diklić, Hrvatski Crveni križ</i>	

UVOD

U svijetu dramatično raste broj ljudi koji su prisiljeni ostaviti svoje domove i krenuti na opasan put kako bi pobjegli od sukoba, proganjanja, siromaštva ili nasilja, u nadi da će imati sigurnost i bolju budućnost za svoje obitelji. Prema podacima UNHCR-a, ovaj je broj početkom 2016. godine narastao na 65 milijuna, najviši zabilježen od Drugog svjetskog rata. Više od 387.000 ljudi pristiglo je u Europu tijekom 2016. godine, dok je tijekom 2015. godine taj broj bio više od milijun.

Prema podacima UNHCR-a, UNICEF-a i IOM-a, tijekom 2016. godine 100.264 djece pristiglo je u Grčku, Italiju, Španjolsku i Bugarsku, od čega su 33.806 (34%) bila djeca bez pratnje. Prema podacima Europske komisije, tijekom 2015. i 2016. godine, više od trećine tražitelja međunarodne zaštite u Europskoj uniji bila su djeca, a mnoga od njih bila su djeca bez pratnje roditelja ili zakonskog skrbnika. U vihoru rata, sukoba, nemira i proganjanja, te tijekom puta prema sigurnosti, mnoga djeca putuju bez članova svoje obitelji, ili se putem razdvoje od roditelja ili drugih osoba koje o njima brinu.

Tijekom 2016. godine, prema podacima Uprave za granicu Ministarstva unutarnjih poslova, u Hrvatskoj je zatečeno 319 djece bez pratnje, od čega je većina (57%) iz Afganistana. Od toga je 168 zatražilo azil dok je 83 tijekom 2016. napustilo Hrvatsku. Četvero djece bez pratnje dobilo je zaštitu, dok su zahtjevi ostale djece bez pratnje bili u različitim fazama postupka.

Broj djece bez pratnje na smještaju u Hrvatskoj u 2016. godini rastao je u odnosu na prijašnje godine. Dok je ta brojka u prijašnjim godinama iznosila oko 10-15, u 2016. godini narasla je do 50 djece bez pratnje na smještaju koji im osigurava sustav socijalne skrbi u Hrvatskoj. Broj pružatelja socijalnih usluga za djecu, koji pružaju uslugu smještaja

i brigu za djecu bez pratnje, također je porastao, pa se djeca smještaju u veliki broj domova koji su raspoređeni po cijeloj Hrvatskoj. Također, djeca bez pratnje u velikom broju slučajeva napuštaju Hrvatsku, često nakon kratkog boravka kod pružatelja socijalnih usluga za djecu ili prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite. Prema podacima Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i Ministarstva unutarnjih poslova, u svibnju 2017. godine u Hrvatskoj je bilo smješteno oko 60-ero djece bez pratnje kod pružatelja socijalnih usluga za djecu i prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite.

Djeca izbjeglice i migranti zbog svoje dobi i ranjivosti izložena su značajnim rizicima za zdravlje, dobrobit i psihofizički razvoj, a posebno su ranjiva ako su odvojena od obitelji. Tijekom putovanja prema Europi, djeca bez pratnje su često žrtve fizičkog, psihičkog i seksualnog nasilja, iskorištavanja, te drugih teških i traumatskih iskustava. Stoga, zaštita i briga o djeci bez pratnje i njihov najbolji interes treba biti prioritet svake države u koju ova djeca pristignu, te svih organizacija koje pružaju pomoć i podršku izbjeglicama i migrantima.

U Republici Hrvatskoj ključnu ulogu u zastupanju prava i interesa djece bez pratnje imaju posebni skrbnici (u daljnjem tekstu skrbnici) koje imenuje Centar za socijalnu skrb, kao i djelatnici institucija i organizacija koje s njima rade. Vodič za skrbnike djece bez pratnje namijenjen je upravo njima, jer je praksa pokazala da je skrbnicima i drugim djelatnicima u zahtjevnom radu s djecom bez pratnje potrebna praktična pomoć i relevantne informacije iz različitih područja koje mogu pronaći na jednom mjestu. Teme koje obrađuje Vodič su sljedeće: prihvati i smještaj, djeca bez pratnje u sustavu socijalne skrbi, postupak međunarodne zaštite, pristup obrazovanju, integracija, psihološka podrška, uloga

skrbnika i procjena najboljeg interesa, te prikaz praktičnog iskustva Hrvatskog Crvenog križa.

Hrvatski Crveni križ, UNHCR i Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku izražavaju zadovoljstvo što je ovakva korisna publikacija dostupna skrbnicima, drugim stručnjacima

i pomagačima, a sve s ciljem pružanja što bolje i kvalitetnije pomoći djeci bez pratnje, u skladu s njihovim najboljim interesom. Zahvala se upućuje svim autoricama i autorima pojedinih poglavlja koji su svojim stručnim znanjima i praktičnim iskustvom doprinijeli kvaliteti i relevantnosti Vodiča.

DJECA BEZ PRATNJE U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI

KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA

Konvencija o pravima djeteta temeljni je pravni akt kojim se štite i osiguravaju prava djece u skladu s načelima zaštite najboljeg interesa djeteta, zaštite od svih oblika diskriminacije, prava na život, opstanak i razvoj, prava na sudjelovanje i slobodno izražavanje vlastitog mišljenja.

Navedenom konvencijom posebno se ističe pravo na posebnu zaštitu i pomoć od strane države djeteta koje je privremeno ili trajno lišeno obiteljske okoline, ili kojemu se zbog njegova najboljeg interesa ne može dopustiti da u njoj ostane. Takvom djetetu će se osigurati zamjenska skrb u skladu s domaćim zakonodavstvom. Također se Konvencijom o pravima djeteta obvezuje države stranke da će poduzeti odgovarajuće mjere da dijete koje traži izbjeglički status ili koje se, prema važećem međunarodnom i domaćem zakonodavstvu i postupcima, smatra izbjeglicom, bilo da je bez pratnje ili je u pratnji roditelja ili neke druge osobe, dobije odgovarajuću zaštitu i humanitarnu pomoć u skladu s odgovarajućim pravima utvrđenim u ovoj Konvenciji i drugim međunarodnim instrumentima ljudskih prava kao i humanitarnim instrumentima kojih su spomenute države stranke.

EUROPSKO PRAVO I NACIONALNO ZAKONODAVSTVO

Nacionalni zakonodavni okvir o sustavu socijalne skrbi sadržan je, između ostalih, u dva zakona koja su usklađena s međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i pravima djeteta, te s direktivama Europske unije:

- Zakon o socijalnoj skrbi (Narodne novine, broj 157/13, 152/14, 99/15, 52/16 i 16/17),
- Obiteljski zakon (Narodne novine, broj 103/15).

Oba zakona usklađena su s direktivama o minimalnim standardima i standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te za sadržaj odobrene zaštite. Navedenim direktivama se osigurava da države članice primjenjuju zajedničke kriterije za utvrđivanje osoba kojima je zaista potrebna međunarodna zaštita i, s druge strane, osigurava se da minimalna razina pogodnosti bude dostupna tim osobama u svim državama članicama. Posebice se pozornost pridaje djeci bez pratnje u smislu:

- osiguravanja zakonskog zastupnika djetetu bez pratnje,
- smještaju,
- uvažavanju njegovih želja u skladu dobi i stupnjem zrelosti,
- spajanju s obitelji i
- primjerenom osposobljavanju osoba koje rade s djecom bez pratnje.

POSEBNO SKRBNIŠTVO

Obiteljskim zakonom uređuje se, između ostalog, skrbništvo i postupci u vezi sa skrbništvom. Temeljno načelo je načelo skrbničke zaštite djeteta bez roditeljske skrbi, osobe s invaliditetom i osobe koja se iz drugih razloga nije sposobna sama brinuti o sebi i o svojim pravima i interesima, a koja mora biti primjerena potrebi zaštite uz obvezu poštivanja

temeljnih ljudskih prava, kao i prava djeteta te dobiti osobe pod skrbištvom.

Sukladno odredbama Obiteljskog zakona, centar za socijalnu skrb će djetetu bez pratnje imenovati posebnog skrbnika radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta.

Za dijete bez pratnje poseban skrbnik imenuje se izvan Centra za posebno skrbištvo, a mora ispunjavati uvjete za imenovanje skrbnika propisane ovim zakonom.

Uvjet za imenovanje skrbnika je da osoba ima osobine i sposobnosti za obavljanje skrbištva i pristane biti skrbnikom, te ako je to za dobrobit šticeenika.

To ne može biti osoba:

- koja je lišena prava na roditeljsku skrb,
- koja je lišena poslovne sposobnosti,
- čiji su interesi u suprotnosti s interesima šticeenika,
- od koje se, s obzirom na njezino ponašanje i osobine te odnose sa šticeenikom, ne može očekivati da će pravilno obavljati dužnosti skrbnika,
- s kojom je šticeenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju i
- s čijim je bračnim, odnosno izvanbračnim drugom šticeenikom sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju.

Ukoliko je djetetu bez pratnje imenovana osoba zaposlena u centru za socijalnu skrb, koji je nadležan za imenovanje posebnog skrbnika, osim gore navedenih uvjeta, imenovana osoba zaposlena u centru za socijalnu skrb:

- mora biti iz redova stručnih radnika,
- ne može biti ravnatelj centra za socijalnu skrb,
- ne može biti službenik koji obavlja pravne poslove skrbištva u tom centru.

Dužnosti centra za socijalnu skrb prigodom imenovanja skrbnika:

- upoznati osobu koju namjerava imenovati skrbnikom sa značenjem skrbištva, pravima

šticeenika te dužnostima, ovlastima i pravima skrbnika,

- upoznati šticeenika o gore navedenim okolnostima, odnosno upoznati šticeenika s osobom koju namjerava imenovati skrbnikom i od njega o toj osobi zatražiti mišljenje, osim ako to nije moguće, o čemu onda sastavlja bilješku,
- donijeti rješenje o imenovanju posebnog skrbnika kojim se određuju njegove dužnosti i ovlasti,
- može zatražiti mišljenje od posebnog skrbnika, srodnika ili drugih osoba o osobi koju namjerava imenovati skrbnikom.

Za imenovanje skrbnika osobe zaposlene u centru za socijalnu skrb nije potreban pristanak osobe koja se imenuje skrbnikom.

Dužnosti posebnog skrbnika za dijete bez pratnje:

- zastupati dijete u postupku za koji je imenovan,
- obavijestiti dijete o predmetu spora, tijeku i ishodu na način koji je primjeren djetetovoj dobi,
- prema potrebi kontaktirati s roditeljem ili drugim osobama koje su djetetu bliske,
- podnositi izvješće o svojem radu tijekom obavljanja poslova skrbištva na zahtjev ravnatelja centra za socijalnu skrb, te završno izvješće u roku od osam dana po okončanju posla, radnje odnosno postupka za koji je imenovan. U slučaju da je skrbnikom imenovan zaposlenik centra za socijalnu skrb, izvješće podnosi stručnom vijeću centra za socijalnu skrb.

Nadalje, odredbe ovlasti i dužnosti skrbnika primjenjuju se i na posebnog skrbnika:

- da dijete na prikladne načine sazna važne okolnosti koje se tiču njegovih prava i interesa, dobije savjet i izrazi svoje mišljenje, te da je obaviješteno o mogućim posljedicama poštivanja njegova mišljenja kad se odlučuje o nekom njegovu pravu ili interesu (mišljenje se uzima u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelosti),
- da prije poduzimanja mjera zaštite djeteta bez pratnje ili njegovih imovinskih interesa skrbnik razmotri mišljenje, želje i osjećaje šticeenika te

ih uzme u obzir, osim ako je to u suprotnosti s njegovom dobrobiti,

- da o poduzetim mjerama zaštite te eventualnim razlozima odbijanja želja šticećenika sastavi bilješku kao sastavni dio izvješća o radu skrbnika,
- da obavijesti centar za socijalnu skrb o svim važnijim okolnostima koje se odnose na šticećenika.

Također se na odgovornosti posebnog skrbnika primjenjuju odredbe Obiteljskog zakona o odgovornosti skrbnika prema kojem skrbnik odgovara za štetu koju je skrivio u obavljanju svojih dužnosti ili zloupotrebom položaja i ovlasti te da je naknadi.

Poseban skrbnik za dijete bez pratnje ima pravo na:

- naknadu za svoj rad,
- naknadu opravdanih troškova koju mu odobri centar za socijalnu skrb,
- naknadu za poslove skrbništva koje uz posebno odobrenje ravnatelja obavlja izvan radnog vremena ukoliko je imenovan poseban skrbnik zaposlenik centra za socijalnu skrb.

Sukladno navedenome, djetetu bez pratnje se izrije kom imenuje poseban skrbnik; na uvjete imenovanja, ovlasti, dužnosti, odgovornosti i prava primjenjuju se odredbe Obiteljskog zakona koje se odnose na skrbnika.

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (Narodne novine, broj 70/15), također, propisuje posebnog skrbnika za dijete bez pratnje koji je izrazio namjeru za podnošenjem zahtjeva za međunarodnom zaštitom. Sukladno navedenom zakonu, poseban skrbnik mora biti osoba koja je posebno obučena za rad s djecom, te ne smije biti u sukobu interesa s djetetom.

PRAVA U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI

Zakon o socijalnoj skrbi u čl. 21., st. 1., alineja 2. prepoznaje dijete bez pratnje u sustavu socijalne skrbi

kao korisnika socijalne skrbi, odnosno korisnik socijalne skrbi je i »... *dijete strani državljanin koje se zatekne na teritoriju Republike Hrvatske bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti za njega.*« U skladu s navedenim, dijete bez pratnje ostvaruje prava iz sustava socijalne skrbi bez obzira je li izrazilo namjeru za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu, tražitelj međunarodne zaštite, ima li status azilanta, odnosno osobe pod supsidijarnom zaštitom ili je bez statusa. U svakom slučaju, dijete bez pratnje ostvaruje određena prava iz sustava socijalne skrbi u skladu s odredbama Zakona o socijalnoj skrbi. Jedno od najosnovnijih prava koje dijete bez pratnje ostvaruje je *socijalna usluga smještaja*. Usluga smještaja obuhvaća stanovanje, prehranu, aktivnosti brige o zdravlju, njegu, odgoj, socijalni rad, psihološku podršku, socijalno-pedagošku podršku, skrb tijekom noći i aktivno provođenje vremena. Uz uslugu smještaja veže se i *novčana naknada* za osobne potrebe korisnika smještaja. Ukoliko u okviru usluge smještaja nije moguće podmiriti osnovne životne potrebe, dijete bez pratnje može ostvariti *pravo na jednokratnu naknadu*. Sukladno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, dijete bez pratnje, kojem je odobrena međunarodna zaštita, ima *pravo na socijalnu skrb* sukladno propisima kojima se uređuje područje socijalne skrbi hrvatskih državljana. U skladu s Konvencijom o pravima djeteta, Smjernicama za alternativnu skrb o djeci, okružnje u kojem se pruža skrb djetetu treba biti najprije obiteljsko kroz srodničku skrb i udomiteljstvo, zatim smještaj koji je nalik obiteljskom okruženju, a tek posljednja je institucionalna skrb. Osim navedenih oblika, Smjernice za alternativnu skrb o djeci prepoznaju i oblik samostalnog stanovanja djece uz nadzor, odnosno organizirano stanovanje uz sveobuhvatnu ili povremenu podršku. Djeci bez pratnje nadalje se posvećuje posebna pozornost kao ranjivoj skupini djece. Smjernicama se želi ojačati skrbnička zaštita djece bez pratnje, kontaktiranje i spajanje s obitelji te uvjete povratka u zemlju podrijetla. Osim toga, pri određivanju odgovarajućeg oblika skrbi treba uzeti u obzir individualne različitosti i specifičnosti odvojene djece ili djece bez pratnje kao što su etničko i migracijsko podrijetlo ili kulturne i vjerske specifičnosti. Smještaj s ciljem posvojenja ili *kafale*

prema islamskom pravu ne smije se uzimati kao polazna mogućnost u slučaju djeteta bez pratnje. Takva mogućnost uzima se u obzir tek kad se iscrpe svi naponi usmjereni u pronalaženju djetetovih roditelja, proširene obitelji ili uobičajenih pružatelja skrbi. Protokol o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja - stranim državljanima, kojeg je usvojila Vlada Republike Hrvatske 18. srpnja 2013. godine, djetetu bez pratnje do 14. godine života pruža se usluga smještaja kod pružatelja usluga za djecu bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Dijete bez pratnje starije od 14 godina života smještava se kod pružatelja socijalnih usluga za djecu s problemima u ponašanju. Također, Pravilnik o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga (Narodne novine, broj 40/14 i 66/15) propisuje uslugu privremenog smještaja u kriznim situacijama (prihvat) za djecu bez pratnje, stranim državljanima, u dobi od 14. do 18. godine, dok im se ne osigura smještaj na drugi način ili do povratka u zemlju podrijetla, a najduže do šest mjeseci. Navedenu uslugu mogu pružati pružatelji socijalnih usluga za djecu i mlađe punoljetne osobe s problemima u ponašanju. Navedene odredbe nisu u potpunosti u skladu s načelima socijalne skrbi niti s najboljim interesom djeteta s obzirom da se usluga smještaja priznaje u skladu sa specifičnim potrebama korisnika kod odgovarajućeg pružatelja socijalnih usluga. Ipak, navedene odredbe oslanjale su se na dotadašnju praksu pružanja usluge smještaja u kriznim situacijama, tzv. prihvata djece bez pratnje koja su zatečena u nezakonitom prelasku granice ili su zatečena u nezakonitom boravku u Republici Hrvatskoj, a nisu izrazila namjeru za međunarodnom zaštitom.

Prema gore spomenutim direktivama, države članice osiguravaju da djeca bez pratnje budu smještena:

- kod odraslih rođaka,
- kod udomitelja,
- u centrima specijaliziranim za smještaj djece,
- u drugim smještajnim objektima primjerenim djeci.

S obzirom na navedeno, uslugu smještaja trenutačno pružaju pružatelji socijalnih usluga za djecu

bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi i za djecu s problemima u ponašanju kojima je osnivač Republika Hrvatska (u daljnjem tekstu: pružatelji socijalnih usluga). Kapaciteti tih pružatelja usluga za pružanje usluge smještaja djeci bez pratnje s obzirom na uvjete u pogledu postojećih radnika, prostora i opreme je između 97 i 101 (ovisno o ukupnom broju djece kojima se pružaju socijalne usluge).

Ministarstvo unutarnjih poslova donijelo je Odluku o imenovanju radne skupine za izradu novog Protokola o djeci bez pratnje kojim će se, između ostalog, isti uskladiti sa Zakonom o socijalnoj skrbi, Obiteljskim zakonom i drugim propisima koji se odnose na sustav socijalne skrbi.

Prema podacima pružatelja socijalnih usluga za djecu (kojima je osnivač Republika Hrvatska), u 2016. godini pružena je usluga smještaja za ukupno 162 djeteta bez pratnje kod 13 pružatelja socijalnih usluga.

Dana 31. prosinca 2016. godine, uslugu smještaja pružalo se za ukupno 30 djece bez pratnje, kod sedam pružatelja socijalnih usluga za djecu, od čega su 23 djeteta tražitelji međunarodne zaštite, troje djece sa statusom azilanta i četvero djece bez statusa.

IZAZOVI

Iako je Obiteljskim zakonom uređeno skrbništvo djece bez pratnje u institutu posebnog skrbnika te se mnoge odredbe o skrbniku primjenjuju i na posebnog skrbnika na odgovarajući način, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku prepoznalo je važnost poduzimanja nenormativnih mjera u svrhu poboljšanja provedbe Obiteljskog zakona, posebice odredbi koje se odnose na **skrbništva djece bez pratnje** s ciljem bolje zaštite prava i interesa djeteta bez pratnje, te će se po provedbi istih razmotriti i potreba poduzimanja normativnih mjera, odnosno kvalitetnijeg uređenja predmetnog područja.

Kompleksnost zaštite prava i dobrobiti djece bez pratnje, razumijevanje i provođenje posebnih

postupaka poput postupka odobravanja međunarodne zaštite, spajanja s obitelji ili povratka u zemlju podrijetla zahtijevaju dodatnu **edukaciju** posebnih skrbnika, stručnih radnika centara za socijalnu skrb i pružatelja socijalnih usluga koji svakodnevno rade s djecom bez pratnje.

Jedan od posebnih izazova u radu s djecom bez pratnje u sustavu socijalne skrbi je zaštita prava i dobrobiti **djece koja nezakonito borave** u Republici Hrvatskoj, a **nisu izrazila namjeru** za podnošenjem zahtjeva za međunarodnom zaštitom čime su najranjivija skupina djece bez pratnje.

Posebni skrbnici i pružatelji socijalnih usluga imaju, uz postojeće jezične barijere i kulturne različitosti, zahtijevan zadatak raditi s često **nepovjerljivom i nesuradljivom djecom** koja i dalje u najvećem broju prolaze kroz Republiku Hrvatsku s ciljem odlaska u jednu od zapadnih zemalja Europske unije. Navedeno iziskuje specifična stručna znanja

i vještine te potrebu izgradnje kapaciteta pružatelja socijalnih usluga na navedenom području. Europska unija izražava posebnu pozornost na **velik broj nestanaka djece bez pratnje i dugotrajnost postupka spajanja s obitelji** koji potiču djecu da i dalje sami pokušavaju doći do obitelji u jednoj od zemalja članica EU. U skladu s navedenim, podaci o broju djece kojima su u 2016. godini pružene socijalne usluge u Republici Hrvatskoj pokazuju da je 48% djece bez pratnje svojevoljno napustilo ustanovu.

S obzirom na svu kompleksnost postupanja prema djeci bez pratnje, potrebna je **suradnja** svih nadležnih ministarstava, javnih službi, Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva. Vjerujemo kako će novi Protokol jasnije urediti obveze, ali i unaprijediti dosadašnju suradnju u svim postupanjima prema djeci bez pratnje.

PRIHVAT DJECE BEZ PRATNJE U PRIHVATILIŠTU ZA TRAZITELJE MEĐUNARODNE ZAŠTITE

UVOD

Prihvatište je ustrojstvena jedinica Ministarstva unutarnjih poslova čija je osnovna svrha i uloga osigurati smještaj tražiteljima međunarodne zaštite kao i druga materijalna prihvatna prava. Također, ono za tražitelje azila pruža i adekvatnu razinu sigurnosti i zaštite. U njemu se podnosi se i zahtjev za odobrenje međunarodne zaštite te je nadležno za izdavanje osobne iskaznice za tražitelje međunarodne zaštite.

U Republici Hrvatskoj organizirana su dva objekta koja imaju gore navedenu svrhu i to u Zagrebu, Sarajevska 41, kapaciteta smještaja 600 osoba i u Kutini, Radićeva 3, kapaciteta 100 osoba. Prihvatište za tražitelje azila u Kutini namijenjeno je kolektivnom smještaju isključivo ranjivih skupina kao što su obitelji s maloljetnom djecom, žene trudnice, dojilje, starije osobe i djeca bez pratnje starija od 16 godina.

Oba prihvatilišta su objekti otvorenog tipa što podrazumijeva da se djeca bez pratnje mogu slobodno kretati unutra i izvan objekta, ovisno o dobi i poštujući odredbe kućnog reda.

Organizacija Prihvatišta

U prihvatilištima je organiziran tzv. prijemni odjel čija je svrha privremeni boravak tražitelja međunarodne zaštite, dok nije obavljen prvi zdravstveni pregled. Pored toga organiziran je i posebni, odvojeni dio sa spavaonicama namijenjen trajnijem smještaju tražitelja. Prijemni odjel: svrha obaviti prvi zdravstveni pregled, a potom trajniji smještaj.

U prihvatilištima su organizirane i zajedničke prostorije namijenjene dnevnom boravku tražitelja međunarodne zaštite kao TV sale, zatim liječnička ambulanta, knjižnica/čitaonica, prostor za kreativne radionice, vanjsko i unutarnje vježbalište, učionice namijenjene učenju jezika (hrvatski, engleski i njemački jezik), te pisanju domaćih zadaća i sl., informatička učionica, dječje igraonice. U prihvatilištima su organizirane i čajne kuhinje za pripremu dječjih kašica, kuhanje toplih napitaka i sl. Osim toga, postoji i prostor za pripremu/raspodjelu hrane, skladišni prostor, te praonica posteljine i osobne odjeće tražitelja. Važno je istaći da su osigurane i prostorije za prakticiranje vjere.

U prihvatilištima svakodnevno djeluje više nevladinih udruga civilnog društva, pri čemu je važno istaći mandat za brigu o pravima tražitelja međunarodne zaštite koji ima UNHCR.

Prihvatište u Zagrebu: spavaonice su organizirane po katovima objekta Prihvatišta (objekt ima četiri kata), a svaka soba ima svoj sanitarni čvor (wc, tuš i umivaonik). Sobe su četverokrevetne (metalni kreveti na kat) i sadrže radni stol, stolac i ugradbene ormare. U ovom prihvatilištu uređen je restoran za objedovanje. Međutim, obroci se ne pripremaju u Prihvatištu, već se samo poslužuje hrana pripremljena na drugoj lokaciji.

Prihvatište u Kutini: spavaonice su organizirane u prizemlju i na katu (objekt ima jedan kat), a svaka ima šest kreveta (kreveti su metalni na kat), te sadrže radni stol, stolac i ormare. U ovom prihvatilištu uređen je restoran za objedovanje, a hrana se priprema u samom objektu.

PRAVNI TEMELJ

- Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (Narodne novine, broj. 70/15)
- Pravilnik o ostvarivanju materijalnih uvjeta prihvata (Narodne novine, broj. 135/15)
- Odluka o visini novčane pomoći (Narodne novine, broj. 135/15)
- Kućni red

Zakonodavstvo Europske unije obuhvaća direktive koje nisu direktno pravno obvezujuće osim u pogledu rezultata koji je potrebno postići za svaku državu članicu kojoj je upućena, a odabir oblika i metoda postizanja tog rezultata prepušten je nacionalnim tijelima:

- Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite (preinačena), (SL L 180, 29. 6. 2013.)
- Direktiva 2013/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju standarda za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (preinačena), (SL L 180/96, 29. 6. 2013.)

MATERIJALNI UVJETI PRIHVATA

Materijalni uvjeti

Materijalni uvjeti prihvata su: smještaj u Prihvatilištu, hrana i odjeća osigurana u naravi, naknada troškova javnog prijevoza za potrebe postupka odobrenja međunarodne zaštite, te novčana pomoć, a načine i uvjete ostvarivanja materijalnih uvjeta prihvata određuje Ministarstvo unutarnjih poslova, dok o pravu na novčanu pomoć odlučuje Prihvatilište za tražitelje azila.

Pravo na materijalne uvjete prihvata ima dijete tražitelj koji ima pravo na boravak u Republici Hrvatskoj i nema osiguran odgovarajući životni standard.

Novčana pomoć (džeparac)

Pravo na novčanu pomoć ostvaruje se od dana smještaja u Prihvatilište do izvršnosti odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu. Visina novčane pomoći određena je odlukom Ministarstva unutarnjih poslova i iznosi 100,00 kn mjesečno. Isplaćuje se jednom mjesečno za prethodni mjesec ako je tražitelj boravio neprekidno najmanje 25 dana. Iznimku predstavlja bolničko liječenje ili opravdan boravak izvan Prihvatilišta. Prisutnost tražitelja u Prihvatilištu utvrđuje se uvidom u službene evidencije prisutnosti tražitelja u Prihvatilištu poslije 23:00 sata. Prihvatilište u kojem je dijete smješteno potvrđuje pravo na novčanu pomoć izdavanjem potvrde. Svrha novčane pomoći jeste stvaranje osjećaja autonomnosti osobe, budući ona dodijeljeni iznos može potrošiti na bilo što. U djetetovom slučaju ipak postoje ograničenja obzirom na zakonom nedopuštene proizvode kao što je alkohol, cigarete i sl.

Smještaj: tko i kada ima pravo na smještaj?

Dijete bez pratnje, starije od 16 godina, smjestit će se u Prihvatilište za tražitelje azila na temelju mišljenja posebnog skrbnika, te sukladno Protokolu o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja – stranim državljanima, gdje će im se osigurati i posebna prihvatna jamstva. Naime, kako je navedeno i vidljivo u Pojmovima, djeca bez pratnje predstavljaju tražitelje međunarodne zaštite koji su ranjiva skupina, odnosno tražitelji kojima je *per se* potrebno osigurati posebna prihvatna (i postupovna) jamstva.

Dijete bez pratnje može biti smješteno zajedno s punoljetnim srodnikom u Prihvatilište ili u drugu odgovarajuću ustanovu (pružatelj socijalnih usluga za djecu), temeljem prethodnog mišljenja posebnog skrbnika. Uzimajući u obzir djetetov najbolji interes, ono može biti smješteno zajedno s braćom i sestrama sukladno mišljenju posebnog skrbnika. Obzirom da djeca bez pratnje tijekom postupka odobrenja međunarodne zaštite mogu više puta mijenjati mjesto boravka, što ovisi o njihovim potrebama i socijalnom i svakom drugom razvoju (najboljem interesu), ali i raspoloživim smještajnim

kapacitetima, u praksi postoji određena manjkavost koja se očituje u tome da posebni skrbnici ne obavještavaju Prihvatilište o promjeni mjesta boravka. Navedeno je iznimno važno radi vođenja postupka. Isto tako, potrebno je obavijestiti Prihvatilište i policiju o svakoj promjeni ili događaju kao što je činjenica da je dijete, bez prethodnog odobrenja, napustilo smještaj gdje mu je određen smještaj, dulje od dva dana.

Smještaj djeteta bez pratnje tražitelja osiguran je za vrijeme dok ono uživa navedeni pravni status tražitelja međunarodne zaštite. To podrazumijeva vrijeme od izražavanja namjere za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu do izvršnosti odluke o zahtjevu.

Osnovni princip organizacije smještaja u Prihvatilištu za tražitelje azila počiva na osiguranju odgovarajućeg životnog standarda smještenih tražitelja međunarodne zaštite. Stoga se prilikom smještaja tražitelja posebno vodi računa o spolu, dobi, položaju ranjivih skupina kao i tražiteljima s posebnim prihvatnim potrebama, te cjelovitosti obitelji. U praksi se pokazalo iznimno važno voditi računa kulturološkim karakteristikama i navikama tražitelja azila. Pored toga, dijete bez pratnje neće biti smješteno zajedno s odraslim tražiteljima, već s drugim maloljetnim tražiteljima smještenim u Prihvatilište.

Prehrana

Djeca smještenoj u Prihvatilištu osigurana su tri glavna obroka (doručak, ručak i večera), te poslijepodnevna užina za djecu do 16 godina.

Ukoliko dijete bez pratnje ima posebne zdravstvene potrebe, osigurava mu se poseban način prehrane, koji odgovara njegovom zdravstvenom stanju i posebnim potrebama, temeljem preporuke nadležnog liječnika.

Odjeća

Tijekom smještaja u Prihvatilištu djeci tražiteljima međunarodne zaštite osigurava se nužna odjeća u naravi u skladu s njihovim stvarnim potrebama.

U praksi to posebno znači voditi računa o godišnjem dobu, te dobi djeteta. Također, potrebno je

uzeti u obzir i činjenicu da dijete pohađa školu zbog čega su njegove potrebe za odjećom veće od odraslih tražitelja.

Školski pribor

Jedno od osnovnih jamstava djeci bez pratnje jeste obrazovanje, što predstavlja i najbolji interes djeteta obzirom na razvijanje socijalnih i edukativnih vještina, ali i intelekta. Stoga pristup ovom pravu u praksi znači i osiguravanje potrebnih udžbenika i ostalog školskog pribora, iako ista obveza (nabava udžbenika i pribora) nije sadržana u pozitivnim propisima.

Ograničenje materijalnih uvjeta prihvata

Materijalni uvjeti prihvata mogu se ograničiti ili uskratiti iz jasno propisanih razloga ako tražitelj:

- ne boravi u Prihvatilištu u kojem mu je određen smještaj;
- izbiva izvan Prihvatilišta protivno uvjetima iz članka 56. stavka 6. Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti;
- posjeduje sredstva koja mu omogućavaju odgovarajući životni standard;
- krši odredbe Kućnog reda Prihvatilišta.

O ograničenju nekih od materijalnih uvjeta prihvata, Prihvatilište donosi odluku na temelju individualne procjene i razmjerno svrsi koja se želi postići, ali vodeći računa o dva načela:

- potrebe djeteta bez pratnje kao tražitelju kojemu su potrebna posebna prihvatna jamstva;
- očuvanje dostojanstvenog životnog standarda tražitelja.

Materijalni uvjeti prihvata ograničavaju se na vrijeme dok traju okolnosti zbog kojih se donosi takva odluka. Odluka se uručuje posebnom skrbniku. Važno je naglasiti da i takva odluka može biti predmet upravnog spora gdje se tužba upravnom sudu podnosi u roku od osam dana od dana dostave odluke. U praksi se najčešće ograničava pravo na novčanu pomoć i to iz razloga kršenja Kućnog reda.

Boravak u Prihvatilištu za tražitelje azila

Kao što je ranije navedeno u prihvatilištima su pored materijalnih uvjeta prihvata osigurani i nematerijalni uvjeti prihvata kao što su to liječnička skrb, brojne dnevne aktivnosti poput učenja hrvatskog, engleskog i njemačkog jezika, kreativne radionice, sportske aktivnosti unutar Prihvatilišta, ali i vanjsko vježbalište, te drugi oblici psihosocijalne podrške i pomoći.

Boravak u Prihvatilištu je određen pravilima Kućnog reda o čijim osnovnim odredbama se tražitelji upoznaju odmah po dolasku u Prihvatilište. Tako je određeno da su tražitelji obvezni boraviti u Prihvatilištu od 23.00 sata do 06.00 sati sljedećeg dana. Tražitelj može izbivati izvan Prihvatilišta duže od 24 sata, ali uz prethodno odobrenje Prihvatilišta. Tražitelji međunarodne zaštite nisu ovlašteni boraviti u drugim spavaonicama u kojima im nije određen smještaj. Unošenje i konzumiranje alkoholnih pića, opasnih predmeta i opijata nije dozvoljeno.

Brigu o svakodnevnom životu u Prihvatilištu vodi Hrvatski Crveni križ, Isusovačka služba za izbjeglice, UNICEF, Save the Children, Rehabilitacijski centar za stres i traumu, te druge organizacije koje se bave zaštitom prava izbjeglica ili humanitarnim radom. Oni u Prihvatilištu provode odgojne, obrazovne i slične programe te pružaju druge oblike pomoći (psihosocijalna pomoć), uz prethodnu suglasnost Ministarstva unutarnjih poslova.

Zdravstvena skrb

Djeci bez pratnje, kao kategoriji kojoj su potrebna posebna prihvatna jamstva, osobito žrtvama mučenja, silovanja ili drugih teških oblika psihološkog, fizičkog ili spolnog nasilja, pruža se odgovarajuća zdravstvena zaštita vezano uz njihovo specifično stanje, odnosno posljedice prouzročene navedenim djelima. U Prihvatilištu je organizirana liječnička ambulanta Doma zdravlja (posebno određeni dom zdravlja temeljem sporazuma sklopljenog između Ministarstva zdravstva i doma zdravlja). Prema rasporedu ambulanta radi svaki radni dan po dva sata. Izvan tog vremena zdravstvena skrb osigurana je putem Hitne pomoći. Također, osigurani su neophodni pregledi liječnika specijalista.

Obrazovanje

Pravo na osnovno i srednje obrazovanje dijete tražitelj ostvaruje pod istim uvjetima kao i hrvatski državljanin. Radi ostvarivanja ovog prava, Prihvatilište odmah po smještaju djeteta u Prihvatilište, obavještava ustanovu grada o novopridošlom djetetu: osobnim podacima, dobi, poznavanju jezika, mjestu boravka, posebnom skrbniku, te drugim relevantnim činjenicama. Kada dijete tražitelj ne zna ili nedovoljno poznaje hrvatski jezik, ima pravo na osiguravanje pohađanja pripreme nastave ili dopunske nastave hrvatskog jezika, kao i dopunske nastave u pojedinim nastavnim predmetima. Povratno škola obavještava Prihvatilište/posebnog skrbnika o školi u koju će se dijete upisati.

Ovo pravo se ostvaruje u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu do izvršenja odluke o povratku, sukladno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti.

U praksi se nastoji osigurati škola najbliža mjestu boravka djeteta. Izazovi postoje i odnose se na organiziranje pripreme nastave, ali i samog upisa u škole obzirom da djeca dolaze bez ikakvih identifikacijskih dokumenata, te dokumentacije kao dokaza o prethodnom školovanju. Posebni problem predstavlja upis u srednje škole.

OGRANIČENJE SLOBODE KRETANJA (DETENCIJA)

Sloboda kretanja tražitelja međunarodne zaštite može se ograničiti, ako se na temelju svih činjenica i okolnosti konkretnog slučaja procijeni da je to potrebno radi:

- utvrđivanja činjenica i okolnosti na kojima temelji zahtjev za međunarodnu zaštitu, a koje se ne mogu utvrditi bez ograničenja kretanja, osobito ako se ocijeni da postoji rizik od bijega;
- utvrđivanja i provjere identiteta ili državljanstva;
- zaštite nacionalne sigurnosti ili javnog poretka Republike Hrvatske;
- sprječavanja zloupotrebe postupka, ako se na temelju objektivnih kriterija, koji uključuju i mogućnost pristupa postupku odobrenja

međunarodne zaštite, osnovano sumnja da je namjera izražena tijekom postupka prisilnog udaljenja radi onemogućavanja daljnjeg postupanja.

Pri tome su taksativno navedene mjere koje se mogu primijeniti:

- zabrana kretanja izvan Prihvatilišta;
- zabrana kretanja izvan određenog područja;
- osobnim pristupanjem u Prihvatilište u određeno vrijeme;
- davanje u polog Prihvatilištu putnih isprava i karata;
- smještaj u Prihvatni centar za strance (tzv. detencija). Mjera smještaja u prihvatni centar za strance (smještaj zatvorenog tipa) može se izreći ako se individualnom procjenom utvrdi da se drugim mjerama ne može ostvariti svrha ograničavanja slobode kretanja.

Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti određeno je da se i djetetu bez pratnje može ograničiti sloboda kretanja smještajem u prihvatni centar za strance, ako je takav smještaj nužan, ali samo ako je moguće osigurati da dijete bude odvojeno od odraslih osoba i u što kraćem trajanju. Odluku o ograničenju slobode kretanja donosi Prihvatilište.

JAMSTVA ZA DJECU BEZ PRATNJE

- Imenovanje posebnog skrbnika za postupke tijekom odobrenja međunarodne zaštite – mora biti žurno doneseno rješenje i dijete mora biti upoznato s ovim pravom - u praksi su česti slučajevi da djeca napuste mjesto boravka prije okončanja postupka međunarodne zaštite iz razloga jer posebni skrbnik nije imenovan.
- Prioritetan postupak u odnosu na ostale zahtjeve za odobrenje međunarodne zaštite - Zakonom je propisan rok od 15 dana za podnošenje zahtjeva računajući od izražavanja namjere.
- Osiguranje prevoditelja u slučaju kada dijete ne razumije hrvatski jezik.
- Izdavanje iskaznice tražitelja međunarodne zaštite - ista ne služi kao identifikacijski dokument već samo služi kao dokaz o pravnom statusu. Izdaje se u roku od tri dana od podnošenja zahtjeva.
- Izdavanje potvrde o smještaju u Prihvatilište za tražitelje azila.
- Besplatna pravna pomoć (podrazumijeva odvjetnika, prevoditelja, sastavljanje tužbe i zastupanje pred upravnim sudom).
- Materijalni uvjeti prihvata.
- Obrazovanje kao i hrvatski državljani.
- Zdravstvena skrb.

POŠTUPAK ODOBRENJA MEĐUNARODNE ZAŠTITE ZA DJECU BEZ PRATNJE

UVOD

Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (Narodne novine, broj 70/15) traži se aktivno sudjelovanje posebnog skrbnika u zaštiti prava i interesa djeteta bez pratnje tijekom postupka odobrenja međunarodne zaštite, osobito vezano za procjenu najboljeg interesa djeteta bez pratnje, pripremanje za saslušanje, traganje za obitelji djeteta bez pratnje ili transferiranje djeteta bez pratnje u drugu državu članicu, te kod procjene starosne dobi djeteta.

ZNAČENJE POJEDINIH IZRAZA U SMISLU ZAKONA O MEĐUNARODNOJ I PRAVNOJ ZAŠTITI

Pojam »međunarodna zaštita« obuhvaća azil i supsidijarnu zaštitu.

Azil se priznaje tražitelju koji se nalazi izvan zemlje svog državljanstva ili uobičajenog boravišta, a osnovano strahuje od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja zbog čega može ili ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje.

Supsidijarna zaštita ispituje se po službenoj dužnosti, te se priznaje tražitelju koji ne ispunjava uvjete za azil, ako postoje opravdani razlozi koji ukazuju da će se povratkom u zemlju podrijetla suočiti sa stvarnim rizikom trpljenja ozbiljne nepravde i koji nije u mogućnosti ili zbog takvog rizika ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje.

Ozbiljna nepravda podrazumijeva prijetnju smrtnom kaznom ili smaknućem, mučenje, nečovječno

ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, te ozbiljnu i individualnu prijetnju životu civilnog stanovništva zbog proizvoljnog općeg nasilja u situacijama međunarodnog ili unutarnjeg oružanog sukoba.

Dijete je tražitelj, azilant, stranac pod supsidijarnom zaštitom i stranac pod privremenom zaštitom mlađi od 18 godina.

Dijete bez pratnje je državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva mlađa od osamnaest godina, koja je ušla u Republiku Hrvatsku bez pratnje odrasle osobe odgovorne za njega u smislu roditeljske skrbi sukladno zakonodavstvu Republike Hrvatske, sve dok se ne stavi pod skrb takve osobe, a uključuje i djecu koja su ostala bez pratnje nakon što su ušla u Republiku Hrvatsku.

Ranjive skupine su osobe lišene poslovne sposobnosti, djeca, djeca bez pratnje, starije i nemoćne osobe, teško bolesne osobe, osobe s invaliditetom, trudnice, samohrani roditelji s maloljetnom djecom, osobe s duševnim smetnjama, te žrtve trgovanja ljudima, žrtve mučenja, silovanja ili drugog psihičkog, fizičkog i spolnog nasilja, kao što su žrtve sakaćenja ženskih spolnih organa.

Namjera za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu je usmeno ili pismeno izražena volja državljanina treće zemlje ili osobe bez državljanstva za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu.

Tražitelj međunarodne zaštite je državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koja izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu do izvršnosti odluke o zahtjevu.

Tražitelj kojem su potrebna posebna postupovna i/ili prihvatna jamstva je tražitelj koji obzirom na

svoje osobne okolnosti nije u potpunosti sposoban ostvarivati prava, te izvršavati obveze iz Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti bez odgovarajuće potpore.

NAČELA U POSTUPKU MEĐUNARODNE ZAŠTITE

Načelo zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja («non refoulement») kamen je temeljac međunarodne zaštite. Načelo govori da je zabranjeno prisilno udaljiti ili na bilo koji način vratiti državljanina treće zemlje ili osobu bez državljanstva u zemlju u kojoj bi njen život ili sloboda bili ugroženi zbog svoje rasne, vjerske ili nacionalne pripadnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja ili u zemlju u kojoj bi mogla biti podvrgnuta mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili u zemlju koja bi ju mogla izručiti drugoj zemlji čime bi se narušila navedena načela. To načelo podrazumijeva da se tražitelj međunarodne zaštite ne vraća sve dok odluka o zahtjevu ne postane izvršna.

Državljanina treće zemlje i osobu bez državljanstva, koja ispunjava uvjete za odobrenje međunarodne zaštite ili joj je međunarodna zaštita odobrena, može se prisilno udaljiti ili vratiti, ukoliko ta osoba predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost ili je pravomoćno osuđena za teško kazneno djelo radi kojeg predstavlja opasnost za javni poredak, ali samo u onu zemlju gdje navedeno načelo ne bi bilo narušeno.

Prilikom provedbi odredbi Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti osigurava se primjena načela cjelovitosti obitelji sukladno Povelji Europske unije o temeljnim pravima, Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima djeteta odnosno o Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Načelo najboljeg interesa djeteta procjenjuje se uzimajući u obzir dobrobit i društveni razvoj djeteta, te njegovo podrijetlo, zaštita i sigurnost djeteta osobito ako postoji mogućnost da je žrtva trgovanja ljudima, mišljenje djeteta ovisno o

njegovoj dobi zrelosti, mogućnost spajanja s obitelji. Ukoliko je to u najboljem interesu djeteta, poseban skrbnik djeteta bez pratnje poduzet će sve potrebne radnje radi spajanja djeteta s obitelji, uključujući kontaktiranje i suradnju s mjerodavnim ministarstvima, drugim državnim i inozemnim tijelima te nevladinim organizacijama.

PROCJENA STAROSNE DOBI DJETETA BEZ PRATNJE

Procjena starosne dobi djeteta vrši se ukoliko se u postupku odobrenja međunarodne zaštite sumnja u starosnu dob djeteta bez pratnje. Prednost u procjeni starosne dobi daje se nemedicinskim metodama, odnosno dostupnim podacima o djetetu, uključujući stručna mišljenja osoba uključenih u rad s djecom. Ukoliko su dostupni podaci nedovoljni, provodi se medicinsko ispitivanje uz prethodnu pisanu suglasnost djeteta i posebnog skrbnika.

Medicinsko ispitivanje provodi se liječničkim pregledom, rendgenom zuba, i/ili šake, uz puno poštovanje dostojanstva djeteta bez pratnje. Dijete bez pratnje pismeno se obavještava na jeziku za koji se opravdano pretpostavlja da ga razumije i na kojem može komunicirati, o načinu pregleda i njegovim mogućim posljedicama na zdravlje, posljedicama rezultata medicinskog ispitivanja na zahtjev kao i posljedicama neopravdanog uskraćivanja suglasnosti medicinskog ispitivanja. U slučaju neopravdanog uskraćivanja suglasnosti za provođenje medicinskog ispitivanja, dijete bez pratnje smatrat će se punoljetnim tražiteljem. Zahtjev ne može biti odbijen isključivo na temelju činjenice da nije dana suglasnost za provedbu medicinskog ispitivanja. Tijekom medicinskog ispitivanja djeteta bez pratnje, koje ne razumije hrvatski jezik, osigurat će se prevoditelj za jezik za koji se opravdano pretpostavlja da ga razumije i na kojem može komunicirati. Ako se nakon nalaza i mišljenja o provedenom medicinskom ispitivanju i dalje sumnja u starosnu dob djeteta primijenit će se institut »blagodatni sumnje« u korist djeteta bez pratnje.

Troškove medicinskog ispitivanja snosi Ministarstvo unutarnjih poslova.

POSTUPAK ODOBRENJA MEĐUNARODNE ZAŠTITE

Postupku odobrenja međunarodne zaštite prethodi izražavanje namjere za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Namjera se može izraziti na graničnom prijelazu prilikom obavljanja granične kontrole, zatim u policijskoj upravi, policijskoj postaji i prihvatnom centru za strance. Iznimno namjera se može podnijeti u Prihvatilištu za tražitelje azila ili nekoj drugoj ustanovi poput zatvora ili bolnica.

Policijski službenici koji su prvi u kontaktu sa strancima, odnosno djecom bez pratnje, nadležni su za registriranje namjere. Policijski službenici ili službenici Prihvatilišta dužni su prilikom izražavanja namjere utvrditi identitet, pravce putovanja od zemlje podrijetla do Hrvatske, te osobne okolnosti bitne za procjenu prihvatnih i postupovnih potreba, o čemu su dužni obavijestiti Ministarstvo unutarnjih poslova.

Djetetu bez pratnje koji izrazi namjeru, tijelo nadležno za poslove socijalne skrbi imenuje posebnog skrbnika obučenog za rad s djecom koji nije u sukobu interesa s djetetom. Dijete bez pratnje mora biti odmah obaviješteno o imenovanju posebnog skrbnika koji mora biti prisutan tijekom izražavanja namjere djeteta bez pratnje i tijekom prijevoza do ustanove socijalne skrbi ili do Prihvatilišta za tražitelje azila, ovisno o odluci nadležnog tijela za poslove socijalne skrbi o smještaju djeteta bez pratnje. Nakon izražavanja namjere Ministarstvo unutarnjih poslova traži imenovanje posebnog skrbnika djetetu bez pratnje za postupak međunarodne zaštite.

Djetetu bez pratnje starijem od 16 godina koji je u braku neće se imenovati poseban skrbnik.

Tijelo pred kojim je izražena namjera registrirat će dijete bez pratnje/tražitelja u evidencijama Ministarstva unutarnjih poslova, najkasnije u roku od tri dana od kada je namjera izražena. Tijelo koje

je izvršilo registraciju izdaje potvrdu o registraciji tražitelja u evidencijama Ministarstva unutarnjih poslova. Ako je namjera izražena u Prihvatilištu rok za registraciju tražitelja u službenim evidencijama je šest dana.

Izražavanjem namjere djetete bez pratnje postaje tražitelj međunarodne zaštite, te sva prava i obveze stječe evidentiranjem namjere u evidencijama Ministarstva unutarnjih poslova.

U svrhu utvrđivanja identiteta tražitelj stariji od 14 godina dužan je podvrgnuti se izuzimanju otisaka prstiju i fotografiranju.

Nakon što je namjera evidentirana u evidencijama Ministarstva unutarnjih poslova djetetu bez pratnje/tražitelju će se omogućiti da podnese zahtjev za međunarodnu zaštitu u najkraćem mogućem roku, a najkasnije u roku od 15 dana od registracije statusa u evidencijama Ministarstva unutarnjih poslova. Ministarstvo šalje pismeni poziv posebnom skrbniku djeteta bez pratnje o datumu uzimanja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, o čemu je poseban skrbnik dužan obavijestiti dijete bez pratnje. Zahtjev za međunarodnu zaštitu podnosi se ili u Prihvatilištu za tražitelje azila ili u ustanovi socijalne skrbi, ovisno gdje je dijete bez pratnje smješteno.

Dijete bez pratnje podnosi zahtjev osobno u nazočnosti posebnog skrbnika, čime započinje postupak odobrenja međunarodne zaštite. Iznimno, zahtjev u ime djeteta bez pratnje može podnijeti njegov posebni skrbnik, ako u postupku povratka ocijeni da mu je potrebna međunarodna zaštita obzirom na njegove osobne okolnosti.

Postupak povodom zahtjeva djeteta bez pratnje vodi službena osoba Ministarstva unutarnjih poslova obučena za rad s djecom.

Prije početka podnošenja zahtjeva djetetu bez pratnje uručuju se »Informacije za tražitelje međunarodne zaštite o njihovim pravima, obvezama i postupku međunarodne zaštite« na jeziku za koji se opravdano pretpostavlja da ga razumije. Zahtjev za međunarodnu zaštitu sastoji se od informacija kojima se dijete bez pratnje i posebni skrbnik upoznaju s predmetom postupka, te sadrži pitanja koja se u bitnome odnose na osobne podatke djeteta

bez pratnje, načinu odlaska iz zemlje i pravcima putovanja, te razlozima napuštanja zemlje podrijetla. Bitno je napomenuti da je tražitelj dužan iznijeti sve činjenice i okolnosti relevantne za zahtjev, te istinito odgovarati na sva pitanja koja su mu postavljena. Zbog toga bitna je uloga skrbnika u pripremi djeteta bez pratnje za podnošenje zahtjeva, kao i za saslušanje koje se provodi nakon zahtjeva. Zahtjev vodi službena osoba uz prisustvo prevoditelja za jezik za koji se opravdano pretpostavlja da ga dijete bez pratnje razumije. Nakon podnošenja zahtjeva, povratno se prevodi sadržaj zapisnika na koji dijete bez pratnje ili poseban skrbnik mogu iznijeti primjedbe ukoliko ih imaju, te sve prisutne stranke potpisuju zapisnik.

Zahtjev djeteta bez pratnje ima prednost u rješavanju. Stoga će službena osoba Ministarstva unutar njih poslova što je prije moguće nakon uzimanja zahtjeva provesti saslušanje, odnosno ispitni postupak u kojem će djetetu bez pratnje omogućiti izjašnjavanje o svim činjenicama i okolnostima koje su bitne za postupak odobrenja međunarodne zaštite.

Poseban skrbnik dužan je pravodobno pripremiti dijete bez pratnje za saslušanje, te mu pružiti informacije o značenju i posljedicama saslušanja na jeziku za koji se opravdano pretpostavlja da ga razumije i na kojem može komunicirati. Troškove prevođenja snosi Ministarstvo unutar njih poslova. Na saslušanju dijete bez pratnje/tražitelj dužan je dati vjerodostojna i uvjerljiva obrazloženja razloga na kojima temelji svoj zahtjev, te priložiti sve dostupne dokaze kojima potkrepljuje svoj zahtjev i istinito odgovarati na pitanja koja su mu postavljena. Skrbnik je dužan dijete bez pratnje informirati da tijekom saslušanja ima mogućnost detaljno obrazložiti razloge napuštanja zemlje podrijetla, obrazložiti zašto određene izjave nisu u skladu s izjavama danim na zahtjevu za međunarodnu zaštitu, kao i što smatra da mu se može dogoditi povratkom u zemlju podrijetla.

Dijete bez pratnje dužno je osobno sudjelovati na saslušanju u nazočnosti posebnog skrbnika. Ako je moguće, po službenoj dužnosti će se osigurati da saslušanje provodi službena osoba istog spola kada

je to nužno radi osiguranja cjelovitog obrazlaganja zahtjeva ili drugih opravdanih razloga.

Saslušanje se može održati više puta radi utvrđivanja činjeničnog stanja. Saslušanje se može izostaviti ako se na temelju dostupnih dokaza može donijeti odluka kojom se odobrava međunarodna zaštita, ili dijete bez pratnje/tražitelj nije sposobno ili nije u mogućnosti sudjelovati na saslušanju zbog trajnih okolnosti na koje samo ne može utjecati, ili se ocjenjuje dopuštenost naknadnog zahtjeva.

Osobni i drugi podaci prikupljeni tijekom postupka odobrenja međunarodne zaštite, osobito činjenica da je zahtjev podnesen, predstavljaju službeno neobjavljive podatke, te se ne smiju dostaviti zemlji podrijetla tražitelja, azilanta ili stranca pod supsidijarnom zaštitom ili drugim tijelima koja ne sudjeluju u postupku.

Nakon što se provede saslušanje i službena osoba prikupi relevantne informacije o zemlji podrijetla ovisno o razlozima na koje se tražitelj pozivao, Ministarstvo unutar njih poslova odlučuje o zahtjevu i donosi odluku. Odluka se donosi najkasnije u roku od šest mjeseci od dana podnošenja urednog zahtjeva ili dopuštenog urednog naknadnog zahtjeva. Iznimno, rok se može produžiti za još devet mjeseci ako zahtjev uključuje složena činjenična i/ili pravna pitanja, veliki broj tražitelja koji istodobno zatraže međunarodnu zaštitu ili ako tražitelj svojim postupanjem utječe na produljenje rokova. Ako se odluka ne može donijeti u roku od šest mjeseci, Ministarstvo unutar njih poslova pismeno obavještava posebnog skrbnika u kojem roku može očekivati odluku.

Ministarstvo unutar njih poslova donosi odluku kojom se:

- odobrava zahtjev, te se priznaje azil;
- odobrava zahtjev u dijelu kojim se priznaje supsidijarna zaštita;
- odbija zahtjev jer nisu ispunjeni uvjeti niti za azil niti za supsidijarnu zaštitu;
- odbija zahtjev ako su ispunjeni uvjeti za isključenje azila i supsidijarne zaštite;
- odbija zahtjev kao očito neosnovan ako tražitelj ne ispunjava uvjete za azil niti uvjete za

supsidijarnu zaštitu, te postoje uvjeti za donošenje odluke u ubrzanom postupku. Ubrzani postupak ne primjenjuje se na zahtjeve djeteta bez pratnje, osim ako se utvrdi da je naknadni zahtjev dopušten, ili ako tražitelj predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost ili javni poredak Republike Hrvatske, te ako je moguće primijeniti institut sigurne zemlje podrijetla. Tražitelj se obavještava da se o njegovom zahtjevu odlučuje u ubrzanom postupku. Odluka u ubrzanom postupku donosi se u roku od 2 mjeseca;

- obustavlja postupak odobrenja međunarodne zaštite ako tražitelj odustane od zahtjeva. Smatra se da je tražitelj odustao od zahtjeva ako se ne pojavi u Prihvatištu ili izbjegava podnošenje zahtjeva, a isto ne opravda u roku od dva dana od roka koji mu je određen za dolazak u Prihvatište, odnosno za podnošenje zahtjeva, zatim ako se ne odazove pozivu na saslušanje, a svoj izostanak ne opravda u roku od dva dana od zakazanog saslušanja, ako napusti boravište duže od dva dana bez suglasnosti Prihvatišta ili ako odustane od zahtjeva. Ukoliko se tražitelj ne pojavi u Prihvatištu ili izbjegava podnošenje zahtjeva, a isto ne opravda u roku od dva dana od roka koji mu je određen za dolazak u Prihvatište, odnosno za podnošenje zahtjeva, Ministarstvo unutarnjih poslova će po službenoj dužnosti pokrenuti postupak i donijeti odluku o obustavi;
- odbacuje zahtjev ili naknadni zahtjev. Naknadni zahtjev podnosi se nakon izvršne odluke kojom je prijašnji zahtjev odbijen ili obustavljen (odustanak od zahtjeva). Obrazloženje naknadnog zahtjeva predaje se u Prihvatištu neposredno u pisanom obliku ili usmeno na zapisnik ako je osoba nepismena. Naknadni zahtjev mora sadržavati nove činjenice i okolnosti nastale nakon izvršnosti prethodne odluke. U pravilu je bez saslušanja. Odluka se donosi u roku od 15 dana. Ako se utvrdi da je naknadni zahtjev dopušten, ponovno će se odlučivati o osnovanosti zahtjeva a prijašnja odluka će se ukinuti. Nakon podnošenja drugog naknadnog zahtjeva tražitelj više nema

pravo na boravak u Hrvatskoj. Tražitelj koji nema pravo na boravak ne ostvaruje prava koja su zajamčena tražiteljima temeljem Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. U tom slučaju ostvaruje jedino pravo na besplatnu pravnu pomoć. Svrha naknadnog zahtjeva je da se ubrza postupak odlučivanja povodom višestrukog izražavanja namjera za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu;

- ukida rješenje kojim je odobrena međunarodna zaštita kada se utvrdi da mu međunarodna zaštita više nije potrebna;
- poništava rješenje kojim je odobrena međunarodna zaštita ako se naknadno utvrdi postojanje razloga za isključenje, ili ako je status priznat na temelju pogrešno iznesenih ili izostavljenih činjenica, ili ako se utvrdi da osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost ili javni poredak Republike Hrvatske.

Odlukom o zahtjevu ili odlukom o prestanku odnosno poništenju međunarodne zaštite, odlučuje se ujedno i o mjeri osiguranja povratka gdje se prednost daje dobrovoljnom povratku (osim kod ubrzanih postupaka i naknadnih zahtjeva). Rok za dobrovoljni povratak ne može biti kraći od sedam dana niti dulji od 90 dana. Prilikom određivanja roka za povratak u obzir se uzima najbolji interes djeteta i potrebe drugih ranjivih skupina, obiteljski život i zdravstveno stanje stranaca prema kojim se poduzimaju mjere, kao i osobne okolnosti, te vrijeme u kojem stranac može napustiti Europski gospodarski prostor (EGP), (Zakon o strancima, Narodne novine, broj 74/13). Rok za dobrovoljni povratak teče od dana kada je odluka o zahtjevu za međunarodnu zaštitu postala izvršna.

Ministarstvo unutarnjih poslova odluku o zahtjevu zajedno s Listom pružatelja besplatne pravne pomoći dostavlja poštanskom službom posebnom skrbniku djeteta bez pratnje. Poseban skrbnik dužan je odluku uručiti djetetu bez pratnje, te ukoliko je odluka negativna poseban skrbnik procjenjuje u najboljem interesu djeteta mogućnost podnošenja tužbe upravnom sudu, te u tom slučaju kontaktira

jednog od pružatelja besplatne pravne pomoći radi sastavljanja i podnošenja tužbe.

Tužba podnesena upravnom sudu odgađa izvršenje rješenja, osim u slučaju:

- odbijanja zahtjeva u ubrzanom postupku,
- odbacivanja zahtjeva,
- odbacivanja naknadnog zahtjeva,
- odlučivanja o ograničenju slobode kretanja tražitelja,
- odlučivanja na pravu na novčanu pomoć,
- ograničavanja ili uskraćivanja materijalnih prava,
- uskraćivanja odobrenja izbivanja izvan Prihvatilišta duže od 24 sata,
- odbijanja zahtjeva o izdavanju potvrde kojom se potvrđuje da je tražitelj stekao pravo na rad.

Pravo na besplatnu pravnu pomoć ima dijete bez pratnje/tražitelj koji ne posjeduje dostatna novčana sredstva ili stvari veće vrijednosti.

Pravna pomoć obuhvaća pomoć u sastavljanju tužbe, zastupanje u prvostupanjskom upravnom sporu i oslobođenje od plaćanja troškova prvostupanjskog upravnog spora. Pružatelji pravne pomoći su odvjetnici i pravnici iz udruga registriranih za pružanje pravne pomoći u ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. Troškove pravne pomoći snosi Ministarstvo unutarnjih poslova.

Žalba na prvostupanjsku presudu upravnog suda ne odgađa izvršenje rješenja. Trošak zastupanja pred Visokim upravnim sudom snosi tražitelj.

PROVEDBA UREDBE (EU) BR. 604/2013 (DUBLINSKI POSTUPAK) U SLUČAJU DJECE BEZ PRATNJE, STRANIH DRŽAVLJANA

UVOD

Cilj provedbe dublinskog postupka je utvrditi državu članicu odgovornu za ispitivanje zahtjeva za međunarodnom zaštitom osobe koja je namjeru za istom iskazala na području država članica koje provode dublinski postupak (područje Europskog gospodarskog prostora).

Pokretanje dublinskog postupka inicira se EURODAC HIT pogotkom po provedenoj daktiloskopiji tražitelja međunarodne zaštite ili nezakonitog migranta, te podacima iznesenim u zahtjevu za međunarodnu zaštitu. Maloljetnim osobama otisci prstiju izuzimaju se od 14. godine života,¹ a dublinski postupak za osobe mlađe od 14 godina pokreće se temeljem indicija dobivenih tijekom intervjua s maloljetnom osobom. U slučajevima kada temeljem navedenog postoje osnove za pretpostavku odgovornosti druge države članice, istoj se upućuje zahtjev za preuzimanjem odgovornosti (*take charge*) ili zahtjev za ponovnim prihvatom (*take back*).

Osnovna razlika između *take charge* i *take back* zahtjeva je u činjenici da li je osoba podnijela zahtjev za međunarodnom zaštitom u državi članici čija se odgovornost želi utvrditi. Primjera radi, ukoliko osoba podnosi zahtjev za međunarodnom zaštitom u Republici Hrvatskoj, a temeljem EURODAC pogotka ili nekog drugog kriterija

propisanog Dublin III Uredbom, postoje osnove za pokretanje dublinskog postupka prema državi članici u kojoj osoba nije registrirana kao tražitelj međunarodne zaštite. Republika Hrvatska toj će državi članici uputiti *take charge* zahtjev, kojim će se tražiti preuzimanje odgovornosti za ispitivanje zahtjeva za međunarodnom zaštitom. Također, ukoliko je osoba za koju Republika Hrvatska pokreće dublinski postupak prethodno podnosila zahtjev za međunarodnom zaštitom u državi članici čija se odgovornost želi utvrditi, a neovisno od toga da li je u Hrvatskoj evidentirana kao tražitelj međunarodne zaštite ili ne, Republika Hrvatska uputit će *take back* zahtjev kojim se od predmetne države članice traži da ponovno prihvati osobu, te dovrši postupak odobrenja međunarodne zaštite.

Kada država članica prema kojoj je dublinski postupak pokrenut prihvati odgovornost, tražitelju međunarodne zaštite uručit će se rješenje kojim se odbacuje njegov zahtjev za međunarodnom zaštitom, te kojim se određuje transfer u odgovornu državu članicu. Transferom osobe u odgovornu državu članicu završit će se dublinski postupak, te osigurati ispitivanje tražiteljevog zahtjeva u meritumu. Ukoliko je utvrđena odgovornost države članice koja je postupak inicirala, ispitivanje zahtjeva za međunarodnom zaštitom provest će se u toj državi.

Osim gore navedenih zahtjeva, države članice učestalo izmjenjuju i zahtjeve za informacijama koji uvelike pomažu u odluci o pokretanju dublinskog postupka. Zahtjevom za informacijama mogu se od drugih država članica tražiti svi podaci vezani za status, prijašnje i tekuće postupke koji se za osobu

¹ Prijedlogom Izmjena i dopuna Uredbe 604/2013 koji je u raspravi predlaže se provođenje daktiloskopije za sve osobe starije od 6 godina.

provode, podatke o eventualnim članovima obitelji, osobnim dokumentima, deportacijama u matične države i slično.

Provedba dublinskog postupka regulirana je sljedećim zakonodavnim okvirom:

- Uredba (EU) br. 604/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva (u daljnjem tekstu Dublin III Uredba). Države koje provode Dublin III Uredbu su države članice Europske unije te Norveška, Island, Lihtenštajn i Švicarska;
- Provedbena Uredba Komisije (EU) br. 118/2014 o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1560/2003 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu Uredbe Vijeća (EZ) br. 343/2003 o uvođenju kriterija i mehanizama za utvrđivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil koji državljanin treće zemlje podnosi u jednoj od država članica;
- Uredba (EU) br. 603/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o uspostavi sustava Eurodac za usporedbu otisaka prstiju za učinkovitu primjenu Uredbe (EU) br. 604/2013 o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva i o zahtjevima za usporedbu s podacima iz Eurodaca od strane tijela kaznenog progona država članica i Europolu u svrhu kaznenog progona, te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1077/2011 o osnivanju Europske agencije za operativno upravljanje opsežnim informacijskim sustavima u području slobode, sigurnosti i pravde.

HIJERARHIJA KRITERIJA

Kako bi se ispunio glavni cilj dublinskog postupka (omogućiti svakoj osobi pristup sustavu međunarodne zaštite, te utvrditi jednu državu članicu odgovornu za ispitivanje tog zahtjeva u cilju sprječavanja

shoppinga azilom), odgovornost za ispitivanje zahtjeva za međunarodnom zaštitom utvrđuje se temeljem kriterija koji su navedeni u Dublin III Uredbi. Prema hijerarhiji, kriteriji za utvrđivanje odgovornosti utvrđeni su na sljedeći način:

Prisutstvo na teritoriju država članica članova obitelji koji imaju odobrenu međunarodnu zaštitu

Kada tražitelj međunarodne zaštite ima člana obitelji,² bez obzira je li ta obitelj osnovana u zemlji podrijetla, kojemu je odobrena zaštita u nekoj od država članica, ta će država članica biti odgovorna za ispitivanje tražiteljevog zahtjeva za međunarodnom zaštitom.

Važno je napomenuti da se spajanje obitelji vrši isključivo kada su obje strane dale svoj pisani pristanak za pokretanje postupka.

Članovi obitelji - tražitelji međunarodne zaštite

Ukoliko tražitelj međunarodne zaštite ima člana obitelji kojemu je postupak odobrenja zaštite u tijeku u nekoj od država članica, ta će država članica biti odgovorna za ispitivanje tražiteljevog zahtjeva, a u cilju spajanja obitelji. Kao i u svim postupcima koje ova uredba propisuje, a za cilj imaju spajanje obitelj, i u ovom slučaju nužno je prije iniciranja takvog postupka imati pismenu suglasnost obje strane.

U slučajevima kada više članova obitelji podnese zahtjev za odobravanje međunarodne zaštite u jednoj državi članici u isto vrijeme ili vremenski dovoljno blizu kako bi se u isto vrijeme mogao provesti postupak utvrđivanja države članice odgovorne za ispitivanje njihovih zahtjeva za međunarodnom zaštitom, te kada bi primjena kriterija Dublin III Uredbe dovela do njihovog razdvajanja, država članica odgovorna za ispitivanje zahtjeva za međunarodnom zaštitom cijele

² Sukladno članku 2(g) Dublin III Uredbe, članovi obitelji punoljetnog tražitelja međunarodne zaštite su bračni partner, izvanbračni partner (ukoliko dotična država članica izvanbračne partnere tretira podjednako kao i bračne), te maloljetna djeca tražitelja.

obitelji bit će ona koja je odgovorna za ispitivanje zahtjeva najvećeg broja članova. Ukoliko ovaj kriterij nije provediv, odgovorna država članica bit će ona koja je odgovorna za ispitivanje zahtjeva najstarijeg člana obitelji.

Izdavanje boravišnog dokumenta ili vize

Ukoliko tražitelj posjeduje važeći boravišni dokument ili vizu, država članica koja ga je izdala bit će odgovorna za ispitivanje zahtjeva za međunarodnom zaštitom. Odgovornost te države članice prestat će ukoliko je valjanost vize istekla prije više od šest mjeseci, ili ukoliko je valjanost boravišnog dokumenta istekla prije više od dvije godine. Također, ukoliko je viza izdana u ime jedne države članice, a od strane druge, država članica koja je provela postupak izdavanja vize smatrat će se odgovornom. U slučajevima kada tražitelj posjeduje više od jednog boravišnog dokumenta ili vize, razmatrat će se period važenja boravka, te period na koji je takav dokument izdan.

Ulazak i/ili boravak

U slučajevima kada je osoba nezakonito ušla na teritorij država članica iz trećih zemalja, država članica kroz koju je osoba ušla na teritorij država članica bit će odgovorna za ispitivanje zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Njezina odgovornost će prestati ukoliko je od trenutka nezakonitog ulaska na teritorij prošlo više od 12 mjeseci.

Od početka provedbe dublinskog postupka u Republici Hrvatskoj, upravo je temeljem ovog članka Republici Hrvatskoj bio upućen najveći broj zahtjeva za preuzimanjem odgovornosti.

Ulazak na teritorij države članice za koju nije potrebna viza

Kada osoba uđe na teritorij država članica kroz državu za koju joj nije potrebna viza, ta će država članica biti odgovorna za ispitivanje zahtjeva za međunarodnu zaštitu. U slučajevima kada osoba dospije u dubinu teritorija država članica, te podnese zahtjev za međunarodnom zaštitom u drugoj državi članici za ulazak u koju joj također

nije potrebna viza, država članica u kojoj je zahtjev podnesen smatrat će se odgovornom.

Republika Hrvatska iskustva s prihvaćanjem odgovornosti temeljem ove odredbe najčešće ima kada su u pitanju albanski državljani koji na teritorij Europskog gospodarskog prostora ulaze bez obveze posjedovanja vize.

Navedeni kriteriji za svrhu imaju što jasnije i jednostavnije definiranje države članice odgovorne za ispitivanje zahtjeva za međunarodnom zaštitom. U njihovoj primjeni nužno je poštivati hijerarhiju prema kojoj su postavljeni. No, države članice imaju mogućnost temeljem članka 17. Dublin III Uredbe iskoristiti diskrecijsko pravo, te preuzeti odgovornost za ispitivanje zahtjeva, iako prema navedenim kriterijima nisu za to odgovorne. Članak 17. u Hrvatskoj se najčešće aktivirao po pitanju preuzimanja odgovornosti za ispitivanje zahtjeva za međunarodnom zaštitom u slučajevima kada takva odgovornost prema kriterijima Dublin III Uredbe leži na Grčkoj,³ te u slučajevima spajanja obitelji i osiguravanja obiteljskog jedinstva.

Osim mogućnosti korištenja diskrecijskog prava, Uredba također dopušta odstupanja od primjene navedenih kriterija u slučajevima kada su tražitelji međunarodne zaštite maloljetnici. Uredba člankom 6. jasno i jednoznačno naglašava da će najbolji interes djeteta imati prvenstvo pred svim postupcima propisanim Uredbom.

DJECA BEZ PRATNJE U DUBLINSKOM POSTUPKU

Ovo je prvi i hijerarhijski najvažniji kriterij propisan Dublin III Uredbom. U slučajevima kada se dublinski postupak provodi za maloljetnike bez pratnje, nužno je maloljetniku imenovati skrbnika koji će u ime maloljetnika biti involviran u svim fazama postupka, a u najboljem interesu djeteta.

³ Od 2011. godine države članice suspendirale su dublinske transfere u Grčku temeljem dviju presuda Europskog suda za ljudska prava i Europskog suda pravde kojima se utvrđuju sustavne manjkavosti azilnog sustava u Grčkoj, a koje za rezultat imaju kršenje temeljnih prava tražitelja međunarodne zaštite.

Iako Uredba ne propisuje obvezu kraćih rokova za upućivanje i dostavu odgovora na zahtjeve za preuzimanje odgovornosti kada su maloljetnici u pitanju, Republika Hrvatska pokretanju dublinskog postupka za maloljetnika pristupa prioritarno, a cilj je u što kraćem roku transferirati maloljetnika u odgovornu državu članicu.

Primarni cilj provođenja dublinskog postupka za maloljetnika bez pratnje je spojiti maloljetnika s članom obitelji ili rođakom koji se nalazi u jednoj od država članica.

U dublinskim postupcima koji se odnose na maloljetnike bez pratnje, temeljno je i polazišno pitanje ima li maloljetnik člana obitelji⁴ koji se nalazi na teritoriju neke od država članica, te u kojoj je državi članici maloljetnik prvotno podnio zahtjev za međunarodnom zaštitom. Utvrđivanjem tih činjenica, dublinski postupak se usmjerava prema najboljem interesu djeteta. Iz navedenog je vidljivo da se dublinski postupak za maloljetnike provodi s bitnim razlikama nego za punoljetne tražitelje međunarodne zaštite, za koje će se odgovorna država članica utvrđivati temeljem prethodno navedene hijerarhije kriterija (članak 7-14 Dublin III Uredbe).

Člankom 6 Dublin III Uredba propisuje garancije, odnosno zaštitne mjere koje se moraju osigurati maloljetnicima u dublinskom postupku. Tako je propisano da će pri procjeni najboljeg interesa maloljetnika u obzir biti uzeti i sljedeći čimbenici: mogućnost ponovnog spajanja obitelji, dobrobit i socijalni razvoj djeteta, pitanja vezana uz sigurnost

i zaštitu, te mišljenje maloljetnika u skladu s njegovom dobi i zrelošću.

Dublin III Uredba člankom 6(2) jasno propisuje obveze država članica u imenovanjima skrbnika tijekom postupka, ali i zadaće samih skrbnika: „Države članice osiguravaju da zastupnik zastupa i/ili pomaže maloljetniku bez pratnje u svim postupcima iz ove Uredbe. Zastupnik je osposobljen i ima stručno znanje da osigura poštovanje najboljih interesa maloljetnika u postupcima koji se provode na temelju ove Uredbe. Takav zastupnik ima pristup sadržaju odgovarajućih dokumenata iz dosjea podnositelja zahtjeva, uključujući posebnu brošuru za maloljetnike bez pratnje“.

Također, provedbena Uredba Komisije 118/2014 koja donosi izmjene provedbene Uredbe 1560/2003 njezinom članku 12 dodaje stavak 3 kojim propisuje: »Kako bi olakšala odgovarajuće postupke za utvrđivanje članova obitelji, braće i sestara ili rodbine maloljetnika bez pratnje, država članica kojoj je maloljetnik bez pratnje predao molbu za međunarodnu zaštitu, nakon razgovora s njim u skladu s člankom 5. Uredbe (EU) br. 604/2013 u nazočnosti zastupnika iz članka 6. stavka 2. te Uredbe, traži i/ili uzima u obzir informacije koje je dostavio maloljetnik ili informacije iz drugog vjerodostojnog izvora koji je upoznat s osobnom situacijom ili rutu kojom je išao maloljetnik ili član njegove ili njezine obitelji, brat ili sestra ili rođak. Nadležna tijela koja provode postupak utvrđivanja države članice odgovorne za razmatranje molbe maloljetnika bez pratnje uključuju u taj postupak zastupnika iz članka 6. stavka 2. Uredbe (EU) br. 604/2013 u najvećoj mogućoj mjeri.«

U cilju što učinkovitije i brže provedbe dublinskog postupka, maloljetnik bez pratnje treba nadležnim tijelima dati sve informacije o članovima obitelji ili rođacima koji se nalaze na području država članica. U ovoj fazi postupka izrazito je važna uloga skrbnika maloljetne osobe, obzirom da je izuzetno važno da maloljetnik čim prije nadležnim tijelima da informaciju o mogućnosti da se član obitelji ili rođak nalazi na teritoriju država članica, te da ta osoba, ako postoji, da svoj pristanak za spajanje. Također, skrbnik kao osoba u koju maloljetnik

4 Članak 2(g) Dublin III Uredbe članove obitelji maloljetnika definira:

- kada je podnositelj zahtjeva maloljetan ili nije u braku, otac, majka ili druga odrasla osoba koja je odgovorna za podnositelja zahtjeva u skladu s pravom ili praksom predmetne države članice u kojoj je odrasla osoba prisutna;
- kada je korisnik međunarodne zaštite maloljetnik ili nije u braku, otac, majka ili druga odrasla osoba koja je za korisnika odgovorna u skladu s pravom ili praksom predmetne države članice u kojoj je korisnik prisutan.

Članak 2(h) određuje definiciju rođaka: »rođak« znači odrasli ujak/tetak ili teta/ujna ili djed/baka koji je prisutan/prisutna na državnom području države članice neovisno o tome je li podnositelj zahtjeva rođen u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, ili usvojen, kako je određeno nacionalnim pravom.

ima povjerenje dobit će najbolji uvid u obiteljske odnose, te procijeniti kvalitetu tih odnosa.

Ključna pretpostavka za ostvarivanje najboljeg interesa djeteta je i međudržavna suradnja tijela nadležnih za provedbu dublinskog postupka, kako države članice u kojoj se maloljetnik nalazi, tako i potencijalno odgovorne države članice, odnosno države članice u kojoj se nalazi član obitelji ili rođak maloljetnika.

Ovisno o tome spaja li se maloljetnik s članom obitelji ili s rođakom, postupak se u određenim detaljima razlikuje:

- ukoliko je tražitelj međunarodne zaštite maloljetnik bez pratnje, država članica odgovorna za ispitivanje njegovog zahtjeva za međunarodnom zaštitom bit će ona u kojoj se njegov član obitelji ili braća i sestre zakonito nalaze. U slučajevima kada se radi o maloljetniku koji je u bračnoj zajednici, ali se njegov bračni partner ne nalazi na teritoriju država članica, odgovorna država članica bit će ona u kojoj se zakonito nalazi otac, majka ili druga punoljetna osoba odgovorna za maloljetnika;
- u slučajevima kada maloljetnik bez pratnje nema člana obitelji nego rođaka koji se zakonito nalazi na teritoriju jedne od država članica, ta će država članica spojiti maloljetnika i rođaka, ali tek nakon prethodno provedenog postupka utvrđivanja da je maloljetnikov rođak sposoban brinuti o maloljetnom tražitelju međunarodne zaštite.

Sukladno Dublin III Uredbi, država u kojoj je ispunjen jedan od gore navedenih preduvjeta obvezna je preuzeti odgovornost za ispitivanje maloljetnikovog zahtjeva za međunarodnom zaštitom.

Lista prihvatljivih dokaza prisutnosti nekog od člana obitelji ili rođaka maloljetnog tražitelja međunarodne zaštite na području država članica izlistana je u Prilogu II Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 118/2014, a obuhvaća:

- boravišne dozvole izdane članu obitelji ili rođaku maloljetnika;
- dokaz o srodstvu (kojeg nije obvezno, ali je poželjno pribaviti);

- provjerljive informacije dobivene od strane maloljetnika;
- izjave članova obitelji ili rođaka maloljetnika;
- izvješća/potvrde o podacima koje je dostavila međunarodna organizacija, kao što je UNHCR.

U slučajevima kada maloljetni tražitelj međunarodne zaštite nema članova obitelji ili rođaka na teritoriju država članica koje provode dublinski postupak, odgovorna država članica bit će ona u kojoj je maloljetnik podnio zahtjev za međunarodnom zaštitom, pod uvjetom da je to u najboljem interesu maloljetnika.

Sud Europske unije donio je presudu u predmetu C-648/11 MA,⁵ BT, DA u kojoj je odlučeno da je država članica odgovorna za razmatranje zahtjeva za međunarodnom zaštitom, koji je maloljetnik bez pratnje podnio u više od jedne države članice, ona država u kojoj maloljetnik boravi nakon što je u njoj podnio zahtjev. Ova presuda ima utjecaja na prijedlog izmjena odredbi, točnije članka 8(4)⁶ Dublin III Uredbe, vezanih za maloljetnike bez pratnje u prijedlozima izmjena i dopuna Dublin III Uredbe, te ide u smjeru dodatnog osiguravanja najboljeg interesa maloljetnika.

Ova presuda podsjeća na to da je maloljetnik bez pratnje prije svega dijete u mogućoj opasnosti, te da zaštita djece mora biti vodeće načelo za države članice i Europsku uniju kad se bave maloljetnicima bez pratnje, jer se time poštuje temeljno načelo primarne dobrobiti djeteta.

Delikatnost pitanja i odnosa prema maloljetnicima bez pratnje u dublinskom postupku vidljiva je u nizu presuda Suda Europske unije, te primjerima sudske prakse Europske unije od kojih su najveći utjecaj imale presude:

- Rantsev protiv Cipra (25965/04),

⁵ <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30d5be7015421cc24067ab1ef48fe25e8125.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxyKaN10?text=&docid=138088&pageIndex=0&oclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=198008>

⁶ U odsutnosti člana obitelji, brata ili sestre ili rođaka iz stavaka 1. i 2., odgovorna je ona država članica u kojoj je dijete bez pratnje podnio zahtjev za međunarodnu zaštitu, pod uvjetom da je to u najboljem interesu djeteta.

- Tarakhel protiv Švicarske (29217/12),
- Rahimi protiv Grčke (8687/08),
- Elmi i Abubakar protiv Malte (25794/13 i 28151/13).

Navedenim presudama države su kažnjene zbog nepoštivanja prava djeteta, te zbog toga što se u postupcima nisu vodile najboljim interesom djeteta. Važno je napomenuti da se prilikom utvrđivanja odgovornosti za ispitivanje zahtjeva maloljetnog tražitelja međunarodne zaštite primarno uzima u obzir najbolji interes djeteta, te će se taj interes pretpostaviti svim procedurama propisanim Dublin III Uredbom.

ZAKLJUČAK

Temeljem dosadašnjih iskustava u provedbi dublinskog postupka, smatramo da je jedan od glavnih ciljeva Uredbe ispunjen, a to je reduciranje pojave shoppinga azilom na području Europskog gospodarskog prostora. No, iako je ova malverzacija postupka uspješno spriječena, postavlja se pitanje

postojanja zloupotrebe drugih elemenata dublinskog postupka na koje Uredba ne može adekvatno preventivno djelovati jer su uzrokovani globalnim političkim i ekonomskim stanjem unutar Europske unije. Konkretno, kao sveprisutni problem i okolnost koja otežava primjenu dublinskog postupka je činjenica da tražitelji međunarodne zaštite preferiraju zapadne države članice, te se i nakon provedenog transfera u odgovornu državu članicu opetovano vraćaju, u državu u kojoj žele da njihov zahtjev bude ispitan. Takva praksa ima izrazito negativan učinak na sam sustav, na samog tražitelja međunarodne zaštite, te je i financijski iscrpljujuća za države članice koje takve osobe više puta transferiraju u odgovornu državu članicu, a zatim opetovano po njihovom povratku pokreću postupak utvrđivanja odgovornosti.

S aspekta učinkovitosti dublinskog postupka prema maloljetnicima, Hrvatska ima pozitivna iskustva u utvrđivanju odgovorne države članice. Svi dosadašnji postupci koji su involvirali maloljetnike pokazali su izuzetno brzu reakciju nadležnih tijela Republike Hrvatske, kao i nadležnih tijela država članica prema kojima je dublinski postupak bio iniciran.

INTEGRACIJA DJECE BEZ PRATNJE KOJIMA JE ODOBRENA MEĐUNARODNA ZAŠTITA

UVOD

Sukladno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti strancu se može odobriti međunarodna zaštita.

Međunarodna zaštita se odobrava u obliku azila ili supsidijarne zaštite.

Međunarodna zaštita stječe se danom uručjenja odluke kojom se odobrava azil odnosno supsidijarna zaštita.

Djetetu bez pratnje, odluka se uručuje putem njegovog posebnog skrbnika, te se dan kada skrbnik zaprimi odluku smatra danom uručjenja odnosno danom stjecanja međunarodne zaštite.

Osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita imaju pravo na pomoć u integraciji što podrazumijeva pomoć u uključivanju u hrvatsko društvo, te postupanje i pomoć u ostvarivanju prava.

Prava i obveze azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom propisana su Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti.

U Ministarstvu unutarnjih poslova, Odjelu za azil, zaposlene su službenice za integraciju koje nakon uručjenja rješenja upoznaju dijete bez pratnje s njegovim pravima i obvezama.

Službenice za integraciju u roku od osam dana od dana uručjenja odluke pružit će opće informacije o pravima i obvezama, na jeziku za koji se opravdano pretpostavlja da ga dijete bez pratnje razumije i na kojem dijete bez pratnje može komunicirati.

Službenice za integraciju u svom radu surađuju s posebnim skrbnikom, nadležnim institucijama, vladinim i nevladinim organizacijama.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske provodi koordinaciju rada svih ministarstva, nevladinih organizacija i drugih tijela koja sudjeluju u postupku uključivanja u društvo azilanta ili stranca pod supsidijarnom zaštitom.

PRAVNI TEMELJ

- Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti
- Pravilnik o obrascima i zbirkama podataka u postupku odobrenja međunarodne zaštite
- Zakon o strancima
- Zakon o socijalnoj skrbi
- Pravilnik o načinima i uvjetima ostvarivanja prava na smještaj azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom i stranaca pod privremenom zaštitom te sudjelovanja azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom i stranaca pod privremenom zaštitom u plaćanju troškova smještaja
- Zakon o radu
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama
- Zakon o hrvatskom državljanstvu
- Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj
- Vodič kroz integraciju - osnovne informacije za integraciju stranaca u hrvatsko društvo (Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina)

PRAVA I OBVEZE DJECE KOJIMA JE ODOBRENA MEĐUNARODNA ZAŠTITA

Prava azilanta i stranca pod supsidijarnom zaštitom:

- boravak u Republici Hrvatskoj,
- spajanje obitelji,
- smještaj,
- rad,
- zdravstvena zaštita,
- obrazovanje,
- sloboda vjeroispovijesti,
- besplatna pravna pomoć,
- socijalna skrb,
- pomoć pri integraciji u društvo,
- vlasništvo nekretnine sukladno Konvenciji iz 1951. i
- stjecanje hrvatskog državljanstva sukladno propisima koji reguliraju stjecanje državljanstva.

Obveze azilanta i stranca pod supsidijarnom zaštitom:

- poštivati Ustav, zakone i druge propise Republike Hrvatske;
- prijaviti prebivalište u roku od 15 dana od uručenja odluke o odobrenju međunarodne zaštite;
- imati kod sebe dozvolu boravka i dati je na uvid zakonom ovlaštenim osobama;
- pohađati tečaj hrvatskog jezika, povijesti i kulture.

Boravak

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ima pravo na boravak u Republici Hrvatskoj od dana uručenja odluke o odobrenju međunarodne zaštite, a pravo na boravak se dokazuje dozvolom boravka.

Prvi korak u integraciji je prijava prebivališta i izrada dozvole boravka. Dozvola boravka je identifikacijski dokument. Zahtjev za izdavanje dozvole boravka podnosi se u policijskoj upravi, odnosno policijskoj postaji prema mjestu prebivališta. Dijete starije od 16 godina samostalno podnosi zahtjev, dok za dijete mlađe od 16 godina zahtjev podnosi zakonski zastupnik ili skrbnik. Uz zahtjev se prilaže

jedna fotografija. Dozvola boravka za azilanta izdaje se na vrijeme od pet godina, a za stranca pod supsidijarnom zaštitom na vrijeme od tri godine.

Napominjemo da status azila i supsidijarne zaštite nije vremenski ograničen. Navedeni rokovi odnose se samo na izdavanje dozvole boravka koja se po isteku može produžiti.

Troškovi izdavanja prve dozvole boravka osigurati će se iz državnog proračuna, a troškove ostalih dozvola boravka snosi sam azilant odnosno stranac pod supsidijarnom zaštitom. Troškovi izdavanja dozvole boravka su 240 kuna.

Azilant ima pravo na putnu ispravu za azilanta. Zahtjev za izdavanje putne isprave za dijete podnosi zakonski zastupnik ili posebni skrbnik. Unutar zemalja Europske unije azilant s putnom ispravom za azilanta može putovati bez vize, dok je za druge zemlje potrebno provjeriti u nadležnom veleposlanstvu da li je viza potrebna.

Strancu pod supsidijarnom zaštitom može se izdati posebna putna isprava za stranca ukoliko nije u mogućnosti pribaviti nacionalnu putnu ispravu. Prije putovanja potrebno je u nadležnom veleposlanstvu provjeriti da li je potrebna viza za ulazak ili tranzit u određenoj zemlji.

Za detaljnije informacije skrbnik se može obratiti nadležnoj policijskoj upravi odnosno postaji.

Spajanje obitelji

Dijete bez pratnje ima pravo na spajanje s roditeljima ili drugim zakonskim zastupnikom.

Kako bi ostvarili to pravo roditelj ili drugi zakonski zastupnik djeteta, sukladno Zakonu o strancima, podnosi u njima najbližem veleposlanstvu Republike Hrvatske zahtjev za privremeni boravak u svrhu spajanja s članom obitelji kojem je odobrena međunarodna zaštita.

Zahtjev će se odobriti ukoliko stranac dokaže svrhu privremenog boravka (u ovom slučaju srodstvo s djetetom), ima valjanu putnu ispravu, nema zabranu ulaska i boravka u Republici Hrvatskoj, ne predstavlja opasnost za javni poredak, nacionalnu sigurnost ili javno zdravlje.

Roditelj odnosno drugi zakonski zastupnik djeteta kojem je odobrena međunarodna zaštita za odobrenje privremenog boravka u svrhu spajanja obitelji ne mora ispunjavati uvjete koji se odnose na sredstva za uzdržavanje i zdravstveno osiguranje.

Roditelj odnosno drugi zakonski zastupnik djeteta kojem je odobren azil odnosno supsidijarna zaštita, a koji zakonito boravi u Republici Hrvatskoj, ostvaruje ista prava kao azilant odnosno stranac pod supsidijarnom zaštitom.

Za detaljnije informacije o zahtjevu za privremeni boravak skrbnik se može obratiti Ministarstvu vanjskih i europskih poslova, te nadležnoj policijskoj upravi odnosno postaji.

Smještaj

Skrbnik je dužan obavijestiti nadležni centar o socijalnoj skrbi o odobrenoj međunarodnoj zaštiti djetetu bez pratnje kako bi nadležni centar osigurao odgovarajući smještaj.

Do sada su nadležni centri za socijalnu skrb, djeci bez pratnje kojima je odobrena međunarodna zaštita, osiguravali smještaj u domovima socijalne skrbi.

Centar za socijalnu skrb na čijem području se dijete bez pratnje nalazi u vrijeme odobrenja međunarodne zaštite nadležno je za osiguranje smještaja.

Rad

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom može raditi u Republici Hrvatskoj bez dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada, te ima pravo na obrazovanje odraslih vezano uz zaposlenje, stručno usavršavanje i stjecanje praktičnog radnog iskustva pod istim uvjetima kao i hrvatski državljanin.

Važno je napomenuti da se dijete mlađe od 15 godina ili dijete od 15 do 18 godina koje pohađa obvezno osnovno obrazovanje ne smije zaposliti.

Pravo na rad djece regulirano je Zakonom o radu. Za detaljnije informacije skrbnik može kontaktirati Hrvatski zavod za zapošljavanje i ministarstvo nadležno za rad.

Zdravstvena zaštita

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom, te član obitelji azilanta ili stranca pod supsidijarnom zaštitom ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu u istom opsegu kao osigurana osoba iz obveznoga zdravstvenog osiguranja, ali nisu osiguranici i nemaju zdravstvenu iskaznicu.

Svoj status dokazuju dozvolom boravka, na temelju koje ostvaruju zdravstvenu zaštitu, a troškove zdravstvene zaštite snosi ministarstvo nadležno za zdravlje.

Dakle, osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, zdravstvenu zaštitu kod pedijatra, liječnika opće prakse, stomatologa, ginekologa ostvaruju na temelju dozvole boravka.

Ukoliko se prilikom ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu naiđe na probleme skrbnik može kontaktirati Ministarstvo zdravstva.

Obrazovanje

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ima pravo na osnovno, srednje i visoko obrazovanje pod istim uvjetima kao i hrvatski državljanin.

Radi uključivanja u obrazovni sustav skrbnik će kontaktirati nadležni gradski ured za obrazovanje koji će odrediti koja škola je dužna upisati dijete.

Za uključivanje u obrazovni sustav potrebno je priložiti potvrdu o statusu u Republici Hrvatskoj, potvrdu o prebivalištu, dokument o identitetu, dokument o prethodnom školovanju.

Ukoliko dijete nema dokument o prethodnom školovanju, skrbnik će dati izjavu kod javnog bilježnika i predložiti je odgovarajućoj stručnoj službi obrazovne ustanove.

Ukoliko ne postoji niti jedna od navedenih mogućnosti za dokazivanje prethodnog školovanja, stručna služba pripadajuće obrazovne ustanove pristupit će organiziranju upisnog testa znanja i prema tome odrediti koji razred pristupnik može pohađati.

Obrazovna ustanova ne može odbiti upisati dijete u obrazovni sustav isključivo zbog činjenice da nisu priloženi potrebni dokumenti.

Obrazovna ustanova dužna je osigurati pripremu i dopunsku nastavu sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.

Ukoliko skrbnik bude imao problema prilikom upisa djeteta u školu ili dijete ne bude uključeno u pripremu i dopunsku nastavu o tome treba obavijestiti nadležni gradski ured za obrazovanje ili ministarstvo nadležno za obrazovanje.

Pravo na slobodu vjeroispovijesti

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ima pravo na slobodu življenja i odgoja djece u skladu s njegovim vjerskim uvjerenjima.

Skrbnik treba voditi računa da se djetetu kojem je odobrena međunarodna zaštita osigura prehrana sukladno njegovim vjerskim uvjerenjima, te da mu se omogući prakticanje vjere kao što je vrijeme i prostorija za molitvu i slično.

Besplatna pravna pomoć

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć.

To pravo ostvaruje na temelju vlastitog zahtjeva, ako ne posjeduje dovoljna novčana sredstva ili stvari veće vrijednosti.

Protiv rješenja Ministarstva unutarnjih poslova kojim se odobrava supsidijarna zaštita, prestaje ili se poništava međunarodna zaštita može se tužbom pokrenuti upravni spor pred upravnim sudom.

U tom slučaju skrbnik može kontaktirati odvjetnika s Liste pružatelja besplatne pravne pomoći u postupku odobrenja međunarodne zaštite koji će zastupati dijete bez pratnje u drugostupanjskom postupku pred upravnim sudom.

Troškove pravne pomoći snosi Ministarstvo unutarnjih poslova.

Lista pružatelja besplatne pravne pomoći u postupku odobrenja međunarodne zaštite dostupna je na web stranici www.mup.hr.

Socijalna skrb

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ima pravo na socijalnu skrb pod istim uvjetima kao i hrvatski državljani.

Prava iz socijalne skrbi regulirana su Zakonom o socijalnoj skrbi.

Za detaljnije informacije o pravima iz sustava socijalne skrbi skrbnik može kontaktirati nadležni centar za socijalnu skrb i ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi.

Učenje hrvatskog jezika, povijesti i kulture

Dijete kojem je odobrena međunarodna zaštita, a nije uključeno u obrazovni sustav, obvezno je pohađati tečaj hrvatskog jezika, povijesti i kulture radi uključivanja u hrvatsko društvo.

Ministarstvo nadležno za poslove obrazovanja sklapa ugovore s obrazovnim ustanovama koje provode tečaj, te se za informacije o tim ustanovama skrbnik može obratiti ministarstvu nadležnom za poslove obrazovanja.

Troškove tečaja snosi ministarstvo nadležno za poslove obrazovanja.

U slučaju da dijete upiše tečaj hrvatskog jezika, povijesti i kulture, a ne izvršava svoje obaveze, nadoknadić će troškove tečaja ministarstvu nadležnom za obrazovanje, stoga je skrbnik dužan voditi računa da dijete obavlja sve dužnosti vezane uz učenje hrvatskog jezika, povijesti i kulture.

Pomoć pri uključivanju u društvo

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ima pravo na pomoć pri uključivanju u društvo najduže tri godine od uručjenja odluke.

Pomoć pri uključivanju u društvo obuhvaća:

- izradu plana integracije za azilanta ili stranca pod supsidijarnom zaštitom s obzirom na njegove individualne potrebe, znanja, sposobnosti i vještine;
- pružanje pomoći azilantu ili strancu pod supsidijarnom zaštitom radi ostvarivanja izrađenog plana;
- nadzor nad izvršenjem plana.

Izradu i nadzor nad izvršenjem plana integracije provodi Ministarstvo unutarnjih poslova, te je u slučaju integracije djece bez pratnje važna komunikacija između skrbnika i službenika za integraciju Ministarstva unutarnjih poslova.

Skrbnik je dužan obavijestiti službenika za integraciju o poduzetim aktivnostima vezanim za ostvarivanje prava djeteta kojem je odobrena međunarodna zaštita.

Također, službenik za integraciju stoji na raspolaganju skrbniku za sva potrebna pitanja i nejasnoće na koje naiđe u svom radu s djecom kojoj je odobrena međunarodna zaštita.

Stjecanje hrvatskog državljanstva sukladno propisima koji reguliraju stjecanje državljanstva

Stjecanje hrvatskog državljanstva regulirano je Zakonom o hrvatskom državljanstvu.

Uvjeti za stjecanje hrvatskog državljanstva prirodjenjem su: navršениh 18 godina života, otpust iz stranog državljanstva, osam godina neprekidni boravak u Republici Hrvatskoj i odobren status stranca na stalnom boravku, poznavanje hrvatskog jezika

i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja, a iz ponašanja osobe može se zaključiti da poštuje pravni poredak i običaje u Republici Hrvatskoj.

Smatra se da je stranac neprekidno boravio u Republici Hrvatskoj i ako je u razdoblju od pet godina izbivao iz Republike Hrvatske višekratno do 10 mjeseci ukupno ili jednokratno do šest mjeseci.

Ako azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ne može iz objektivnih razloga pribaviti službene isprave zemlje podrijetla potrebne za stjecanje hrvatskog državljanstva, u postupku stjecanja hrvatskog državljanstva, uzet će se u obzir službene isprave Republike Hrvatske, kao i druge isprave kojima raspolaže.

Odluka o odbijanju zahtjeva za stjecanje hrvatskog državljanstva ne može se temeljiti isključivo na činjenici da nisu podnesene službene isprave države podrijetla.

Za druge načine primitka u hrvatsko državljanstvo, te druge potrebne informacije skrbnik može kontaktirati nadležnu policijsku upravu odnosno postaju.

INTEGRACIJA DJECE BEZ PRATNJE U ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV REPUBLIKE HRVATSKE

PRAVNI TEMELJ

Tijekom procesa pristupanja Europskoj uniji Republika Hrvatska usklađivala je svoj zakonodavni okvir s pravnom stečevinom Europske unije te je pokrenula proces značajnijih administrativnih reformi. U području odgoja i obrazovanja Republika Hrvatska svoj je zakonodavni sustav usklađivala s međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima te s direktivama Europske unije koje se tiču obrazovanja djece migranata, kao i odraslih osoba.

Od 2008. do kraja 2014. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je izmjene i dopune postojećih pravnih akata kojima je reguliralo pravo na obrazovanje sljedećim osobama:

- azilantima, tražiteljima azila, strancima pod supsidijarnom zaštitom i strancima pod privremenom zaštitom;
- osobama trećih zemalja čiji je boravak u Republici Hrvatskoj nezakonit;
- djeci radnika migranata;
- djeci koja ne znaju ili nedostatno poznaju hrvatski jezik;
- djeci za koje je obrazovanje u Republici Hrvatskoj obvezno i koja imaju boravak na području Republike Hrvatske;
- djeci koja nastavljaju svoje osnovno ili srednje obrazovanje u Republici Hrvatskoj.

U tom razdoblju Ministarstvo znanosti i obrazovanja je temeljem Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Zakona o strancima i Zakona o azilu donijelo i niz propisa kojima se

omogućava uključivanje u odgojno-obrazovni sustav Republike Hrvatske kroz učenje hrvatskog jezika i kulture:

- Pravilnik o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata i stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 89/2008);
- Program hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila i azilante (Narodne novine, broj 129/2009);
- Program hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik (Narodne novine, broj 151/2011);
- Nastavni plan i program hrvatskoga jezika za tražitelje azila, azilante i strance pod supsidijarnim zaštitom starije od 15 godina radi pristupa srednjoškolskom obrazovnom sustavu i sustavu obrazovanja odraslih (Narodne novine, broj 100/2012);
- Pravilnik o provođenju pripremne i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatno znaju hrvatski jezik i nastave materinskoga jezika i kulture države podrijetla učenika (Narodne novine, broj 15/2013);
- Program učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo (Narodne novine, broj 154/2014).

Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi propisano je kako djeca azilanti, tražitelji azila, stranci pod supsidijarnom zaštitom i stranci pod privremenom zaštitom, kao i stranci koji nezakonito borave u Republici Hrvatskoj imaju pravo na osnovno i srednje obrazovanje kao i hrvatski državljani, te se upisuju u školske ustanove u Republici Hrvatskoj pod istim uvjetima kao i hrvatski državljani.

Odredbe tog Zakona omogućavaju pohađanje nastave u osnovnom obrazovanju i djeci:

- koja su smještena u prihvatnom centru za strance;
- kojima je prisilno udaljenje privremeno odgođeno ili
- kojima je određen rok za povratak, tijekom trajanja roka.
- Ukoliko se radi o osobi koja nema završeno osnovnoškolsko obrazovanje, a starija je od petnaest godina, može joj se omogućiti osnovnoškolsko obrazovanje po programu obrazovanja odraslih.

Što se tiče srednjoškolskoga obrazovanja, temeljem Pravilnika o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u I. razred srednje škole (Narodne novine, broj 49/2015) u srednju školu može se upisati i redovito obrazovati kandidat bez plaćanja troškova školovanja:

- ako je takva osoba ili roditelj ili skrbnik te osobe azilant ili tražitelj azila;
- ako je takva osoba ili roditelj ili skrbnik te osobe stranac pod supsidijarnom zaštitom ili stranac pod privremenom zaštitom.

Osoba strani državljanin iz zemalja izvan Europske unije, a koji ne ispunjava ni jedan od gornjih uvjeta, može se upisati u srednju školu kao redoviti učenik uz obvezu plaćanja troškova školarine, ako ima reguliran status boravka sukladno zakonu kojim je uređen status stranaca. Odluku o godišnjim troškovima školovanja učenika donosi osnivač školske ustanove na prijedlog školskoga odbora, ali iznimno, osnivač može na prijedlog školskoga odbora donijeti i odluku kojom učenika oslobađa obveze plaćanja troškova školarine.

Srednjoškolsko obrazovanje organizirat će se prema postojećim obrazovnim programima, a ako u sustavu Republike Hrvatske ne postoji obrazovni program koji je učenik pohađao u matičnoj zemlji, ima pravo na nastavak obrazovanja u najsirođnjem obrazovnom programu sustava odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske.

INTEGRACIJA TRAZITELJA MEĐUNARODNE ZAŠTITE, AZILANATA, STRANACA POD PRIVREMENOM ZAŠTITOM I STRANACA POD SUPSIDIJARNOM ZAŠTITOM U ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV

Za uključivanje u obrazovni sustav pristupnici su dužni imati:

- potvrdu o statusu u Republici Hrvatskoj;
- potvrdu o boravištu u Republici Hrvatskoj;
- dokument o identitetu (rodni list, osobnu iskaznicu, putovnicu ili odgovarajući dokument Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske);
- dokument o prethodnom školovanju.

Ukoliko pristupnici nemaju dokument o prethodnom školovanju, dužni su dati izjavu kod javnog bilježnika i predočiti je odgovarajućoj stručnoj službi obrazovne ustanove. Za maloljetne pristupnike izjavu daje roditelj ili staratelj.

Ukoliko ne postoji niti jedna od navedenih mogućnosti za dokazivanje prethodnog školovanja, stručna služba odgojno-obrazovne ustanove pristupit će organiziranju upisnog testa znanja i prema tome odrediti koji razred pristupnik može pohađati. Ukoliko je potrebno, pristupniku treba osigurati prevoditelja kako bi se obavio test znanja.

Sukladno propisima odgojno-obrazovne ustanove dužne su pružati posebnu pomoć djeci koja imaju pravo na školovanje u Republici Hrvatskoj, a ne znaju ili nedostatno poznaju hrvatski jezik. Škole su dužne organizirati individualne i skupne oblike odgojno-obrazovnog rada kako bi učenici

učinkovito svladali hrvatski jezik i nadoknadili zaostatke iz pojedinih nastavnih predmeta.

Ovakav odgojno-obrazovni rad podrazumijeva pripremnu nastavu koja je namijenjena učenicima nedostatnog znanja hrvatskog jezika i podrazumijeva učenje hrvatskog jezika tijekom jedne nastavne godine, jedan ili dva sata dnevno u trajanju od 70 sati. Pripremna nastava provodi se prema posebnom programu i organizira u školi koju utvrđuje ured državne uprave, odnosno Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba.

Tijekom pohađanja pripremne nastave učenik može u manjem opsegu pohađati i sate redovite nastave u školi u kojoj je upisan i to onih nastavnih predmeta kod kojih slabije znanje hrvatskog jezika ne predstavlja znatniju zapreku za praćenje nastave. Ovisno o dobi učenika odgojno-obrazovna ustanova treba procijeniti hoće li učenik biti paralelno uključen u pohađanje odgovarajućeg ili približno odgovarajućeg razreda. Ukoliko se učenik uključi paralelno u nastavu, njegovo pohađanje neće biti vrednovano ocjenom, nego samo praćenje u smislu socijalizacije i učenja jezika.

Nakon provedene pripremne nastave hrvatskoga jezika, te provjere znanja iz hrvatskoga jezika, učenici će se uključiti u odgovarajuću vrstu i razinu obrazovanja u obrazovnoj ustanovi u Republici Hrvatskoj koja je najbliža boravištu učenika. Najbližu odgovarajuću ustanovu za upis učenika određuje nadležni ured državne uprave u županiji odnosno nadležni Gradski ured Grada Zagreba.

ULOGA MINISTARSTVA ZNANOSTI I OBRAZOVANJA I ODGOJNO-OBRAZOVNIH INSTITUCIJA U INTEGRACIJI

Uloga odgojno-obrazovnog sustava iznimno je važna u oblikovanju tj. preoblikovanju znanja, vještina, sposobnosti i stavova koji razvijaju demokratsku svijest i potiču na senzibilizaciju. Uspješna integracija neće biti moguća ukoliko

odgojno-obrazovni sustav ne bude razvijao pozitivan stav i mogućnost djece i mladih za kritičko prosuđivanje, stoga treba pripremiti i učenike i nastavnike na novonastale okolnosti u Europi i svijetu.

Jedan od glavnih preduvjeta za provođenje uspješne integracije migranata je osposobljeno i motivirano nastavno osoblje u školskim ustanovama. Pojavom migranata otvaraju se mnoga pitanja međuetničkih, međukulturnih i međureligijskih dijaloga. Odgojno-obrazovne institucije neminovno se suočavaju s novim i drugačijim potrebama koje od nastavnika zahtijevaju nove profesionalne kompetencije koje bi im omogućile snalaženje u sve složenijim situacijama proizašlim iz međusobnih odnosa učenika različitih kulturnih pozadina.

Sve nadležne institucije (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih te odgojno-obrazovne ustanove) imaju dužnost pružati potporu i stručno usavršavati odgojno-obrazovne djelatnike kako bi se znali nositi s izazovima koje im učenici migranti donose u razred. Škole, kroz građanski odgoj, školske kurikule te kroz razne projekte i suradnju s organizacijama civilnog društva, uspješno provode interkulturalno obrazovanje te obrazovanje o građanskim i ljudskim vrijednostima. Od 2015. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja u suradnji s organizacijama civilnoga društva organizira i financira projekte i radionice psiho-socijalne pomoći odgojno-obrazovnim radnicima u radu s učenicima migrantskog podrijetla. Radionice obuhvaćaju pružanje psiho-socijalne podrške djelatnicima škola koji rade s tom kategorijom učenika, a u svrhu jačanja njihovih kompetencija.

Zaključno, kako bi integracija u odgojno-obrazovni sustav bila što uspješnija i za same osobe i za odgojno-obrazovne ustanove posebnu pažnju treba posvetiti aktivnom obostranom uključivanju, suradnji i doprinosu, kako osoba koje su se doselile, tako i nadležnih institucija te cjelokupnog društva.

DJECA BEZ PRATNJE U POSTUPKU ODOBRENJA MEĐUNARODNE ZAŠTITE I PRAKSA HRVATSKOG PRAVNOG CENTRA

UVOD

Hrvatski pravni centar (u nastavku teksta: HPC), od početka 2003. godine, kao provedbeni partner UNHCR-a, kontinuirano djeluje u području primjene prava azila prvenstveno putem aktivnosti usmjerenih na pružanje besplatne pravne pomoći (dalje: BPP) tražiteljima međunarodne zaštite (dalje: tražitelji).

Pravnice HPC-a pružaju besplatne pravne savjete svim tražiteljima koji tu pomoć zatraže, putem pravnih savjetovanja u prihvatilištima za tražitelje azila u Zagrebu i Kutini kao i u Prihvatnom centru za strance.

Također, pravnice HPC-a pružaju BPP zastupajući tražitelje u postupcima koji se vode pred Ministarstvom unutarnjih poslova (dalje: MUP) kao i u postupcima koji se vode pred upravnim sudovima povodom tužbe na rješenje MUP-a.

Prilikom odabira tražitelja za zastupanje vodi se računa o posebno ranjivim skupinama osoba kao što su osobe lišene poslovne sposobnosti, djeca, djeca bez pratnje, starije i nemoćne osobe, teško bolesne osobe, osobe s invaliditetom, trudnice, samohrani roditelji s maloljetnom djecom, osobe s duševnim smetnjama te žrtve trgovanja ljudima, žrtve mučenja, silovanja ili drugog psihičkog, fizičkog i spolnog nasilja, kao što su žrtve sakaćenja ženskih spolnih organa.⁷

Naročitu pažnju obraća i na potencijalne žrtve mučenja među tražiteljima i azilantima, odnosno strancima pod supsidijarnom zaštitom kojima se pruža, osim pravne, psihološka i psihosocijalna pomoć (u suradnji s Hrvatskim Crvenim križem i kvalificiranim psiholozima).

U svom radu HPC se posebno brine o zaštiti interesa djece bez pratnje u postupku odobrenja međunarodne zaštite.

SPECIFIČNOSTI POLOŽAJA DJECE BEZ PRATNJE U POSTUPKU ODOBRENJA MEĐUNARODNE ZAŠTITE

Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15) (dalje: ZMPZ), dijete bez pratnje je osoba mlađa od osamnaest godina, koja je ušla u Republiku Hrvatsku (dalje: RH) bez pratnje odrasle osobe odgovorne za njega u smislu roditeljske skrbi sukladno zakonodavstvu RH, sve dok se ne stavi pod skrb takve osobe, a uključuje i djecu koja su ostala bez pratnje nakon što su ušla u RH.

Djeca bez pratnje pripadaju ranjivoj skupini osoba⁸ te se na djecu bez pratnje primjenjuju posebna postupovna i prihvatna jamstva.⁹

Posebna postupovna i prihvatna jamstva obuhvaćaju odgovarajuću potporu tražiteljima s obzirom

⁷ Članak 4. točka 14. ZMPZ-a

⁸ Članak 4. točka 14. ZMPZ-a

⁹ Članak 15. ZMPZ-a

na njihove osobne okolnosti radi ostvarivanja prava i obveza, s obzirom na dob, spol, spolno opredjeljenje, rodni identitet, invalidnost, teške bolesti, mentalno zdravlje ili posljedice mučenja, silovanja ili drugih teških oblika psihološkog, fizičkog ili spolnog nasilja.

Postupak prepoznavanja osobnih okolnosti tražitelja provode za to osposobljeni policijski službenici, djelatnici MUP-a i drugih nadležnih tijela od izražene namjere za traženjem međunarodne zaštite do uručenja odluke.

Načelo najboljeg interesa djeteta je načelo koje se primjenjuje u postupanju prema djeci bez pratnje, te se tim načelom potrebno rukovoditi prilikom svakog odlučivanja o djeci bez pratnje. Najbolji interes djeteta procjenjuje se uzimajući u obzir dobrobit i društveni razvoj djeteta te njegovo podrijetlo, zaštitu i sigurnost, osobito ako postoji mogućnost da je žrtva trgovanja.

Smještaj djece bez pratnje

Dijete bez pratnje može se smjestiti u domove za odgoj djece i mladeži ili druge ustanove socijalne skrbi prema mjesnoj nadležnosti, i to dijete do 14 godina u dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, te dijete iznad 14 godina u dom za odgoj djece i mladeži. Ova odredba sukladna je Protokolu o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja – stranim državljanima, ali ne i propisima koji uređuju sustav socijalne skrbi.

Ako je dijete izrazilo namjeru za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu smjestit će se u Prihvatilište za tražitelje azila u Kutini, namijenjeno za smještaj ranjivih skupina osoba.

Utvrđivanje dobi (čl. 18. ZMPZ-a)

Prema statističkim podacima MUP-a, u prvoj polovici 2016. u Hrvatskoj je bilo 30 djece bez pratnje tražitelja međunarodne zaštite, što je povećan broj u odnosu na prethodne dvije godine (u 2015. godini bilo je petero djece bez pratnje, dok ih je u 2014. bilo osmero).

S obzirom da tražitelji često bježe iz svojih zemalja iz straha za svoj život, u većini slučajeva nemaju sa

sobom valjane dokumente kojim bi dokazali svoj identitet. Isti problem se pojavljuje prilikom utvrđivanja dobi tražitelja.

U skladu s načelom blagodati sumnje, ukoliko tražitelj tvrdi da je maloljetan, takvim ga treba i smatrati, dok se ne dokaže suprotno.

ZMPZ po prvi puta u sustavu azila uvodi postupak procjene starosne dobi djeteta bez pratnje, koji se može pokrenuti u slučaju sumnje u dob tražitelja. Dob se procjenjuje na temelju dostupnih podataka o djetetu, uključujući stručna mišljenja osoba uključenih u rad s djecom. Ako su takvi dostupni podaci nedovoljni, može se provesti medicinsko ispitivanje uz prethodnu pisanu suglasnost djeteta i posebnog skrbnika. Medicinsko ispitivanje uključuje liječnički pregled, rendgen zuba i/ili šake, a sve uz puno poštivanje dostojanstva djeteta. Dijete bez pratnje potrebno je pismeno obavijestiti na njegovom jeziku: o načinu pregleda i njegovim mogućim posljedicama na zdravlje, posljedicama rezultata medicinskog ispitivanja na zahtjev za međunarodnu zaštitu, kao i posljedicama neopravdanog uskraćivanja suglasnosti. U slučaju da dijete bez pratnje neopravdano uskrati suglasnost, smatrat će se punoljetnim tražiteljem. Sve troškove medicinskog ispitivanja snosi MUP.

ZMPZ propisuje da zahtjev ne može biti odbijen isključivo na temelju činjenice da nije dana suglasnost za provedbu medicinskog ispitivanja. Ako se nakon provedenog medicinskog ispitivanja i dalje sumnja u starosnu dob djeteta primijenit će se institut blagodati sumnje.

Rješavanje postupka u što kraćem roku (čl. 17. ZMPZ-a)

ZMPZ propisuje da u slučaju kada dijete bez pratnje zatraži međunarodnu zaštitu, zahtjev djeteta bez pratnje ima prednost u rješavanju.

Pravo na obrazovanje (čl. 58. ZMPZ-a)

Djeca bez pratnje imaju pravo na osnovno i srednje obrazovanje pod istim uvjetima kao hrvatski državljani. Djetetu bez pratnje, koje je započelo ostvarivati pravo na srednjoškolsko obrazovanje, omogućit

će se nastavak srednjoškolskog obrazovanja i nakon stjecanja punoljetnosti.

Ostvarivanje prava na obrazovanje djetetu bez pratnje potrebno je omogućiti u roku od trideset (30) dana od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu do izvršenja odluke o povratku.

U slučajevima da dijete bez pratnje ne zna hrvatski jezik osigurat će mu se pohađanje pripreme nastave ili dopunske nastave hrvatskog jezika i pojedinih nastavnih predmeta.

Sloboda kretanja (čl. 54. ZMPZ-a)

Svi tražitelji imaju pravo na slobodu kretanja, osim u iznimnim, zakonom određenim slučajevima.

Djetetu bez pratnje može se ograničiti sloboda kretanja smještajem u Prihvatni centar za strance, odvojeno od odraslih osoba, u što kraćem trajanju, ako se individualnom procjenom utvrdi da je takav smještaj nužan.

Pravo na informacije i pravno savjetovanje i besplatna pravna pomoć (čl. 59. i 60. ZMPZ-a)

Pravna pomoć u svim fazama postupka utvrđivanja izbjegličkog statusa važna je pretpostavka za ostvarivanje prava na pravični postupak, prijeko potrebnog u zaštiti tražitelja i osoba s odobrenom zaštitom. Dostupnost pravne pomoći minimum je standarda u postupku odobrenja međunarodne zaštite. Većina tražitelja pripada osobito ranjivoj skupini osoba, s obzirom na to da u pravilu ne razumiju hrvatski jezik, niti poznaju hrvatski pravni sustav, te su često nepovjerljivi prema tijelima vlasti zbog trauma i proganjanja koja su preživjeli. Sve to bitno utječe na njihove iskaze, pa se može dogoditi da tijekom saslušanja propuste navesti važne činjenice i uvjerljivo obrazložiti razloge na kojima temelje svoj zahtjev. To se dodatno otežava kada se u postupku pojavi dijete bez pratnje, kao još ranjivija skupina osoba. Dijete bez pratnje u svakom bi slučaju trebalo imati osiguranu pravnu pomoć tijekom cijelog postupka.

Do stupanja na snagu ZMPZ-a, tražitelji su imali pravo na besplatnu pravnu pomoć koja je bila

ograničena na postupak koji se vodi pred upravnim sudovima, povodom tužbe na rješenje MUP-a, a u vidu pisanja tužbe i zastupanja. ZMPZ uvodi novinu koja se odnosi na pravo tražitelja na informacije i pravno savjetovanje, te određuje obvezu da su strancu zadržanom u prihvatnom centru, na graničnom prijelazu, odnosno u tranzitnom prostoru zračne, morske luke ili luke unutarnjih voda, a koji bi želio izraziti namjeru, policijski službenici dužni pružiti sve potrebne informacije o postupku odobrenja međunarodne zaštite na jeziku za koji se opravdano pretpostavlja da ga razumije i na kojem može komunicirati. Također, ZMPZ propisuje da je MUP dužan u roku od 15 dana od izražene namjere obavijestiti tražitelja o načinu provođenja postupka odobrenja međunarodne zaštite, o pravima i obvezama koje ima u tom postupku, kao i o mogućnosti obraćanja predstavnicima UNHCR-a i drugim organizacijama koje se bave zaštitom prava izbjeglica kao i o mogućnosti dobivanja BPP-a.

Tražitelju se mogu, na njegov zahtjev, pružiti pravne i postupovne informacije o odobrenju međunarodne zaštite uzimajući u obzir okolnosti konkretnog zahtjeva od strane organizacija koje se bave zaštitom prava izbjeglica ili odvjetnika s kojima MUP sklopi ugovor o provođenju pravnog savjetovanja.

S obzirom da sa završetkom pisanja ovog rada još nije bio raspisan javni poziv MUP-a za prijavu organizacija koje se bave zaštitom prava izbjeglica ili odvjetnika za pružanje takvih informacija, izvodi se zaključak da besplatna pravna pomoć tražiteljima, koju bi osiguravala država, u postupcima koje vodi MUP, unatoč zakonskoj regulativi, još uvijek ne postoji u praksi.

Neprovođenje ubrzanog postupka (čl. 17. st. 10. i čl. 41. ZMPZ-a)

Na djecu bez pratnje ne primjenjuju se odredbe ZMPZ-a o ubrzanom postupku, čime je tim skupinama tražitelja omogućeno individualno utvrđivanje izbjegličkog statusa, pa tako i provođenje saslušanja u postupku odobrenja međunarodne zaštite.

Provođenje Dublinske uredbe

Od 1. siječnja 2014. u RH je na snazi nova Dublinska uredba¹⁰ koja utvrđuje kriterije i mehanizme za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji podnosi državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva u jednoj od država članica. Prema toj uredbi posebna se pažnja posvećuje djeci bez pratnje. U članku 6. nalaze se posebna jamstva za maloljetnike, uključujući iscrpan opis kriterija koji bi trebali biti temelj za procjenu najboljeg interesa djeteta i veće mogućnosti za njegovo ponovno spajanje s obitelji.

ULOGA POSEBNOG SKRBNIKA U POSTUPKU ODOBRENJA MEĐUNARODNE ZAŠTITE

Poseban skrbnik (čl. 17. ZMPZ-a)

Poseban skrbnik obučan za rad s djecom koji nije u sukobu interesa s djetetom je osoba koja se imenuje svakom djetetu bez pratnje osim djetetu starijem od 16 godina koji je u braku. Dijete bez pratnje mora biti odmah obaviješteno o imenovanju posebnog skrbnika.

Poseban skrbnik poduzima sve potrebne radnje, kontaktira i surađuje s mjerodavnim ministarstvima, drugim državnim i inozemnim tijelima te nevladinim organizacijama radi spajanja djeteta s obitelji, ako je to u najboljem interesu djeteta. Obvezan je sudjelovati u svim fazama postupka odobrenja međunarodne zaštite, od samog početka postupka. To uključuje njegovo prisustvo i aktivno uključivanje u svim fazama postupka odobrenja međunarodne zaštite, od izražavanja namjere do uručjenja presude upravnog suda, pa i kasnije, u slučaju vraćanja djeteta bez pratnje u zemlju podrijetla. Obvezan je štiti interese djeteta bez

pratnje tijekom cijelog postupka, te komunicirati s djetetom.

Dijete bez pratnje podnosi zahtjev za međunarodnu zaštitu osobno u nazočnosti posebnog skrbnika. Iznimno, zahtjev može podnijeti njegov posebni skrbnik ako u postupku povratka ocjeni da je djetetu bez pratnje potrebna međunarodna zaštita s obzirom na njegove osobne okolnosti. Poseban skrbnik dužan je pravodobno pripremiti dijete bez pratnje za saslušanje, te mu pružiti informacije o značenju i posljedicama saslušanja na jeziku koji dijete razumije.

Troškove prevođenja razgovora između posebnog skrbnika i djeteta bez pratnje snosi MUP. Postupak povodom zahtjeva djeteta bez pratnje vodi službena osoba MUP-a koja bi trebala biti posebno obučena za rad s djecom.

Dijete bez pratnje dužno je osobno sudjelovati na saslušanju u nazočnosti posebnog skrbnika, te takvi postupci imaju prednost u rješavanju.

U praksi je primijećen nedostatak komunikacije između posebnog skrbnika i djeteta bez pratnje, zbog preopterećenosti socijalnih radnika, te jezične barijere koja postoji između njih. Najčešće, jedini susreti između njih su prilikom uzimanja zahtjeva, te provođenja saslušanja u postupku, kada je obavezno prisustvo prevoditelja, iz čega se može zaključiti da je uloga posebnog skrbnika najčešće formalna, bez aktivnog uključivanja u postupak.

Poseban skrbnik iz grupe s kojim je dijete bez pratnje doputovalo

U praksi, prema saznanjima HPC-a, vrlo se često imenuje poseban skrbnik iz grupe s kojom je dijete bez pratnje doputovalo. Pritom, s obzirom na to da većina migranta nema sa sobom valjane putne isprave, vrlo je teško utvrditi je li dijete bez pratnje u srodstvu s osobama s kojima je doputovalo. Budući da nije jednostavno utvrditi koja bi osoba iz grupe mogla štiti najbolji interes djeteta, smatramo da bi trebalo izbjegavati imenovanje posebnih skrbnika iz grupe s kojom je dijete doputovalo.

¹⁰ Uredba (EU) br. 604/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. lipnja 2013. o uvođenju kriterija i mehanizama za utvrđivanje države članice odgovorne za ispitivanje zahtjeva za međunarodnu zaštitu podnesenog u jednoj od država članica od strane državljanina treće zemlje ili osobe bez državljanstva.

Preporuke

- Zbog specifičnosti postupka i ranjivosti djece bez pratnje tražitelja potrebno je provoditi daljnju i kontinuiranu edukaciju djelatnika centara za socijalnu skrb, a vezano za specifičnosti u postupanju prema djeci bez pratnje u postupku odobrenja međunarodne zaštite.
- Potrebno je stvarati praksu provođenja medicinskog ispitivanja radi utvrđivanja dobi tražitelja, ako okolnosti slučaja ukazuju da se radi o djetetu bez pratnje.
- Osigurati besplatnu pravnu pomoć tijekom cijelog postupka, a posebice zastupanja djece bez pratnje tijekom cijelog postupka.

- Kontinuirano i sustavno podizanje svijesti o potrebama zaštite osoba koje su proganjane, a posebice djece bez pratnje.
- Razvijanje tolerancije prema takvim strancima i ugroženim skupinama.

ZAKLJUČAK

Premda je u RH uspostavljen funkcionalan sustav azila, smatramo da i nadalje postoje određena otvorena pitanja koja zahtijevaju odgovore ili putem normative ili putem prakse, odnosno pitanja na koja će u sljedećem razdoblju trebati obratiti dodatnu pažnju, a koja se odnose na zaštitu djece bez pratnje u statusu tražitelja.

PSIHOLOŠKA PODRŠKA DJECI BEZ PRATNJE

TRAUMA I REAKCIJA NA TRAUMU

Traumatski događaj je događaj koji je izvan granica uobičajenog ljudskog iskustva i izrazito je neugodan za svakoga. Može biti izazvan prirodnim katastrofama (npr. poplave, potresi) ili ljudskim djelovanjem. Ozbiljna prijetnja vlastitom životu i nama bliskim osobama, ali i svjedočenje takvim događajima također se podrazumijevaju pod traumatski događaj. Najintenzivnije posljedice kod ljudi izazivaju oni traumatski događaji koji su izazvani ljudskim namjernim djelovanjem. Rat je najznačajniji traumatski događaj izazvan namjernim ljudskim djelovanjem koji dovodi do ljudskih gubitka, obiteljskih tragedija, odvajanja obitelji, stradanja velikog broja ljudi i velikih socijalnih promjena.

Reakcije na traumatsko iskustvo se smatraju univerzalnim i neizbježnim. Ne ovise o spolu, vjeri, naciji, podrijetlu, socio-ekonomskom statusu, niti o dobi (jednako se mogu pojaviti kod osoba svih dobi). Mogu biti emocionalne, misaone, tjelesne i ponašajne, a obično su povezane i javljaju se zajedno. One su očekivane, normalne u nenormalnim situacijama kao što su traumatski događaji. Traumatski događaji javljaju se iznenada, neočekivano i u ljudima izazivaju intenzivni osjećaj straha, bespomoćnosti i užasa, šoka i nevjerice. Njihov intenzitet i vrsta dovode do patnje većine ljudi. Traumatski događaj čovjeka potpuno i jako izbacuje iz životne ravnoteže, čini ga bespomoćnim i dezorganiziranim, uz osjećaj gubitka kontrole nad vlastitim životom. Reakcije na traumu mogu se javiti tijekom i odmah nakon traumatskog iskustva, no i nakon nekoliko mjeseci ili čak nekoliko godina, a vezane su uz sjećanja na traumatski događaj i njegove neposredne posljedice. Mogu trajati nekoliko tjedana ili nekoliko mjeseci.

Intenzitet reakcija na traumu ovisi o trajanju traume, složenosti (jedna ili višestruka trauma) i stupnju ugroženosti i prijetnje po vlastiti život ili živote bliskih osoba, te u odnosu na to postoji li mogućnost ponavljanja takvog traumatskog događaja.

Većina osoba uspije aktivirati pozitivne vitalne potencijale i mehanizme koji osnažuju i omogućuju suočavanje s posljedicama traumatskog događaja na način da se uspijevaju nositi s posljedicama, ublažavati ih i naposljetku riješiti, a što je put ka prihvaćanju traumatskog iskustva. Zdrava prorada traumatskog iskustva omogućuje osobi da ponovno izgradi svoj unutarnji svijet i nastavi normalno živjeti životom koji nije u potpunosti određen traumom.

Kada osobni mehanizmi za suočavanje nisu dovoljno jaki i funkcionalni za suočavanje s posljedicama traumatskog iskustva mogu nastupiti dugoročne posljedice na planu tjelesnog i mentalnog zdravlja, a koje dovode do ozbiljnih teškoća u psihosocijalnom funkcioniranju. U tom slučaju potrebna je stručna pomoć.

SOCIEMOCIONALNI I KOGNITIVNI RAZVOJ ADOLESCENATA (DJECA 14-17 GODINA)

Adolescencija je razdoblje između djetinjstva i zrelosti, period tranzicije u kome se mlada osoba nalazi na pragu promjena koje će ih polako uvesti u svijet odraslih. Adolescenti više nisu djeca, ali nisu još niti odrasle osobe. Promjene koje se događaju u ovoj razvojnoj fazi su značajne za daljnji razvoj osobe, te ukoliko se razvojni zadaci ne završe

uspješno kasnije može doći do težeg prilagođavanja u ulozi odrasle osobe. Adolescencija je vrijeme brzih i velikih promjena u čovjekovom životu na tjelesnom, emocionalnom, psihičkom, kognitivnom i socijalnom planu.

Razvojni zadaci tijekom razdoblja srednje adolescencije su: postizanje nezavisnosti, samostalnosti i odgovornosti, formiranje identiteta, promjene u moralnom rasuđivanju, razvoj novih odnosa s vršnjacima i upoznavanje sa seksualnošću.

Težnja za samostalnošću i nezavisnošću dovodi do promjena u odnosu prema roditeljima /skrbnicima, te se vrlo često javlja otpor prema autoritetima s kojim se odrasli uglavnom teško nose. Adolescenti istražuju, preispituju, negiraju norme i postavljena pravila, te ih više ne poštuju niti primjenjuju kao što su činili u ranijoj životnoj dobi. Roditelji/skrbnici s teškoćama prihvaćaju da je njihovo do sada poslušno dijete postalo neposlušno.

Okvir za razvoj identiteta u adolescenciji je osjećaj pripadanja koji adolescenti dobivaju od obitelji.

KULTURALNI OKVIR – ADOLESCENTI U SIRIJI

Za razliku od Hrvatske, u Siriji je organizacija života drugačija. Osnovna škola traje šest godina, nakon čega djeca idu u tri razreda pripreme škole za srednju školu. Nakon 9 razreda obaveznog školovanja, imaju opciju nastaviti školovanje ili početi raditi. Tada djeca imaju 15 godina. Oni koji nastavljaju školovanje, nakon tri godine srednje škole, mogu upisati fakultet. Svo obrazovanje je besplatno. Prema tome, tijekom adolescencije, mladi u Siriji počinju ranije preuzimati uloge odraslih, nego što je to slučaj npr. u Hrvatskoj. U tom periodu roditelji su i dalje osnovni izvor podrške i usmjeravanja u budućem životu. Njihovo se mišljenje cijeni i poštuje. Također, za razliku od zapadnih kultura, o seksualnosti se ne raspravlja otvoreno.

Izvor: prevoditelj HCK-a

Adolescenti koji nemaju podržavajuće obitelji mogu imati teškoće u razvoju samopouzdanja i samopoštovanja koji su u temelju identiteta. Početak procesa formiranja identiteta je sposobnost razlikovanja vlastitih interesa, potreba, stavova i procjena od onih roditeljskih ili preuzetih od značajnih drugih osoba iz života.

U adolescenciji nastupaju i značajne psihološke promjene, ponajprije u intelektualnom razvoju. Adolescenti žele utvrditi koje su njihove sposobnosti i uspoređuju se s drugima, a o kojoj procjeni ovisi njihovo samopouzdanje. Promjene u kognitivnom razvoju su prelazak s konkretnog na formalno mišljenje. Adolescenti opažaju sebe i svijet oko njih na načine koji se jako razlikuju od djetinjstva. U adolescenciji ideje i koncepti, svijet apstraktnog mišljenja, postaju razumljivi na nov način, te omogućuju adolescentima da mogu misliti o procesu mišljenja, da mogu razvijati pretpostavke i razmišljati o budućnosti, da mogu jasnije sagledavati svoj unutarnji, intrapsihički i vanjski, stvarni svijet i uviđati njihove složenosti. Adolescenti o moralnim pitanjima prosuđuju drugačije nego kada su bili djeca, ali i drugačije od svojih roditelja/skrbnika. Kroz vlastitu perspektivu promišljaju što je ispravno, a što pogrešno. Svoje moralne vrijednosti oblikuju kroz odnose s obitelji, prijateljima i drugim njima važnim osobama, te putem popularne kulture. Tijekom adolescencije mlade osobe prolaze faze moralnog razvoja, od odabira ponašanja koja su za njih interesna, do ponašanja kojima će dobiti pozitivan ishod za sebe, te u zadnjoj fazi razvoja biraju ponašanja kojima će zadovoljiti društvo u cjelini, a koja će se temeljiti na pravilima, zakonima i poštivanju autoriteta.

Adolescencija je razdoblje spolnog sazrijevanja, formiranja spolne uloge i stavova o izražavanju spolnosti, a spolno ponašanje u toj dobi je sastavni dio normalnog psihosocijalnog razvoja i sazrijevanja adolescenata. Prisutan je povećan interes za vlastitu seksualnost. Adolescenti se prilagođavaju promjenama u izgledu i funkcioniranju tijela koje seksualno sazrijeva, uče kako se nositi sa seksualnom željom, suočavaju se sa stavovima i vrijednostima povezanim sa seksualnošću, eksperimentiraju sa

seksualnim ponašanjima i uče kako integrirati ta iskustva, osjećaje i stavove u sliku o sebi.

Emocionalni razvoj u adolescenciji obilježen je traganjem za emocionalnom podrškom izvan obitelji. Roditelji/skrbnici u ovom periodu prestaju biti glavni izvor sigurnosti i emocionalne podrške, te adolescenti prihvaćanje, sigurnost i emocionalnu podršku traže izvan obitelji, u društvu vršnjaka i drugim sredinama kojima pripadaju (sportski klubovi, organizacije slobodnog vremena, subkulturne grupama i sl.). Obitelj im je i nadalje potrebna, bliskost s roditeljima teže zadržati, ali uz promjenu odnosa u smjeru veće simetričnosti u području međusobne moći i autoriteta. Roditeljska podrška im je upravo sada neophodna, kako bi imali sigurnost u istraživanju sebe i svijeta oko sebe i oblikovanju sebe, a ono što očekuju od roditelja je da ih vide upravo onakvim kakvi jesu.

KULTURALNI OKVIR - ŽIVOT DJETETA U AFGANISTANU

Osim u Kabulu, školovanje se u Afganistanu plaća, bez obzira bila riječ o osnovnoj ili srednjoj školi. Većina roditelja nema dovoljno novca da djecu pošalju u školu. Najranija dob u kojoj počinju raditi je 9 godina, posebno ako je riječ o najstarijem djetetu. On ima odgovornost, uz oca, financijski doprinisiti za obitelj. Obično se mlađu djecu podupire da idu školu, ako postoje mogućnosti. Djevojčice u većini slučajeva niti ne idu u školu i većinu vremena provode u roditeljskoj kući. Što se tiče cjelokupnog odrastanja i donošenja odluka, roditelji donose sve odluke za djecu. Djevojčice je moguće udati već sa 9 godina, a dječake s 15 godina. Socijalni život, kakav je karakterističan za Europu, ne postoji. Definicija prijatelja često se svodi na susjede, jer neki ne znaju hoće li preživjeti izlazak iz kuće. Ako izlaze iz doma, obično za to postoji specifičan razlog: škola, posao ili nogomet.

Izvor: M. A. (18), tražitelj međunarodne zaštite iz Afganistana

Usljed velikih bioloških promjena, složenijeg načina razmišljanja, redefiniranja sebe u okviru obitelji, razvoja novih oblika odnosa s vršnjacima i prilagodbe na sve veće zahtjeve, adolescenti preispituju sebe i svoju okolinu. Najčešća su pitanja koja si postavljaju: *Tko sam ja?, Kakav sam?, Što želim raditi?, U što vjerujem?, Kako se uklapam u društvenu okolinu?, Gdje pripadam?, Kakav želim postati?*

Utjecaj traume na adolescente

Kako su adolescenti zapravo u jednoj od najzahtjevnijih razvojnih faza »pogođeni« brojnim promjenama i u očekivanju izvršavanja razvojnih zadataka adolescencije, izloženost traumatskim iskustvima je za njih izrazito teška. Između svijeta djeteta i svijeta odraslih na svoj specifičan način proživljavaju gubitak kontrole nad vlastitim životom i sve ostale gubitke uslijed tragičnog događaja.

Posttraumatske stresne reakcije karakteristične za adolescente:

- pretjerani strah i oprez;
- bolna sjećanja, uznemirujući snovi;
- strah da će ih smatrati poremećenima;
- razdražljivost, potištenost i nagle promjene raspoloženja;
- impulzivno i nepromišljeno ponašanje;
- preuranjen ulazak u svijet odraslih, osjećaj udaljevanja od drugih;
- stid i krivica radi preživljavanja;
- gubitak samopoštovanja;
- gubitak zanimanja za uobičajene aktivnosti i interese;
- poteškoće u izražavanju emocija pred drugim osobama;
- pretjerivanje u postupcima, antisocijalno i autoagresivno ponašanje (alkohol, droge, delinkvencija);
- promjene u interpersonalnim odnosima, izbjegavanje razgovora i druženja s vršnjacima, osamljivanje;
- bitne promjene u stavovima i životnim vrijednostima, stavovima i očekivanjima od sebe i drugih;
- prisutan osjećaj besperspektivnosti;
- želja za osvetom;

- »emocionalna zaleđenost«;
- izražen osjećaj osobne ranjivosti;
- nemogućnost zamišljanja vlastite budućnosti.

Izloženost traumatskom iskustvu adolescenta čini posebno ranjivom skupinom. Tijekom daljnjeg razvoja očekuje ga prorada traumatskog iskustva i završetak razvojnih zadataka adolescencije, a pri čemu mu je neophodna podrška obitelji, zajednice, socijalne okoline, a često i stručna psihološka pomoć.

PSIHOSOCIJALNA I PSIHOLOŠKA PODRŠKA DJECI BEZ PRATNJE

Psihosocijalna podrška je proces psihičkog i socijalnog osnaživanja djeteta bez odgovarajuće skrbi, odnosno stranog državljana bez pratnje. Cilj je pronalaženje i stjecanje snage i načina za uspješno suočavanje sa stresom, prevladavanje krize i brže uključivanje u svakodnevni život, kako bi se djetetu vratio osjećaj kontrole nad vlastitim životom, te doživljaj sigurne okoline u daljnjem razvoju. U radu se teži smanjenju stresnih reakcija, podržavanju zdravih načina nošenja sa stresom i svakodnevnim izazovima života, osnaživanju djeteta putem savjetovanja i poučavanja. Krajnji cilj psihosocijalne podrške je postepena izgradnja normalnog, psihički zdravog i punovrijednog načina života, bez štetnih posljedica po sebe i druge.

Obzirom da su djeca bez pratnje proživjela višestruka traumatska iskustva, gubitke, te da su ostala bez podrške roditelja/skrbnika, članova obitelji i njima bitnih osoba tijekom njihova odrastanja, te da se nalaze u njima nepoznatoj zemlji, kulturi, u okruženju nepoznatih ljudi, te da postoji jezična barijera potrebna za bržu adaptaciju, snalaženje i rješavanje osobnih potreba i problema, neophodno je razumjeti njihove karakteristike i kontekst življenja u zemlji iz koje dolaze kao i razloge izbjeglištva (razorenost doma, gubitak obitelji, životna ugroženost, traženje sigurnosti, itd.). U radu s njima potrebna je intenzivna podrška, individualni pristup, te stjecanje uvida u specifične potrebe. Osobe koje pružaju psihosocijalnu podršku trebaju polaziti sa stajališta

postojanja velikih kulturoloških razlika, nastojati upoznati kulturu zemlje iz koje djeca dolaze, kako bi mogli lakše procijenjivati ponašanje, običaje i način života djeteta, komunicirati s njim i stvarati odnos povjerenja. Pristup i komunikaciju je potrebno uskladiti na način da se uvažava njihovo emocionalno stanje (traumatizacija), zdravstvene potrebe i psihološko stanje rascjepa - odlazak iz svakodnevice u zemlji podrijetla u novu sredinu u kojoj ovise o tuđoj pomoći prilikom zadovoljavanja egzistencijalnih i razvojnih potreba (obrazovanje, socijalizacija, osamostaljivanje, uspostava kontakata s obitelji, rodbinom).

Kako je dolazak djeteta u novu, nepoznatu sredinu ponovno izlaganje stresnim situacijama, reakcije i intenzitet stresa će ovisiti o sljedećim elementima:

- zdravstvenom statusu djeteta (kronične, akutne bolesti);
- ranijoj izloženosti traumatskim stresorima (zlostavljanje, zanemarivanje, problemi sa zakonom, nasilje u obitelji, proživljeni gubitci);
- ranijoj uspješnosti u rješavanju kriznih situacija;
- sudbini članova obitelji;
- socijalnoj stigmatizaciji;
- procesu gubljenja važnih elemenata vlastite kulture;
- neizvjesnoj budućnosti i nemogućnost planiranja;
- organizaciji svakodnevice;
- dostupnosti informacijama o obitelji, zbivanjima u zemlji podrijetla;
- ovisnosti o drugima;
- jačini socijalne podrške;
- reakcijama nove socijalne okoline.

Nastojanjima da se djeci maksimalno osiguraju egzistencijalne potrebe, adekvatan smještaj, prikladna odjeća i obuća, zdravstvena skrb, uspostava kontakata s roditeljima, članovima obitelji ili njima bitnim osobama, aktivnosti kroz strukturu dana sukladne njihovim interesima i sposobnostima, te socijalizacija kroz grupu vršnjaka omogućit će manji stupanj stresa u novoj sredini. U radu s njima potrebno je prije svega razumjeti njihovu ranjivost, poštivati njihov ljudski dignitet,

intengritet i dostojanstvo, omogućiti im izbor u donošenju odluka o njihovom životu s ciljem preuzimanja odgovornosti za sebe i postepenog vraćanja kontrole nad svojim životom.

Kako pristupiti i razgovarati s djecom?

U radu s djecom je izrazito važan prvi susret i razgovor. Obzirom na njihovu ranjivost, djeca imaju istančan osjećaj u procjeni osoba koje ih okružuju, na način da ih doživljavaju kroz odnos prihvaćanja ili kroz odnos odbijanja. Upravo prvi kontakt s djetetom ima važnu ulogu u njegovoj procjeni i želji za uspostavom odnosa povjerenja i suradnje. Budući da djeca dolaze iz različitih kulturoloških sredina, te postojanje jezične barijere u upoznavanju i razumijevanju razgovora, vrlo je važna neverbalna komunikacija pri prvom kontaktu. Osnove učinkovite neverbalne komunikacije uključuju: osmijeh, otvoren stav tijela, održavanje kontakta očima kao i poštivanje osobnog prostora. Izuzetno je važno voditi računa o različitim načinima izražavanja emocija u različitim kulturama, kako ne bi došlo do nesporazuma i krivih pretpostavki. Naime, za izražavanje emocija, pokazivanje stavova, namjera, odražavanje osobina ličnosti, te poticanje ili mijenjanje verbalne komunikacije najčešće se koristi neverbalna komunikacija. U različitim kulturama različiti su i načini komuniciranja, tako da gesta koja se prihvaća i dobro razumije u jednoj kulturi može biti nepristojna ili nevažna u drugoj kulturi. Verbalna komunikacija s djecom je otežana radi neznanja jezika i pisma, a što rezultira nedostatkom razumijevanja trenutnih emocija, doživljaja okoline, potreba i neizrečenih problema. Verbalna komunikacija uz prevoditelja se odvija u smislu sadržaja, no ne može bitno utjecati na produbljivanje odnosa povjerenja djeteta i osobe koja radi s njim. Naime, dostupnost prevoditelja nije stalna, što nepovoljno utječe na potrebu kvalitetne i kontinuirane komunikacije, a posebno u situacijama kada dijete iskaže potrebu ili u neformalnim situacijama kada je dijete opuštenije i možda spremnije na razgovor o emocijama i doživljajima.

U komunikaciji s djetetom treba osvještavati moguće zapreke koje rezultiraju nerazumijevanjem ili netočnim interpretiranjem tuđih namjera,

misli, ponašanja i poruka. Zapreke mogu biti različite u naobrazbi, stavovima, prethodnim iskustvima, načinu izražavanja, razini komunikacijskih vještina, govoru tijela i životnom stilu, odnosno kulturi življenja, navikama, običajima, vjerovanjima, predrasudama, religiji.

U pristupu djeci potrebno je voditi računa da je dijete osoba u krizi, da je ranjivo, te da joj možemo pomoći jedino na način da se uskladimo s njim, pružamo mu pomoć i podršku u izlasku iz krize i vodimo ga u situaciju u kojoj će preuzeti kontrolu nad svojim životom i suočavati se s problemima. Poruke koje je poželjno poslati djetetu tijekom procesa usklađivanja su:

- *Ovdje sam da pomognem. Nisi sam.* Važno je biti empatičan, prihvatiti djetetovo ponašanje preplavljeno emocijama (plač, šutnja ili vikanje) kao normalno, ne umanjivati značaj onoga što govori, izbjeći sukobljavanje, moraliziranje ili intelektualiziranje i davati podržavajuće neverbalne povratne informacije.
- Tijekom procesa vođenja poželjno je preuzeti njegove riječi u postavljanju pitanja otvorenog tipa, koristiti njegov vrijednosni sustav, stvarati pozitivan način razmišljanja o perspektivi, iznaći preostale energetske potencijale i iskoristiti ih.

Učinkovitim razgovorom s djetetom pomaže: suosjećanje, ohrabrivanje, pokazivanje da ga prihvaćamo, aktivno slušanje, vještina postavljanja pitanja, neprekidanje tijekom razgovora, izostanak kritiziranja i davanja gotovih rješenja.

Učinkovitoj komunikaciji ne doprinosi: osuđivanje, obavljanje nekih drugih radnji za vrijeme slušanja, neverbalna komunikacija koja odaje površnu uključenost, pričanje priča o sebi i uspoređivanje vlastitih iskustava i rješenja s njegovim iskustvom.

U razgovorima je vrlo važno primjenjivati pravila aktivnog slušanja:

- Ne prekidajte drugoga!
- Ne nudite savjete!
- Ne prosuđujte, ne raspravljajte o ispravnosti i ne namećite svoje vlastito mišljenje!

- Slušajte skrivenu poruku!
- Pojasnite detalje (propitujte, parafrazirajte, zrcalite)!
- Naučite šutjeti!

Ohrabrivanje i podrška djeteta u iskrenom iznošenju osjećaja, misli, namjera i potreba, te namjera pomagača za istinskom uključenosti mogu se pokazati kroz neverbalnu (emocionalni ton, jačina, visina, jasnoća, zastoji u govoru, stav tijela, kontakt očima, izraz lica) i verbalnu komunikaciju. Važno je primjenjivati komunikacijske vještine koje potiču na daljnji razgovor i mogu utjecati na opsežniji uvid u područje razgovora:

- postavljanje otvorenih pitanja (*Kako vidiš?, Što si mislio pod...?, Kako misliš da možemo riješiti...?*);
- parafraziranje (ponavljanje sadržaja poruke sugovornika svojim riječima - D: *Imam problema s jednim dječakom u okolini.* P: *Kažeš da imaš probleme s dječakom...*);
- reflektiranje osjećaja se odnosi na razumijevanje onoga što izjavljuje o svojim osjećajima i davanje povratne informaciju o njegovom izrečenom osjećaju - (D: *Jučer nisam mogao uspostaviti kontakt s bratom. Jako sam nemiran i ne znam šta da radim.* P: *Osjećaš nemir i brigu jer nisi čuo brata..*). Reflektiranjem se može provjeriti razumijevanje izrečenih osjećaja (P: *Jesam li dobro razumio...?*).

Kako osnažiti dijete?

Osim primjenom kvalitetne podržavajuće, ohrabrujuće komunikacije, kreiranjem odnosa povjerenja, te osiguravanjem egzistencijalnih potreba, djetetu je važno omogućiti uključivanje u razne aktivnosti i sadržaje njegovog interesa, te mu na taj način omogućiti da postignućima jača osjećaj samopoštovanja i odgovornosti. Potrebno ga je poticati na druženja s vršnjacima kako bi mogao razvijati socijalne vještine i kompetencije i zadovoljavati svoje razvojne potrebe. Važno je biti na raspolaganju djetetu u proradi socijalnih iskustava, rješavanju dilema i poteškoća u socijalnim odnosima. Nadalje je potrebno osnaživati dijete kroz

učenje hrvatskog jezika, kulture življenja, vrijednosnih sustava u Hrvatskoj, a kako bi se mogao aktualizirati u novoj socijalnoj sredini. U tom smislu potrebno ga je poučavati o oblicima socijalno prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja u novoj sredini, kako bi mu omogućili izbor prosocijalnog ponašanja u okvirima društvene sredine u kojoj sada živi. Tijekom rada s djetetom potrebno je poticati njegove pozitivne kapacitete, ukazivati mu na perspektivu i zajedno s njim raditi kratkoročne planove. Povratnim informacijama o njegovom ponašanju, funkcioniranju i postignućima utjecati na njegovo samopoštovanje i samopouzdanje, te ga osnaživati za daljnje aktivnosti koje su korisne za njegov razvoj i mogu utjecati na njegovu budućnost (obrazovanje, interesi, navike). Vrlo je važno omogućiti djetetu kontakte i druženja s osobama, društvima i udrugama koje su mu kulturološki i vjerski bliske. Potrebno mu je omogućiti i kontakte s rodbinom ili bliskim osobama iz zemlje podrijetla kroz telefonske razgovore, kontakte putem društvenih mreža ili posjete (ovisno gdje sada žive), te kroz razgovor stjecati uvid u kvalitetu odnosa s navedenim osobama. Izuzetno je važno upozoriti dijete na moguće opasnosti u socijalnoj okolini (zlostavljanje, iskorištavanje, trgovanje ljudima, poticanje na delikvenciju ili ovisnička ponašanja), te na potrebu iskrenog iznošenja svih proživljenih doživljaja radi pružanja pravovremene zaštite. Kroz upozorenja, poučavanja i usmjeravanje dijete se osnažuje u prosocijalnim oblicima ponašanja, te dobiva informaciju da će biti zaštićeno u situacijama koje su za njega štetne ili opasne.

Specifičnosti rada s djecom bez pratnje stranim državljanima

Različite su potrebe i planovi djece tražitelja međunarodne zaštite i djece pod međunarodnom zaštitom u Hrvatskoj, a što iziskuje različite programe rada i iznalaženje aktivnosti u cilju zadovoljavanja njihovih potreba i zaštite njihovih interesa. Djeca tražitelji međunarodne zaštite posebno su ranjiva skupina budući da emocionalno teško proživljavaju period od traženja do dobivanja zaštite. Potrebne su im stalne informacije o tijeku postupka. Njihov

osjećaj nepripadanja niti jednoj socijalnoj sredini pojačan je i ometajući u smislu usmjeravanja na budućnost, izradu planova, viđenju perspektive.

Plan rada s djecom bez pratnje je poput plana rada s djecom državljanima Republike Hrvatske. U adaptaciji u novoj sredini i daljnjem razvoju potrebna im je intenzivna stručna pomoć i podrška tijekom odrastanja, usvajanja vještina i navika, izvršavanja razvojnih zadataka, obrazovanja i socijalizacije.

Djeca bez pratnje verbaliziraju brigu za članovima obitelji. Opterećenost strahom i brigom ih zaokuplja i ometa u motivaciji za ponuđenim aktivnostima. Tijekom dana su u stalnim pokušajima ostvarivanja veze kroz telefonske kontakte i društvene mreže. Važno je s djecom razgovarati o članovima obitelji, kontaktima koje ostvaruju s njima i porukama koje dobivaju od strane obitelji, a koje bitno utječu na njihove planove za budućnost. Npr. mladić iz Afganistana je tražitelj azila. Kontaktima s obitelji stalno dobiva poruku da nastoji čim prije otići u Francusku gdje žive neki obiteljski prijatelji. Iako verbalizira da mu je dobro u Hrvatskoj, poslušno slijedi upute roditelja i propituje načine kako da dođe do Francuske. Njegov plan je zapravo slijediti plan obitelji koja mu poručuje da nekako dođe do Francuske, te da kada se zaposli »povuče« za sobom i braću.

Radi jezične barijere smanjena je mogućnost pružanja kvalitetne psihološke pomoći u situacijama ponovnog traumatskog iskustva. Na primjer dječak iz Iraka, azilant se adaptirao u sadašnjoj sredini življenja, pomalo je savladao hrvatski jezik, u tijeku je uključivanje u obrazovanje, uključen je u društvo vršnjaka u kojemu je prihvaćen i dobro se osjeća, planira budućnost u Hrvatskoj. Tijekom boravka saznaje da mu je poginuo brat na ratištu u Iraku, a koji je zadnji preživjeli član njegove obitelji. U tom trenutku dječaku je potrebno pružiti psihološku pomoć i podršku, no radi nemogućnosti kvalitetne verbalne komunikacije potrebno je iznalaziti načine pružanja pomoći, ukazati mu na suosjećanje i osnažiti ga u nošenju s novim gubitkom.

Rad s djecom bez pratnje na području obrazovanja iziskuje iznalaženje načina učenja hrvatskog jezika

kroz redovne institucije (škole, tečajevi) i alternativne načine (učenje kroz programe u institucijama u kojima su smješteni), kroz druženja s vršnjacima, te svakodnevne kontakte s odgajateljima. Za djecu bez pratnje, kao i za svu ostalu djecu koja su proživjela traumu, škola je izuzetno važna, jer predstavlja stabilnost u njihovom trenutno neizvjesnom životu. Dodatna specifična situacija je s djecom koja u zemlji podrijetla nisu bila uključena u obrazovni proces ili su nepismena, pa je otežano motiviranje za učenjem hrvatskog jezika.

Budući da djeca dolaze bez popratne dokumentacije o okolnostima odrastanja, zdravstvenom, obrazovnom i socijalnom statusu u radu je potrebno iznalaziti načine stjecanja informacija, a koje su bitne kako bi se djeci omogućila adekvatna briga i zaštita. U tom smislu potrebno je inicirati i održavati suradnju s nadležnim institucijama i organizacijama.

Posebni skrbnici i osobe koje rade s djecom trebaju se upoznati s osnovnim kulturološkim, vrijednosnim i društvenim specifičnostima zemalja iz kojih dolaze djeca, a kako bi mogli razumijeti stavove, uvjerenja, navike, kulturu ophođenja, stil življenja, vjerske običaje.

Obzirom da su djeca proživjela višestruka traumatska iskustva u najosjetljivijoj fazi razvoja adolescencije, a dolaskom u drugu zemlju su izložena novim stresnim situacijama, bitno im je pravovremeno i na adekvatan način pružati zaštitu i sigurnost, te im omogućiti nastavak procesa sazrijevanja, aktualizaciju u novoj sredini življenja kroz svakodnevnu podršku, usmjeravanje i poučavanje, a po potrebi im omogućiti i stručnu psihološku pomoć kroz zdravstvene i ustanove socijalne skrbi.

Svako dijete je jedinka za sebe, svako dijete ima svoje specifične karakteristike osobnosti, svoju povijest, svoje interese i potrebe, svoje boli i brige, svoje želje i planove i upravo zato je važno u radu sa svakim djetetom tražiti i iznaći za njega primjeren pristup, a što iziskuje veliku posvećenost, uključenost, angažman i želju za učenjem i razvijanjem vještina odrasle osobe koja radi s djetetom.

SKRBNIČKA ZAŠTITA DJECE BEZ PRATNJE

UVOD

Iako je člankom 224. st. 5. Obiteljskog zakona (Narodne novine, broj 103/15) propisano da će se pod skrbništvo staviti dijete čiji roditelji su odsutni ili spriječeni i nisu u mogućnosti brinuti se o svojem djetetu, a ostvarivanje roditeljske skrbi nisu povjerali osobi koja ispunjava uvjete za skrbnika, na djecu strane državljanke, koji su na teritoriju Republike Hrvatske zatečeni bez pratnje roditelja ili zakonskog zastupnika, primjenjuje se članak 240. st. 7.: *»radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih interesa djeteta centar za socijalnu skrb ili sud će imenovati posebnog skrbnika djetetu stranom državljaninu ili djetetu bez državljanstva koje se bez pratnje zakonskog zastupnika zatekne na teritoriju Republike Hrvatske«* i članak 17. st. 1. Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (Narodne novine, broj 70/15): *»Djetetu bez pratnje, koji izrazi namjeru sukladno članku 33. ovoga Zakona, tijelo nadležno za poslove socijalne skrbi imenuje posebnog skrbnika obučenog za rad s djecom koji nije u sukobu interesa s djetetom«*.

Posebnog skrbnika rješenjem imenuje centar za socijalnu skrb, utvrđujući ovlasti posebnog skrbnika - da u najboljem interesu zastupa prava i interese maloljetnog štíćenika u postupcima pred nadležnim tijelima Republike Hrvatske sve do napuštanja teritorija Republike Hrvatske, uključujući i pratnju.

Za djecu strane državljanke mjesno je nadležan onaj centar za socijalnu skrb (CZSS) na čijem području se dijete zatekne, odnosno na čijem području se nalazi ustanova u kojoj je dijete smješteno.

Godine 2013. Vlada Republike Hrvatske donijela je drugi po redu Protokol o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja – stranim državljanima

(Protokol) kojim su propisana postupanja i obveze nadležnih institucija i posebnih skrbnika prema djeci bez pratnje. Iako je Protokol doprinio ujednačenijem postupanju nadležnih institucija prema djeci bez pratnje, njegova puna primjena nije bez poteškoća, te je radi potrebe za njegovim ponovnim izmjenama i usklađivanjem, trenutno u izradi novi protokol.

ZATJECANJE DJETETA BEZ PRATNJE

Kada se dijete bez pratnje zatekne na teritoriju Republike Hrvatske, s njime će se najprije obaviti razgovor u nadležnoj policijskoj postaji. Kada policijski službenik utvrdi da se radi o djetetu bez pratnje, odmah poziva stručnog radnika nadležnog centra za socijalnu skrb koji je nazočan policijskom postupanju. Iako bi se prema Protokolu posebnim skrbnikom trebala imenovati osoba s liste posebnih skrbnika, koja je formirana 2014. godine i na kojoj se nalaze osobe koje su prošle edukaciju za posebne skrbnike djeci bez pratnje, u praksi je to često neizvedivo, budući da se na listi educiranih posebnih skrbnika nalaze osobe koje više nisu na raspolaganju ili nisu trenutno dostupne, te je česta praksa da se posebnim skrbnikom imenuje stručni radnik centra za socijalnu skrb koji se ovlašćuje u najboljem interesu zastupati prava i interese štíćenika prilikom obavljanja razgovora u policijskoj postaji, uključujući i eventualno zaprimanje namjere za međunarodnu zaštitu.

Policijski službenik i stručni radnik CZSS-a dužni su informirati dijete o njegovim pravima kao i o postupku koji će uslijediti.

Tijekom izbjegličke krize maloljetni državljanin Sirije (17,5) zatečen je od strane policijskih službenika u tranzitu kroz Republiku Hrvatsku te je zajedno s odraslom osobom s kojom putuje doveden u policijsku postaju. Po obavijesti policije, CZSS imenovao je maloljetniku posebnog skrbnika i ovlastio ga da zastupa maloljetnika prilikom ispitivanja u policijskoj postaji. Poseban skrbnik i policijski službenik informirali su maloljetnika o njegovim pravima, no on izričito odbija izražavanje namjere za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu: želi nastaviti put prema Njemačkoj zajedno s odraslom osobom za koju izjavljuje da je očevo prijatelj s kojim putuje uz suglasnost oca. Posebna skrbnica obavila je razgovor s maloljetnikom nasamo, te je procijenila interakciju između maloljetnika i odrasle osobe. U njihovoj međusobnoj interakciji uočila je međusobnu privrženost; maloljetnik nije pokazivao strah te nisu nađeni elementi koji bi ukazivali na bilo koji oblik prisile. Kako se radilo o maloljetniku koji je uskoro navršavao 18 godina, posebna skrbnica procijenila je kako mu je u interesu da se ne odvaja od odrasle osobe s kojom putuje. MUP donosi rješenje o napuštanju Europskog gospodarskog prostora u roku od 30 dana, sukladno Zakonu o strancima i maloljetnik je nastavio put.

SMJEŠTAJ DJETETA BEZ PRATNJE

Nakon obavljenog policijskog postupanja potrebno je dijete adekvatno zbrinuti. Stručni radnik centra za socijalnu skrb utvrđuje najprimjereniji oblik smještaja i smještava dijete u najbliži dom socijalne skrbi.

Ako je dijete mlađe od 14 godina, u pravilu se smještava u dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, a dijete starije od 14 godina smještava se u dom za odgoj djece i mladeži.

Ukoliko je dijete izrazilo namjeru za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu, može se smjestiti u Prihvatilište za tražitelje azila. Kod smještaja u Prihvatilište za tražitelje azila treba imati na umu da se ne radi o ustanovi socijalne skrbi koja ima na raspolaganju stručno osoblje 24 sata dnevno, te stoga nije u mogućnosti pružiti adekvatnu skrb djeci mlađoj od 16 godina. Stoga je potrebno dobro procijeniti najbolji interes djeteta i osigurati mu smještaj koji odgovara njegovim razvojnim potrebama i okolnostima u kojima se nalazi.

Ukoliko dijete ne izrazi namjeru za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu, prije smještaja u dom socijalne skrbi, posebni skrbnik ili stručni radnik centra za socijalnu skrb zajedno s policijskim službenikom odvodi dijete na inicijalni zdravstveni pregled.

Zdravstveni pregled obavlja se u pedijatrijskoj ordinaciji ili ordinaciji opće medicine, a obuhvaća i obvezan pregled cijelog tijela radi utvrđivanja eventualnih ozljeda koje, ako su utvrđene, moraju biti evidentirane. Protokol detaljno navodi koji se podaci, pored fizikalnog statusa, upisuju u povijest bolesti.

Ukoliko je dijete izrazilo namjeru za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu i starije je od 16 godina, te se smještava u Prihvatilište za tražitelje međunarodne zaštite, zdravstveni pregled obavlja se u Prihvatilištu nakon smještaja.

Ukoliko postoji sumnja u starosnu dob osobe koja se predstavlja kao dijete bez pratnje, osoba se smještava u skladu s načelom najboljeg interesa, te se smatra djetetom bez pratnje dok se ne dokaže suprotno.

PRIHVATILIŠTE ZA TRAZITELJE AZILA

Prihvatilište za tražitelje azila u Kutini namijenjeno je za smještaj ranjivih skupina (djeca bez pratnje, trudnice, obitelji s djecom, osobe s invaliditetom, osobe s duševnim smetnjama, itd.) i u ingerenciji je MUP-a, a tražiteljima međunarodne zaštite u Prihvatilištu je osiguran smještaj, hrana, odjeća i

novčana pomoć (Pravilnik o ostvarivanju materijalnih uvjeta prihvata (Narodne novine, broj 135/15).

U Prihvatilištu su prisutne i organizacije civilnog društva koje provode odgojne, obrazovne i slične programe, od kojih je najvažniji Hrvatski Crveni križ (HCK) koji je u Prihvatilištu prisutan svakodnevno i provodi programe psihosocijalne pomoći tražiteljima međunarodne zaštite.

Neki od djelatnika HCK-a obavljaju dužnost posebnog skrbnika djeci bez pratnje. Radi se o osobama koje su prošle edukaciju za posebne skrbnike, a iskustvo pokazuje da se najučinkovitija zaštita djece bez pratnje postiže kada je posebnim skrbnikom imenovana osoba koja je fizički blizu djetetu, ima prilike biti u redovitom kontaktu s osobljem Prihvatilišta i gotovo svakodnevno je na raspolaganju djetetu, što nije moguće kada je poseban skrbnik stručni radnik CZSS-a.

IMENOVANJE POSEBNOG SKRBNIKA

Djeca bez pratnje često se zateknu u grupi s odraslim osobama s kojima putuju, bilo da su s njima povezani rodbinskim vezama ili su se stjecajem okolnosti našli na zajedničkom putu i često izražavaju želju da im se posebnim skrbnikom imenuje osoba iz grupe, što se ne može smatrati najboljim interesom djeteta, a nosi sa sobom i potencijalne rizike za dijete. Nemoguće je utvrditi ispunjava li osoba iz grupe potrebne zakonske pretpostavke za obavljanje dužnosti posebnog skrbnika, s obzirom na to da se u najvećem broju slučajeva radi o osobama koje su zatečene u ilegalnom prelasku državne granice ili ilegalnom boravku u Republici Hrvatskoj, te da su najčešće zatečeni bez ikakvih osobnih dokumenata. Također je vrlo teško utvrditi u kakvoj su međusobnoj povezanosti dijete i odrasla osoba s kojom putuje, radi čega se ne može isključiti opasnost od trgovine ljudima ili drugih vrsta eksploatacije djeteta. Kako su djeca posebno ranjiva skupina, prilikom imenovanja posebnog skrbnika potrebno je pažljivo procijeniti najbolji interes djeteta i o imenovanju osobe iz grupe posebnim

skrbnikom odlučiti krajnje oprezno i nakon pažljivog razmatranja najboljeg interesa djeteta. Ukoliko se s visokim postotkom vjerojatnosti može zaključiti da se zaista radi o rodbinskoj ili drugoj bliskoj povezanosti, te da bi odvajanje djeteta od odrasle osobe s kojom putuje prouzročilo negativne posljedice po dijete, iznimno se može odlučiti da poseban skrbnik bude osoba iz grupe. Takvoj odluci uvijek bi trebao prethoditi detaljan razgovor stručnog radnika CZSS-a, po mogućnosti psihologa, nasamo s djetetom i pažljiva procjena međusobne interakcije djeteta i odrasle osobe s kojom putuje.

Obveze posebnog skrbnika

Sukladno Protokolu o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja – stranim državljanima, posebni skrbnik obavezan je:

- uspostaviti kontakt s djetetom bez pratnje, informirati dijete o svim činjenicama i okolnostima na način primjeren dobi, zrelosti i razumijevanju djeteta (osobito o pravima, uslugama i mogućnostima koje mu stoje na raspolaganju), te osigurati djetetu pravo na izražavanje mišljenja i želja;
- biti dostupan djetetu, te se savjetovati s djetetom prije poduzimanja mjera za njegovu zaštitu;
- voditi brigu o tome da se sve odluke donose u najboljem interesu djeteta bez pratnje, da dijete bez pratnje ima odgovarajuću skrb, smještaj, prehranu, odjeću i obuču, te zdravstvenu zaštitu sukladno propisima o zdravstvenoj zaštiti stranaca;
- raditi na trajnijem rješenju u interesu djeteta bez pratnje, savjetujući ga u pogledu ostvarivanja pojedinih prava;
- pomoći djetetu bez pratnje u ostvarivanju kontakata s organizacijama civilnog društva koje provode aktivnosti usmjerene na podršku strancima;
- zastupati dijete bez pratnje u upravnim i sudskim postupcima;
- pomoći djetetu bez pratnje da ostvari kontakt i spoji se sa svojom obitelji;

- u dogovoru s nadležnim centrom za socijalnu skrb poduzeti potrebne mjere radi osiguranja sredstava za osnovne životne potrebe djeteta bez pratnje (jednokratna novčana pomoć);
- redovito posjećivati dijete, informirati se o njemu, te surađivati sa stručnim radnicima ustanove u koju je dijete smješteno s ciljem poduzimanja mjera u njegovom najboljem interesu;
- obaviti fotografiranje u svrhu pribavljanja putne isprave i plaćanje troškova izrade iste (iz vlastitih novčanih sredstava djeteta bez pratnje ili kroz hitnu jednokratnu novčanu pomoć), te organizirati prijevoz do nadležne diplomatske misije, odnosno konzularnog ureda, osim ako je dijete izrazilo namjeru za podnošenje zahtjeva za azil ili je tražitelj azila;
- sudjelovati u vraćanju djeteta bez pratnje i njegovu preuzimanju od strane roditelja ili nadležnih službi socijalne skrbi u zemlji podrijetla ili zemlji u koju se vraća;
- centru za socijalnu skrb podnositi redovita pisana izvješća.

Kako su posebni skrbnici osobe koje se ne bave isključivo obavljanjem dužnosti posebnog skrbnika, često nisu u mogućnosti ispuniti sve obveze predviđene Protokolom. Ukoliko je posebni skrbnik stručni radnik centra za socijalnu skrb, zbog svojih svakodnevnih obveza nije u mogućnosti u dovoljnoj mjeri posvetiti se štíćeniku i adekvatno skrbiti o njegovim potrebama.

Kada je poseban skrbnik osoba izvan centra za socijalnu skrb, često nema na raspolaganju potrebne resurse za obavljanje svih poslova koji se od njega očekuju, te je u tim slučajevima važna podrška nadležnog CZSS-a kao organa skrbništva koji je dužan pružati posebnom skrbniku adekvatnu podršku.

Osnovna zadaća posebnog skrbnika je brinuti o interesima djeteta, a u postupku odobrenja međunarodne zaštite podrazumijeva sudjelovanje u svim fazama postupka. Poseban skrbnik uvijek mora djelovati u najboljem interesu svojeg štíćenika, mora posjedovati dovoljno znanja o pravima djeteta

i postupku odobravanja međunarodne zaštite kako bi učinkovito mogao štítiti njegove interese. Dijete ima pravo biti informirano o svim odlukama i postupcima koji se poduzimaju u odnosu na njega i njegovo se mišljenje mora uzeti u obzir kada god je to moguće.

Posebni skrbnik, u suradnji s nadležnim CZSS-om, treba uložiti posebne napore u pronalaženju trajnijeg rješenja koje će omogućiti djetetu pravilan rast i razvoj. Kada god je to moguće, uz pomoć nadležnih institucija i organizacija, treba nastojati pronaći djetetovu obitelj i ukoliko je to u djetetovom najboljem interesu, nastojati ga spojiti s obitelji. Pri tome je potrebno prikupiti sve relevantne informacije kako o članovima obitelji s kojima se planira spajanje, tako i o ostalim okolnostima (političkim, sigurnosnim, itd.) kako bi se utvrdilo da li je spajanje obitelji zaista u najboljem interesu djeteta.

Državljanin AR Egipta (16) izrazio je namjeru za podnošenjem zahtjeva za azil, smješten je u Prihvatilište za tražitelje azila, te mu je imenovan poseban skrbnik. U Republiku Hrvatsku je stigao s važećom putovnicom i u pratnji strica, koji je ubrzo napustio Prihvatilište ne prijavivši novu adresu, izjavljuje da je putovnica izgubljena i ne posjeduje nikakve druge dokumente. Maloljetnik od početka izražava želju za povratkom u Egipat, no o vlastitoj obitelji i okolnostima u kojima obitelj živi daje kontradiktorne informacije, te je CZSS, s ciljem osiguravanja sigurnog povratka maloljetnika u zemlju podrijetla, putem Hrvatskog Crvenog križa i UNHCR-a pokušao doći do relevantnih podataka o obitelji u Egiptu i zatražio pomoć pri spajanju obitelji, budući da je maloljetnik bio u statusu tražitelja azila i nije bilo moguće podatke zatražiti uobičajenim međunarodnim kanalima.

Zaprимljena je obavijest Službe traženja Hrvatskog Crvenog križa kako je Egipatski Crveni polumjesec posjetio maloljetnikovu ▶

obitelj, te da obitelj želi da se maloljetnik vrati kući za što ne postoje sigurnosne, niti bilo kakve druge zapreke. Maloljetnikov otac kontaktirao je Veleposlanika AR Egipta u Republici Hrvatskoj i obratio se za pomoć oko povratka maloljetnika. U međuvremenu je Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske donijelo rješenje o odbijanju zahtjeva za azil i zatražilo premještanje maloljetnika. Budući da više nije bio u statusu tražitelja azila, no kako je maloljetnik tada već bio nekoliko mjeseci smješten u Prihvatilištu, procijenjeno je da premještanje ne bi bio u njegovom najboljem interesu, naročito s obzirom na okolnost da je njegov povratak u zemlju podrijetla već bio dogovoren, te Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske dalje ne insistira na maloljetnikovom premještanju.

Nakon obavijesti posebne skrbnice centru za socijalnu skrb da je maloljetnik zaprimio poziv od strane Veleposlanstva AR Egipta, od kojih je obaviješten da će mu se osigurati putna isprava, te da je i sama zaprimila poziv od službenice Veleposlanstva, CZSS o navedenom izvještava nadležno ministarstvo koje nadalje komunicira s Veleposlanstvom i dogovara povratak.

Posebna skrbnica i stručna radnica CZSS-a s maloljetnikom odlaze u Veleposlanstvo koje izdaje putnu ispravu. Dogovaraju se detalji povratka. Na dan povratka odvodi ga se u zračnu luku odakle je maloljetnik otkupovao za Kairo preko Istambula. S Veleposlanstvom AR Egipta dogovoreno je da ml. u Istambulu dočeka predstavnik Veleposlanstva AR Egipta koji ga je dočekao i prepratio na vezani let za Kairo gdje ga je dočekao otac.

Iako Protokol predviđa sudjelovanje policijskih službenika u organizaciji i vraćanju djeteta bez pratnje, kao i putovanje djeteta u pratnji posebnog skrbnika, te precizira ►

podmirenje troškova povratka, u ovom slučaju je putnu kartu za dijete osigurao roditelj, a putovanje je organizirano u suradnji s veleposlanstvom.

Naknada skrbniku

Poseban skrbnik ima pravo na naknadu koja je utvrđena Pravilnikom o visini iznosa i načinu isplate naknade za skrbnika (Narodne Novine, broj 05/14) i iznosi do 500,00 kn, a isplaćuje je nadležni centar za socijalnu skrb po obavljenom poslu. Ako je poseban skrbnik stručni radnik CZSS-a i dužnost posebnog skrbnika obavlja unutar redovnog radnog vremena, nema pravo na naknadu.

PROCJENA NAJBOLJEG INTERESA DJETETA

»U svim akcijama koje se odnose na djecu, bilo da ih poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, najbolji interes djeteta mora imati prednost« (čl. 3. Konvencije o pravima djeteta).

Prije donošenja svih važnijih odluka i poduzimanja važnijih mjera koje se tiču djeteta bez pratnje potrebno je procijeniti da li su one u najboljem interesu djeteta, pri čemu djetetu treba dati priliku da sudjeluje i izrazi svoje mišljenje. Procjena najboljeg interesa djeteta treba biti zasnovana na individualnim okolnostima svakog pojedinog djeteta, pri čemu se moraju uzeti u obzir osobine samog djeteta, dob, zrelost, zdravstveno stanje, obrazovanje, obiteljska situacija, situacija u zemlji podrijetla, rizici kojima je dijete bilo ili je još uvijek izloženo, kao i ostale okolnosti koje mogu biti od utjecaja na donošenje odluka ili poduzimanje mjera koje se tiču djeteta bez pratnje. Procjenu najboljeg interesa djeteta vrše stručnjaci iz različitih područja koji rade s djecom u suradnji s djetetovim skrbnikom i samim djetetom.

Državljanin Sirije (17,5) izrazio je namjeru za podnošenjem zahtjeva za azil. Smješten je u Prihvatište za tražitelje azila, te mu je imenovan poseban skrbnik. Prilikom podnošenja zahtjeva za azil doznaje se da ima obitelj (oca i majku) u Rumunjskoj. Maloljetnik je izjavio da se želi pridružiti roditeljima u Rumunjskoj, što je procijenjeno njegovim najboljim interesom, te je pokrenuta procedura za spajanje obitelji. Putem HPC-a posebnoj skrbnici su dostavljene preslike dokumenata članova obitelji iz kojih je vidljivo da roditelji žive odvojeno: ocu je odobren stalni boravak u Rumunjskoj, a majci i ostalim članovima obitelji humanitarni boravak. Maloljetnik je informiran o postupku spajanja obitelji kao i o tome da zbog razdvojenosti roditelja treba odlučiti s kojim od roditelja želi spajanje obitelji. Nakon izjašnjavanja maloljetnika da želi spajanje obitelji s ocem, posebna skrbnica prosljedila je potrebnu dokumentaciju MUP-u Republike Hrvatske na daljnji postupak. MUP donosi rješenje o odbacivanju zahtjeva za azil obzirom da je utvrđeno da je za ispitivanje njegovog zahtjeva odgovorna Republika Rumunjska, te se čeka transfer za Rumunjsku. Prije realizacije transfera za Rumunjsku, MUP obavještava CZSS da je maloljetnik napustio smještaj u Prihvatištu i nije prijavio promjenu boravišta u zakonskom roku. MUP o tome obavještava nadležne vlasti u Rumunjskoj, tražeći produljenje roka za transfer u slučaju da se maloljetnik vrati u Republiku Hrvatsku, CZSS donosi rješenje o razrješenju posebnog skrbnika. Nema informacija o trenutnom boravištu maloljetnika.

DJECA KOJOJ JE ODOBRENA MEĐUNARODNA ZAŠTITA

Hrvatska još uvijek nije željena destinacija za većinu tražitelja međunarodne zaštite, te stoga vrlo mali broj djece ostaje dovoljno dugo da dočeka završetak postupka. Kada je djetetu priznata međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj, ono ima pravo na socijalnu skrb prema propisima kojima se uređuje područje socijalne skrbi hrvatskih državljana, a kada se radi o djeci bez roditeljske skrbi, to podrazumijeva prije svega adekvatni smještaj.

Kako trenutno u Hrvatskoj nema na raspolaganju specijaliziranih udomiteljskih obitelji koje bi bile educirane za pružanje skrbi djeci stranim državljanima, djeca kojoj je priznata međunarodna zaštita smještavaju se u domove za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i domove za djecu s problemima u ponašanju koji raspoložu kapacitetima za sveobuhvatnu skrb o djeci, uključujući dodatnu stručnu podršku (socijalni radnici, psiholozi, pravnici, odgajatelji), kako bi se lakše adaptirali na njima nepoznatu kulturu, običaje i pravila, čime im se olakšava proces integracije. Odluku o smještaju donosi nadležni centar za socijalnu skrb u dogovoru s posebnim skrbnikom. Iako bi se pri odabiru adekvatnog smještaja trebalo uvažiti mišljenje djeteta, to u praksi nije moguće jer je izbor ustanova često ograničen zbog nedostatka kapaciteta.

Prilikom razmatranja adekvatnog smještaja važna je i lokacija ustanove, te se smještaj traži u ustanovama koje su locirane u većim gradovima u kojima se djetetu lakše može omogućiti ostvarivanje ostalih prava zagantiranih zakonom, kao što je učenje hrvatskog jezika i nastavak obrazovanja.

PREVODITELJ

Od brojnih izazova s kojima se suočavaju posebni skrbnici, jezična barijera jedan je od značajnijih jer onemogućava izravnu komunikaciju sa štíćenikom ili je komunikacija krajnje otežana. Uloga prevoditelja značajna je ne samo u postupku odobravanja

međunarodne zaštite, već i pri obavljanju ostalih skrbničkih dužnosti. Ministarstvo unutarnjih poslova ima na raspolaganju prevoditelje u postupcima odobravanja međunarodne zaštite, no kada poseban skrbnik treba komunicirati s djetetom izvan formalnog postupka, osiguravanje prevoditelja predstavlja veliku poteškoću. Za pojedine jezike broj prevoditelja je ograničen, nisu uvijek na raspolaganju i teško je uskladiti vrijeme kada su na raspolaganju i prevoditelj i poseban skrbnik. Nadležni CZSS dužan je omogućiti posebnom skrbniku prevoditelja, no poteškoće se pri tome javljaju kada se radi o situacijama koje ne trpe odgodu, s obzirom na formalnosti vezane uz angažiranje prevoditelja od strane CZSS-a i njihovu nedostupnost. Pojedine organizacije civilnog društva raspoložu volonterima sa znanjem stranih jezika, te su spremne na suradnju kada je to neophodno.

Preporuke

- Izmjene i dopune Protokola o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja – stranim državljanima, naročito u smislu određivanja obveza i načina postupanja zdravstvenih i obrazovnih ustanova.
- Revidiranje liste posebnih skrbnika i edukacija novih posebnih skrbnika, kontinuirana dodatna edukacija postojećih posebnih skrbnika.
- Edukacija stručnih radnika centara za socijalnu skrb koji rade s djecom bez pratnje i na poslovima skrbništva.
- Formiranje liste prevoditelja za potrebe posebnih skrbnika, edukacija prevoditelja.

ZAKLJUČAK

Bez obzira na razloge napuštanja zemalja podrijetla, djeca bez pratnje su naročito ranjiva skupina: zatečena u stranoj zemlji, odvojena od roditelja i drugih bliskih osoba, dodatno traumatizirana iscrpljujućim putovanjem prema zemljama Europske unije, na kojem su nerijetko izloženi brojnim rizicima, od loših životnih i higijenskih uvjeta opasnih po život i zdravlje, do različitih oblika nasilja, eksploatacije i trgovine ljudima.

Svakom djetetu, bez obzira na njegov trenutni status u Republici Hrvatskoj ili razloge napuštanja domicilne zemlje, trebaju biti omogućena sva prava koja im jamči Konvencija o pravima djeteta, uvijek imajući na umu načelo najboljeg interesa djeteta.

Iako je skrbnička zaštita najvažniji instrument zaštite djeteta, skrbnicima je potrebno omogućiti svu moguću pomoć nadležnih institucija koje svaka u svojem području trebaju brinuti o dobrobiti djeteta bez pratnje i pri tome međusobno surađivati.

DJECA BEZ PRATNJE – ISKUŠTVO HRVATSKOG CRVENOG KRIŽA

UVOD

Hrvatski Crveni križ (HCK), Nacionalno društvo Crvenog križa Republike Hrvatske, u skladu sa svojim humanitarnim mandatom i osnovnim načelima, provodi program pomoći i zaštite tražitelja međunarodne zaštite te osoba pod međunarodnom zaštitom u suradnji i uz podršku Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) i UNHCR-a, Agencije UN-a za izbjeglice od 2003. godine. Osnovu za rad Crvenog križa s tražiteljima međunarodne zaštite, osobama pod međunarodnom zaštitom i migrantima donose temeljni dokumenti i osnovna načela Pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca, posebice načelo humanosti i nepristranosti. Osnovne aktivnosti Hrvatskog Crvenog križa u prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite uključuju pružanje psihosocijalne podrške i praktične pomoći u dnevnom životu, organiziranje socijalnih, edukativnih i sportskih aktivnosti, kreiranje programa prilagođenih individualnim potrebama osoba, te aktivnosti zagovaranja.

Posebna briga i skrb posvećuje se ranjivim skupinama korisnika, posebice djeci bez pratnje roditelja i zakonskih skrbnika, osobama koje pate od psihosocijalnih tegoba uzrokovanih traumom ili mučenjem, potencijalnim žrtvama nasilja ili trgovanja ljudima.

RAD U PRIHVATILIŠTIMA ZA TRAZITELJE MEĐUNARODNE ZAŠTITE

U prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite u Zagrebu i Kutini HCK provodi program psihosocijalne podrške za djecu bez pratnje, prilagođen njihovim specifičnim potrebama i sposobnostima

koje se utvrđuju tijekom inicijalne procjene potreba, individualnih razgovora, socijalnih interakcija i opće prilagodbe na život u prihvatilištu. Pored individualne psihosocijalne podrške i pomoći u dnevnom životu, za njih se organiziraju različite socijalne, kreativne, sportske aktivnosti, sportski turniri, izleti, posjete muzejima, znamenitostima i slično. Tijekom boravka u prihvatilištima, socijalni radnici HCK-a u suradnji sa socijalnim radnicama MUP-a, nadležnim Centrom za socijalnu skrb (CZSS) i UNHCR-om svakodnevno prate situaciju ove djece i dostupni su im za svaku vrstu pomoći.

Poseban se trud ulaže u organizaciju edukativnih aktivnosti za ovu skupinu djece, s obzirom da ona najčešće nisu uključena u sustav obrazovanja. Najveći interes djeca pokazuju za sportske aktivnosti i učenje hrvatskog jezika, koji žele što prije svladati i integrirati se u društvo, te se družiti sa svojim vršnjacima iz Hrvatske. Manji broj djece bez pratnje, tražitelja međunarodne zaštite, nikada se nije školovao, dok većina ima osnovnoškolsko obrazovanje koje su uglavnom morali prekinuti jer su napustiti svoje zemlje. Nažalost, većina djece bez pratnje nema nikakve dokumente, pa isto tako nemaju niti svjedodžbe o završenom stupnju obrazovanja, niti su u mogućnosti ishoditi iste. Također, u slučaju kad su djeca bila uključena u sustav obrazovanja, pokazala su dobre rezultate, redovno pohađali nastavu i brzo naučili hrvatski jezik.

Dosadašnja praksa i iskustva u radu govore kako djeca koja dolaze većinom su muškog roda, u dobi između 16 i 17 godina. Isto tako, nije rijetkost da putuju u skupinama. Kad je u pitanju smještaj djece u prihvatilišta, svakako treba uzeti u obzir da su djeca bez pratnje smještena zajedno u sobe.

RAD POSEBNOG SKRBNIKA U PRAKSI

Troje djelatnika HCK-a koji svakodnevno rade u prihvatilištima na listi su posebnih skrbnika Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (MDOMSP) nastaloj 2014. godine, a koja do danas nije revidirana. Tijekom posljednjih nekoliko godina u većini slučajeva su imenovani kao posebni skrbnici djeci bez pratnje koji su boravili u prihvatilištima te su u tom području, osim mnogih stručnih edukacija, stekli i veliko iskustvo u praksi i radu s djecom. Imenovanje posebnih skrbnika u osobama koji imaju mogućnost svakodnevnog provođenja aktivnosti i komunikacije s djecom primjer je vrlo dobre prakse.

Nakon imenovanja skrbnika od strane mjesno nadležnog CZSS-a, upoznavanja djeteta s ulogom skrbnika i podnesenog zahtjeva djeteta za međunarodnom zaštitom, prilikom kojeg je poseban skrbnik prisutan, isti ima jedan od najvažnijih zadataka, a to je stvaranje odnosa međusobnog povjerenja. To je jedan od elementarnih čimbenika za nastavak rada s djetetom. Isto tako, svakako bi bilo korisno da skrbnik ima razrađen plan rada s djetetom u kojem će dijete aktivno sudjelovati. To uključuje individualne razgovore, stvaranje osobne administrativne baze, poticanje djeteta na sudjelovanje u edukativnim i sportskim aktivnostima, suradnju i traženje zajedničkih rješenja s institucijama i organizacijama (stvaranje socijalne mreže).

Individualni razgovori su nužni kako bi skrbnik imao uvid koje su to specifične potrebe, ali i sposobnosti djeteta. Kroz individualne razgovore i vrijeme provedeno s djetetom, skrbniku se nudi mogućnost stvaranja odnosa međusobnog povjerenja. Odnos takvog tipa ponekad nije lako postići, ali poseban skrbnik socijalnim vještinama mora znati pronaći način kako pristupiti djetetu. Iskustvo govori kako preferiraju neformalnu komunikaciju, pozitivnog stava. Dijete u skrbniku mora prepoznati osobu koja je iskrena, odgovorna, zaštitničkog pristupa i kojoj se može obratiti u svakom trenutku.

Osobna administrativna baza skrbniku je potrebna iz više razloga. Putem nje, skrbnik u svakom

trenutku može doći do svih potrebnih dokumenata vezanih uz dijete i ima uvid u svako rješenje pojedinačno, te mu služi kao evidencija. U slučaju konačnog odlaska odnosno napuštanja Republike Hrvatske, skrbniku može služiti kao arhiva i podsjetnik.

Edukativne i sportske aktivnosti su izrazito važne i od koristi za djecu. Od velike važnosti je od prvog dana poticati dijete na učenje hrvatskog jezika. Ako skrbnik i ostali kroz rad spominju hrvatske riječi i fraze, primijećeno je da ih vrlo brzo usvajaju i koriste. Vrlo izgledno je kako će u skoroj budućnosti djeca brže biti uključena u sustav srednjoškolskog obrazovanja, stoga je nužno posvetiti se učenju jezika u što kraćem roku. Djeca također pokazuju interes za sportskim aktivnostima, te je dobro uključiti ih u sportske klubove ako postoji mogućnost. Takve aktivnosti ih dodatno motiviraju i osnažuju, tim putem stvaraju i svoju socijalnu mrežu upoznavajući osobe iz lokalne zajednice, što može biti dobar smjer i put ka integraciji u društvo.

Suradnja s mjesno nadležnim CZSS (Centar koji je imenovao posebnog skrbnika) je također jedan od ključnih faktora tijekom postupka djeteta tražitelja međunarodne zaštite. Prvenstveno je važno pravovremeno pisanim i usmenim putem obavještavati Centar o svim novim saznanjima vezanim uz dijete, bilo da se radi o njegovom upravnom postupku ili nekoj njegovoj osobnoj potrebi. Pravovremeno informiranje je nužno kako bi CZSS na vrijeme mogao poduzeti određene mjere, podršku ili uputiti dodatan savjet skrbniku. Od važnosti svakako je i komunikacija sa socijalnim radnicima MUP-a zaduženih za integraciju osoba pod međunarodnom zaštitom u Republici Hrvatskoj. Kako se mreža suradnje i iskustva šire, poseban skrbnik se može naći u situaciji da komunicira s osobama iz raznih institucija ili organizacija.

Iz perspektive skrbnika, iskustva do 2016. godine govorela su kako djeca bez pratnje vrlo brzo po dolasku napuštaju prihvatilišta, ali i teritorij Republike Hrvatske. Najčešći razlog je što Republika Hrvatska još uvijek nije postala zemlja destinacija mnogih. U tom smislu, svaki skrbnik trebao bi razmisliti i o mogućim rizicima s kojima se dijete na putu može susresti.

Kad su u pitanju rizici, djeca često nisu s njima upoznata ili nisu svjesna mogućih posljedica. Obično se u početku emocionalno ne otvaraju ili odgovaraju skrbniku potvrdno kao da su im te teme jasne. Važno je ukazati djetetu na moguće opasnosti i rizike na koje mogu naići, bez obzira na to koju životnu odluku donijeli, te im pomoći da nauče kako se što bolje zaštititi i suočiti s izazovima, npr. s pokušajem da ih odrasla osoba iskorištava ili prisiljava na bilo što.

Godina 2016. pokazuje da stvari mogu biti i drugačije, odnosno da se dijete zadrži i odluči na ostanak u Republici Hrvatskoj. U tom slučaju, poseban skrbnik stječe neprocjenjivo iskustvo, a dijete ima konstantnu podršku i skrb tijekom postupka.

Postupak međunarodne zaštite može biti okončan pozitivnim i negativnim rješenjem, odnosno zaštita u Republici Hrvatskoj može djetetu biti odobrena ili ne mora. Ukoliko MUP donese odluku kojom se djetetu odobrava zaštita u Republici Hrvatskoj, poseban skrbnik o tome pisanim ili usmenim putem obavještava mjesno nadležni CZSS. Potom uz službenog prevoditelja za materinji jezik djeteta, o istoj odluci obavještava dijete i uručuje mu rješenje. Uz prethodni dogovor sa socijalnim radnicima MUP-a (osobe koje rade na integraciji osoba pod međunarodnom zaštitom. u RH), dogovara termin kada će s djetetom u nadležnoj policijskoj postaji podnijeti zahtjev za izdavanje osobnih dokumenata kao što su osobni identifikacijski broj, osobna iskaznica i putovnica. Nakon toga, u najkraćem mogućem roku, mjesno nadležni CZSS u suradnji s MDOMSP-om, pronalazi za dijete adekvatan smještaj, a dijete bi trebalo biti uključeno u srednjoškolsko-obrazovni sustav. U slučaju promjene prebivališta djeteta (čest slučaj), poseban skrbnik obavlja svoju dužnost i pomaže djetetu sve dok dijete ne bude premješteno. Nakon ispunjenih obveza, skrbnik piše završno izvješće prema CZSS-u i traži novčanu naknadu za obavljene poslove skrbništva.

U slučaju donesene negativne odluke, poseban skrbnik o svemu također informira mjesno nadležni CZSS, te dijete putem prevoditelja. Tim putem upoznaje ga s pravom na besplatnu pravnu pomoć kao i s listom odvjetnika koji su na raspolaganju. U dogovoru s djetetom, skrbnik odabire odvjetnika kojeg mora i kontaktirati. U tom dijelu potrebno je voditi brigu o datumu pravomoćnosti rješenja kao i o datumu uručjenja istog. Na kraju svakog rješenja postoji rok unutar kojeg je moguće podnijeti žalbu na donesenu odluku. Nakon toga dijete i skrbnik daju pisanu punomoć odvjetniku kako bi isti mogao zastupati prava djeteta u pravnom postupku.

Jedan od najčešćih izazova je problem sporazumijevanja i nedostatak prevoditelja za određene jezike. Praksa pokazuje da unatoč velikoj želji i napretku u radu s djetetom, isto nema mogućnost ili sporije dolazi do realizacije upisa u odgojno-obrazovni sustav. Za očekivati je kako će se u skorijoj budućnosti ta praksa promijeniti. Postoje primjeri u kojoj su djeca žrtve mučenja ili imaju traume, zbog čega je potreban angažman dječjeg psihijatra ili psihologa, a što bi skrbnik kroz razgovore s djetetom trebao moći prepoznati i organizirati stručnu pomoć djetetu. Djeca nisu lišena ni stradavanja i zadobivanja raznih ozljeda, tako da su postojali slučajevi u kojima je skrbnik bio dužan posjećivati dijete za vrijeme provedeno u bolnici, vršiti mu podršku i u suradnji i dogovoru s liječnicima potpisivati određene suglasnosti kada su operativni zahvati u pitanju.

Poslovi koje poseban skrbnik obavlja prepuni su izazova i istog tjeraju na maksimalni angažman i odgovornost. Kako isti mora raditi sve u najboljem interesu djeteta, mora mu biti uvijek dostupan i može biti suočen s raznim situacijama. Nit vodilja kad je posebno skrbništvo u pitanju je rad u najboljem interesu djeteta i građenje odnosa međusobnog povjerenja u kojem je, između ostalog, dijete pravovremeno informirano o svim poduzetim mjerama i koracima, te u kojem se uvažava njegovo mišljenje.

Primjer dobre prakse tijekom „izbjegličke krize“

Tijekom razdoblja u kojem je došlo do masovnog dolaska izbjeglica i migranata u Hrvatsku 2015. i 2016. godine, HCK je koristio sve raspoložive kapacitete i pružao humanitarnu pomoć i podršku u tranzitnom centru za izbjeglice u Opatovcu te zatim u Zimskom prihvatno-tranzitnom centru u Slavanskom Brodu. U suradnji s MUP-om, Ministarstvom socijalne politike i mladih, CZSS-om, UNHCR-om i udrugama, posebna se pažnja i skrb posvećivala djeci bez pratnje, u skladu s važećim Protokolom o postupanju.

Socijalni radnik HCK-a imenovan je kao poseban skrbnik za troje djece bez pratnje. S obzirom da su navedena djeca bila u dobi od 10-12 godina, odvojena od svoje obitelji, umorna od napornog puta i uplašena zbog svoje trenutne situacije, poseban skrbnik je istoga dana kada je imenovan s prevoditeljem i psihologom posjetio djecu. U razgovoru s djecom je saznao kako se zovu, odakle dolaze te gdje im se nalaze roditelji. Uz pomoć prevoditelja im je odgovarao na sva njihova pitanja te im u tom trenutku pružio sve relevantne informacije koje su im bile potrebne da se osjećaju sigurno i manje uplašeno. Nije im obećavao ništa što u tom trenutku nije mogao poduzeti. Prilagođeno njihovoj dobi, objasnio im je na koji način se opet mogu spojiti sa svojim obiteljima. Također, uz pomoć prevoditelja odmah je kontaktirao njihove roditelje, te im objasnio cijelu situaciju i uputio ih u sve potrebne radnje koje moraju poduzeti kako bi obitelj opet bila na okupu. Poseban skrbnik se idućeg dana obratio mjesno nadležnoj policijskoj postaji s izjavom namjere za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu u ime djece bez pratnje-stranih državljana. Zahtjev se sastojao isključivo od ►

pitanja vezanih za spajanje djece s njihovim obiteljima. Nakon trideset dana Savezna Republika Njemačka pozitivno je odgovorila sukladno Uredbi (EU) br. 604/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. godine o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva (tzv. Dublin III).

Poseban skrbnik je od Ministarstva unutarnjih poslova preuzeo dokument Laissez-Passer na ime djeteta, putnu ispravu izdanu od nacionalne vlade kojom se djetetu jamči slobodan prolaz do Savezne Republike Njemačke te avionsku kartu. U suradnji s MUP-om organizirao je put te djecu prepratio i spojio s njihovim obiteljima.

Preporuke za poboljšanje rada s djecom bez pratnje-stranim državljanima

- Uključivanje djece bez pratnje u sustav obrazovanja što je moguće prije nakon dolaska u prihvatilište. Manjak obrazovanja značajno ugrožava rast i razvoj djece; djetetu i maloljetniku čiji je svijet potpuno izmijenjen zbog izbjeglištva, školovanje znači povratak normalnom životu, ono strukturira djetetov dan, donosi pozitivna iskustva te omogućava razvoj vještina neophodnih za bolju prilagodbu i snalaženje u novoj sredini. Prije uključivanja u sustav obrazovanja, potrebno je odmah početi s učenjem hrvatskog jezika, jer znanje jezika značajno olakšava snalaženje u novoj sredini. HCK u sklopu programa psihosocijalne podrške te kroz razne kreativne i edukativne radionice pokušava obogatiti znanje, kako djece bez pratnje, tako i ostalih tražitelja, ali sve to nikako ne može zamijeniti količinu znanja i ostalih korisnih popratnih sadržaja i socijalnih vještina koje bi tim mladim osobama pružio sustav obrazovanja u redovnim školama.

- Imenovanje posebnih skrbnika koji će imati vremena i mogućnosti na adekvatan i sveobuhvatan način štiti prava i najbolji interes djeteta. Praksa da su posebni skrbnici uglavnom bili djelatnici nadležnog CZSS-a, postavljeni po službenoj dužnosti, nije se pokazala kao učinkovita.
- Smještaj za djecu bez pratnje u prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite trebao bi biti takav da omogućava nesmetano odvijanje svih programa podrške i edukacije, te da odgovara na osnovne i specifične potrebe djece. Posebno je važno osigurati smještaj koji će voditi računa o dobi, rodu i psihofizičkom stanju svakog djeteta. Smještaj u velikom smještajnom centru s odraslim tražiteljima, posebno samcima, može dovesti do raznih rizika i mogućnosti eksploatacije djece bez pratnje te njihovom podlijevanju negativnom utjecaju odraslih skupina ili osoba koje mogu postati njihovi »role-models«. U takvim situacijama, djeca bez pratnje posebno su izložena riziku seksualnog zlostavljanja, zloupotrebe alkohola i droge, a sve to olakšava put do upadanja u lanac trgovanja ljudima ili prisilnog rada. Iz navedenih razloga, preporučuje se organizirati poseban smještaj za djecu bez pratnje koji će biti adekvatno opremljen i u kojem će rad voditi posebno educirano osoblje, uključujući stručnjake za rad s djecom. Djeca mlađa od 14 godina nikako ne bi trebala biti smještena u domove za odgoj djece i mladeži. Smještaj treba biti organiziran na način da što više nalikuje domu koji su djeca izgubila.
- Veliku ulogu u radu s djetetom bez pratnje ima prevoditelj. Stručne osobe koje pružaju podršku djetetu posebnu pažnju trebaju obratiti na odabir prevoditelja.
- Svakom djetetu treba pristupiti na poseban, individualan način, poštujući njegovo ljudsko dostojanstvo i pravo na iskazivanje mišljenja i svojih interesa i želja, te uzimajući u obzir njegove specifične potrebe, sposobnosti, kao i protekla iskustva. Ukoliko je potrebno, važno je osigurati i stručnu psihološku ili socijalno-pedagošku pomoć kako bi se djetetu pomoglo u ključnom razdoblju njegova razvoja. Time bi se prevenirale situacije da se dijete zbog svojih prethodnih iskustava, trauma, nesnalaženja i potrebe za specifičnom

vrstom pomoći koju nje dobilo pravovremeno, ne uspije snaći, razviti svoje potencijale i završiti osnovno ili srednje obrazovanje. U ovom osjetljivom periodu dječjeg razvoja potrebno je neprekidno pratiti i adekvatno reagirati na pojavu prekomjerne konzumacije alkohola i droga, te pojavu agresivnog i konfliktnog ponašanja. Neka djeca imaju želju biti u većim grupama i kolektivu, dok drugoj više odgovara individualni smještaj i mir; potrebno je to prepoznati na vrijeme i adekvatno postupiti.

- Potrebno je voditi računa o specifičnostima kultura iz kojih djeca dolaze, te u skladu s tim educirati osoblje koje radi s djecom bez pratnje, kako u prihvatilištima i domovima, tako i u drugim institucijama koje se susreću s ovom djecom. Osobe koje dolaze iz istih kultura mogu pomoći kao kulturalni medijatori i edukatori i za djecu i za osoblje.
- Nakon odobrenja zaštite u Republici Hrvatskoj, potrebno je pravovremeno osigurati prikladan smještaj djetetu izvan prihvatilišta, kako bi se što prije uključilo u sustav obrazovanja i integriralo u novu sredinu. Poteškoće koje su se dosada javljale bile su vezane za manjak kapaciteta u institucijama za smještaj i skrb o ovoj djeci.

ZAKLJUČAK

Djeca odvojena od roditelja posebno teško doživljavaju napuštanje svoje obitelji, zajednice i načina života koji im je bio poznat i s kojim su se znali nositi. Trauma progonstva, briga za obitelj koja je ostala negdje daleko, manjak informacija i kontakta s bliskim osobama kojima vjeruju i na koje se mogu osloniti imaju značajne negativne posljedice na razvoj ove djece, te im je potrebno pružiti posebnu pažnju, brigu i puno strpljenja, jer oni su, unatoč svemu što su prošla, još uvijek samo djeca kojoj je potrebna zaštita i pomoć. Uloga posebnog skrbnika je vrlo ozbiljna i odgovorna, zahtijeva puno vremena i stručno znanje u radu s djecom, poznavanje Protokola o postupanju prema djeci bez pratnje-stranim državljanima te ostalih konvencija i dokumenata koji govore o pravima djeteta.

LITERATURA

- Arambašić, L. (Ur.) (2000). *Psihološke krizne intervencije*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Ayalon, O. (1995). *Spasimo djecu: priručnik grupnih aktivnosti za pomoć djeci u stresu*. Zagreb: Školska knjiga.
- Europska Komisija (2014). *Provedbena Uredba Komisije (EU) br. 118/2014 o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1560/2003 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu Uredbe Vijeća (EZ) br. 343/2003 o uvođenju kriterija i mehanizama za utvrđivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil koji državljanin treće zemlje podnosi u jednoj od država članica*. Službeni list Europske unije L 39/1.
- Europski parlament i Vijeće Europske unije (2013). *Direktiva 2013/32/EU o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite (preinačena)*. Službeni list Europske unije L 180/60.
- Europski parlament i Vijeće Europske unije (2013). *Direktiva 2013/33/EU o utvrđivanju standarda za prihvrat podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (preinačena)*. Službeni list Europske unije L 180/96.
- Europski parlament i Vijeće Europske unije (2013). *Uredba (EU) br. 603/2013 o uspostavi sustava Eurodac za usporedbu otisaka prstiju za učinkovitu primjenu Uredbe (EU) br. 604/2013 o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva i o zahtjevima za usporedbu s podacima iz Eurodaca od strane tijela kaznenog progona država članica i Europolu u svrhu kaznenog progona, te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1077/2011 o osnivanju Europske agencije za operativno upravljanje opsežnim informacijskim sustavima u području slobode, sigurnosti i pravde (preinaka)*. Službeni list Europske unije L 180/1.
- Europski parlament i Vijeće Europske unije (2013). *Uredba (EU) br. 604/2013 o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva (preinaka)*. Službeni list Europske unije L 180/31.
- Hrvatski Sabor (2016). *Zakon o socijalnoj skrbi*. Zagreb: Narodne Novine br. 157/13, 152/14, 99/15, 52/16.
- Hrvatski Sabor (2015). *Obiteljski zakon*. Zagreb: Narodne Novine br. 103/15.
- Hrvatski sabor (2015). *Zakon o hrvatskom državljanstvu*. Zagreb: Narodne Novine br. 53/1991, 70/1991, 28/1992, 130/11, 110/15.
- Hrvatski sabor (2015). *Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti*. Zagreb: Narodne Novine, br. 70/15.
- Hrvatski sabor (2014). *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama*. Zagreb: Narodne Novine br. 87/2008, 152/14.
- Hrvatski sabor (2014). *Zakon o radu*. Zagreb: Narodne Novine br. 93/14.
- Hrvatski sabor (2013). *Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Narodne Novine br. 80/2013.
- Hrvatski sabor (2007). *Zakon o strancima*. Zagreb: Narodne Novine br. 74/13, 79/07.
- Juul, J. (1995). *Vaše kompetentno dijete*. Zagreb: Educa.
- Ministarstvo socijalne politike i mladih (2016). *Pravilnik o načinima i uvjetima ostvarivanja prava na smještaj azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom i stranaca pod privremenom*

zaštitom te sudjelovanja azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom i stranaca pod privremenom zaštitom u plaćanju troškova smještaja. Zagreb: Narodne Novine br. 3/16.

- Ministarstvo socijalne politike i mladih (2015). *Pravilnik o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga*. Zagreb: Narodne Novine br. 40/14, 66/15.
- Ministarstvo socijalne politike i mladih (2014). *Pravilnik o visini iznosa i načinu isplate naknade za skrbnika*. Zagreb: Narodne Novine br. 05/14.
- Ministarstvo unutarnjih poslova (2016). *Pravilnik o obrascima i zbirkama podataka u postupku odobrenja međunarodne zaštite*. Zagreb: Narodne Novine br. 85/16.
- Ministarstvo unutarnjih poslova (2015). *Odluka o visini novčane pomoći tražiteljima međunarodne zaštite*. Zagreb: Narodne Novine br. 135/2015.
- Ministarstvo unutarnjih poslova (2015). *Pravilnik o ostvarivanju materijalnih uvjeta prijhvata*. Zagreb: Narodne Novine br. 135/2015.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2014). *Odluka o Programu učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo*. Zagreb: Narodne Novine br. 154/2014.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2013). *Pravilnik o provođenju pripreme i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatan znaju hrvatski jezik i nastave materinskoga jezika i kulture države podrijetla učenika*. Zagreb: Narodne Novine br. 15/2013.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2012). *Odluka o Nastavnom planu i programu hrvatskoga jezika za tražitelje azila, azilante i strance pod supsidijarnim zaštitom starije od 15 godina radi pristupa srednjoškolskom obrazovnom sustavu i sustavu obrazovanja odraslih*. Zagreb: Narodne Novine br. 100/2012.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2011). *Odluka o Programu hrvatskoga jezika za pripremu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik*. Zagreb: Narodne Novine br. 151/2011.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2009). *Odluka o Programu hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila i azilante*. Zagreb: Narodne Novine br. 129/2009.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2008). *Pravilnik o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata i stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske*. Zagreb: Narodne Novine br. 89/2008.
- Nelson-Jones, R. (2007). *Praktične vještine u psihološkom savjetovanju i pomaganju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Pregrad, J. (Ur.) (1996). *Stres, trauma i oporavak*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Schulz von Thun, F. (2001). *Kako međusobno razgovaramo*. Zagreb: Erudita.
- Vlada Republike Hrvatske (2013). *Protokol o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja - stranim državljanima*. <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/Arhiva/104.%20-%2017.pdf>

TEMELJNA NAČELA MEĐUNARODNOG POKRETA CRVENOG KRIŽA I CRVENOG POLUMJESECA

HUMANOST

Međunarodni pokret Crvenog križa i Crvenoga polumjeseca, nastao u želji da bez diskriminacije pruža pomoć svim ranjenicima na bojnopolju, nastoji u svim prilikama spriječiti i ublažiti ljudsku patnju. Svrha je pokreta zaštita života i zdravlja te osiguranje poštovanja ljudske osobe. Promiče osobno razumijevanje, prijateljstvo, suradnju i trajan mir među svim narodima.

NEPRISTRANOST

Pokret ne pravi razliku s obzirom na nacionalnu, rasnu, vjersku, klasnu ili političku pripadnost pojedinca, već nastoji ublažiti njegove muke, isključivo vodeći računa o njegovim potrebama, dajući prednost najhitnijim slučajevima unesrećenih.

NEUTRALNOST

Da bi očuvao povjerenje svih, pokret se ne opredjeljuje u neprijateljstvima i ne upušta se u rasprave političke, rasne, vjerske ili ideološke prirode.

NEOVISNOST

Pokret je neovisan. Nacionalna društva, iako su pomoćna tijela humanitarnih službi svojih vlada i podvrgnuta zakonima svojih zemalja, moraju očuvati svoju autonomiju kako bi u svako doba mogla djelovati u skladu s načelima Pokreta.

DRAGOVOLJNOST

Pokret je dobrovoljan i ne pokreće ga želja za dobitkom.

JEDINSTVO

U svakoj zemlji može postojati samo jedno društvo Crvenog križa ili Crvenog polumjeseca. Mora biti dostupno svima i provoditi humanitarnu djelatnost na cijelom teritoriju.

UNIVERZALNOST

Međunarodni pokret Crvenog križa i Crvenog polumjeseca, u kojem sva društva imaju jednak položaj i dijele jednaka prava i dužnosti uzajamnog pomaganja, svjetski je pokret.

